

ПУБЛІКАЦІЇ

УДК 821.161.2«18/19–6.091.Франко;«Die Zeit»

«ГОСТЕМ У НІМЦІВ» (ЛИСТИ РЕДАКЦІЇ ЖУРНАЛУ «DIE ZEIT» ДО ІВАНА ФРАНКА)

Роман ГОРАК

*Львівський національний літературно-меморіальний музей Івана Франка,
буль. Івана Франка, 150–152, Львів, Україна, 79011*

Уперше публікуємо українською мовою листи редакції газети «Die Zeit» до Івана Франка. Німецькою мовою (мовою оригіналу) більшість цих листів було опубліковано у виданні «Ivan Franko. Beiträge zur Geschichte und Kultur der Ukraine», яке вийшло 1963 року у берлінському видавництві «Akademie Verlag» без вказівки місця їх зберігання. Публікації звірено з оригіналами, паспортизовано та прокоментовано.

Ключові слова: Іван Франко, «Die Zeit», листи.

Назву – «Гостем у німців» – Іван Франко мав намір дати своїй збірці статей, яку підготував до друку у 1912 році та які свого часу опублікував на сторінках німецької преси, головню, в газеті «Die Zeit». До цієї збірки він вніс: 1. «Еміграція галицьких селян», «Селянський рух у Галичині», «Галицькі вибори», «Інтерпеляція в Раді державній в справі конфіскації статті “Галицькі вибори”», «Паперові гроші пана Тишківського», «Найновіший галицький вибір», «Перша сесія галицького союму краювого», «Еміграційні агенти в Галичині».

Збірка була названа за аналогією зі збіркою статей «В наймах у сусідів», куди увійшли статті опубліковані в польській пресі у 1886–1890 роках та котра вийшла у Львові 1914 року.

Статті, що ввійшли у збірку «Гостем у німців» українською мовою не публікували, а тому для публікації їх перекладав сам автор, однак реалізувати свій задум І. Франкові таки не вдалося. Правда, 1941 року статті – «Еміграція галицьких селян» та «Селянський рух в Галичині», підготував до друку Михайло Возняк, а пізніше опублікував Іван Басс у журналі «Радянське літературознавство» (1959, № 2, с. 120–130).

Багато статей, опублікованих у німецьких виданнях, так і залишилися невідомими українському читачеві.

Для розкриття запропонованої назви збірки особливий інтерес становили листи І. Франка до німецьких видань та їхніх редакторів. Вони мали б пояснити причини написання І. Франком тих чи інших статей, які викликали широкий резонанс у європейського читача. На жаль, такі листи І. Франка не виявлені. Судячи з епістолярної спадщини І. Франка найширше листування він вів з редакцією газети «Die Zeit». Із 146 виявлених листів німецьких кореспондентів до І. Франка, 88 листів належить працівникам редакції «Die Zeit». Безумовно, газета була ліберальною, але завжди вмiла гостро реагувати на події, які відбувалися в

Галичині і які не відважувалася порушувати галицька преса, особливо польська. Зазвичай, газета гостро відгукувалася на події, спричинені польською шовіністичною верхівкою, яка від 1867 року захопила адміністративну владу Галичини і вела у всіх напрямках життя краю жорстоку денациональну політику стосовно українського населення, що особливо проявлялася при виборах до Віденського парламенту та Галицького сейму.

Висвітлити ці події і висловити свою думку стосовно них, на сторінках галицької преси – польської чи української – І. Франко не міг. Українська преса боялась актуальних статей «проскрибованого» перед владою письменника, а польська, в тому числі й «Kurjer Lwowski», який носив марку ліберального часопису та в якому з 1887 до 1897 року працював І. Франко, з «патріотичних» мотивів друкувати такі статті також не хотів. Зрештою, «ліберальність» цього часопису закінчилася, коли його працівники вигнали І. Франка за опублікування на сторінках «Die Zeit» статті «Поет зради».

Часопис «Die Zeit» заснували Генріх Каннер (Heinrich Kanner, 9.11.1864 – 15.02.1930), який був формальним редактором популярної газети «Frankfurter Zeitung», Ісидор Сінгер (Isidor Singer, 1859–1939), тодішній професор економіки Віденського університету, а також Герман Бар (Hermann Bahr 19.07.1863–15.02.1934), який преред тим був редактором двох журналів для молодих митців «Die freie Bühne für modernes Leben» (Берлін) і «Moderne Dichtung» (Брно) та який працював у часопису до 1899 року.

Перший номер часопису вийшов 6 жовтня 1894 року і під такою назвою як щотижневик він виходив до 29 жовтня 1904 року. Паралельно з ним від 1902 року почала виходити ранкова та вечірня газета цього часопису. Перший номер її вийшов 27 жовтня 1902 року, а останній – 30 серпня 1919 року.

З цим часописом співпрацювали Берта фон Суттер (Bertha von Sutte), Фелікс Салтен (Felix Salten), Теодор Герцль (Theodor Herzl), Гюго фон Гофмансталь (Hugo von Hofmannstal), Макс Буркгард (Max Burkhard), Антон Вільдганс (Anton Wildgans).

Часопис надавав свої сторінки таким видатним особистостям, як Герман Гессе, Лев Толстий, Гюго Гофмансталь, Генрік Ібсен та Артур Шнітцер.

Запропонував часопис свої сторінки й І. Франкові, і він радо погодився на співпрацю, оскільки був позбавлений можливості друкувати свої статті на актуальні теми в галицькій пресі. Від 1902 року він став її штатним кореспондентом, виконуючи найрізноманітніші завдання редакції, які дуже часто йшли в розріз із його власними зацікавленнями, що призводило до непорозумінь, однак розірвати контракт із газетою І. Франко не міг через те, що на той час він розпочав будівництво власної хати на вулиці Понінського і йому дуже потрібні були гроші. Він був обтяжений гіпотечним банківським боргом, який мусив виплачувати регулярно кожного місяця. Проте розірвати контракт таки довелось і сталося це вже десь у 1904 році, хоча й надалі І. Франко час від часу вислав туди свої статті. Редакція охоче друкувала не тільки його гострі статті, але й також художні твори, правда лише такі, які мали яскраве соціальне забарвлення. Не бажаючи мати конфлікти з владою, редакція часто вилучала зі статей І. Франка гострі моменти, знижуючи при цьому їх вартісність, але забезпечуючи цим себе від судів та штрафів.

Редакція також пильно стежила за кожною витраченою І. Франком копійкою та ганила його, якщо, на її думку, ця копійка пішла не туди, куди потрібно.

Співпраця з «Die Zeit» стала сильно обтяжувати письменника, тим більше, що і сама газета перейшла на інші позиції і їй вже не були потрібні гострі статті Івана Франка...

Листи І. Франка до редакції «Die Zeit», як і багатьох діячів німецької культури, не

збереглися. Невідомо чи вони були в архіві редакції ще до початку Другої світової війни, бо саме у Відень на їх розшуки під час війни виїхала дочка Петра Франка Віра Франко, але була безпідставно запідозрена у шпигунстві на користь Радянського Союзу. Її заарештували та відправили до концентраційного табору, з якого її звільнили Радянські війська. З німецького концтабору вона була кинута в радянські табори. Її звинуватили у співпраці з нацистами. Під час Другої світової війни спроби відшукати архів редакції «Die Zeit», в якому, як можна було сподіватися, зберігалися листи І. Франка, не вдалося.

У відділі рукописів та текстології Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАН України, проте, збереглися листи працівників редакції до І. Франка. Частина з них була вперше опублікована у виданні «Ivan Franko. Beiträge zur Geschichte und Kultur der Ukraine», яке вийшло 1963 року у берлінському видавництві «Akademie Verlag». Упорядниками цього видання були Е. Вінтер та П. Кірхнер. Публікації листів у цьому виданні були без належних коментарів та точних координат зберігання. Цей недолік ліквідовано у цій публікації.

У це видання також було додано чимало статей, які І. Франко опублікував на сторінках «Die Zeit» та інших німецьких газет, багато з яких до цього часу не перекладені українською мовою і не внесені в жодне видання творів І. Франка.

Нижче подано список наявних листів працівників редакції до І. Франка, які зберігаються у фонді І. Франка (ф. 3) Інституту літератури ім. Т. Шевченка (ІЛ) та їх публікації у «Beiträge zur Geschichte und Kultur der Ukraine».

Номер фонду	Номер одиниці зберігання	Сторінка конволюту	Автор документа	Назва документа	Місце створення	Час створення	Спосіб створення	Beiträge
1	1613	143	Редакція журналу «Die Zeit»	Лист до Франка І.	Відень	10.09.1895	Автограф	11
2	1613	145	Редакція журналу «Die Zeit»	Лист до Франка І.	Відень	19.09.1895	Автограф	12
3	1613	149	Редакція журналу «Die Zeit»	Лист до Франка І.	Відень	27.09.1895	Автограф	13
4	1613	166–168	Редакція журналу «Die Zeit»	Лист до [Франка І.]	Відень	4.10.1895	Автограф	14
5	1613	172–174	Редакція журналу «Die Zeit»	Лист до [Франка І.]	Відень	8.10.1895	Автограф	15
6	1613	224–225	Редакція журналу «Die Zeit»	Лист до Франка І.	Відень	12.11.1895	Автограф	16
7	1613	239–242	Редакція журналу «Die Zeit»	Лист до Франка І.	Відень	21.11.1895	Автограф	17
8	1613	281	Редакція журналу «Die Zeit»	Лист до Франка І.	Відень	5.01.1896	Автограф	18
9	1613	332–334	Редакція журналу «Die Zeit»	Лист до Франка І.	Відень	24.01.1896	Автограф	20
10	1613	349–350	Редакція журналу «Die Zeit»	Лист до Франка І.	Відень	28.01.1896	Автограф	21
11	1613	471	Редакція журналу «Die Zeit»	Лист до Франка І.	Відень	13.05.1896	Автограф	23
12	1613	481	Редакція журналу «Die Zeit»	Лист до Франка І.	Відень	21.05.1896	Автограф	24

Номер фонду	Номер одиниці зберігання	Сторінка конволюту	Автор документа	Назва документа	Місце створення	Час створення	Спосіб створення	Вейтґе
13	1613	488–489	Редакція журналу «Die Zeit»	Лист до Франка І.	Відень	3.06.1896	Автограф	25
14	1613	515	Редакція журналу «Die Zeit»	Лист до Франка І.	Відень	27.06.1896	Автограф	26
15	1613	531	Редакція журналу «Die Zeit»	Лист до Франка І.	Відень	3.07.1896	Автограф	28
16	1613	542–543	Редакція журналу «Die Zeit»	Лист до Франка І.	Відень	7.07.1896	Автограф	29
17	1626	25–26	Kanner Heinrich (журнал «Die Zeit»)	Лист до Франка І.	Відень	15.02.1897	Автограф	38
18	1626	33–34	Kanner Heinrich	Лист до Франка І.	Відень	18.03.1897	Автограф	39
19	1626	71–74	(редакція часопису «Die Zeit» Singer J.)	Лист до Франка І.	Відень	28.04.1897	Автограф	40
20	1626	95–96	«Die Zeit» (адміністрація)	Лист до Франка І.	Відень	16.05.1897	Автограф	41
21	1626	97–100	(редакція часопису «Die Zeit» Singer J.)	Лист до [Франка І.]	Відень	20.05.1897	Автограф	42
22	1614	19–22	Bahr Hermann (редакція газети «Die Zeit» – Wiener Wochenschrift)	Лист до [Франка І.]	Відень	10.06.1897	Автограф	43
23	1626	117–118	Kanner Heinrich (журнал «Die Zeit»)	Лист до Франка І.	Відень	12.08.1897	Автограф	44
24	1626	151–154	(редакція часопису «Die Zeit» Singer J.)	Лист до Франка І.	Відень	9.09.1897	Автограф	45
25	1626	195–198	(редакція часопису «Die Zeit» Singer J.)	Лист до [Франка І.]	Відень	15.11.1897	Автограф	46
26	1626	337–338	Kanner Heinrich (журнал «Die Zeit»)	Лист до Франка І.	Відень	22.07.1898	Автограф	48
27	1626	343–344	Kanner Heinrich (журнал «Die Zeit»)	Лист до Франка І.	Відень	5.08.1898	Автограф	49
28	1624	59	«Die Zeit»	Лист до Франка І.	Відень	27.03.1899	Автограф	55
29	1626	491–492	Kanner Heinrich (журнал «Die Zeit»)	Лист до Франка І.	Відень	18.04.1899	Автограф	56
30	1626	499–502	Kanner Heinrich (журнал «Die Zeit»)	Лист до Франка І.	Відень	2.09.1899	Автограф	58

Номер фонду	Номер одиниці зберігання	Сторінка конволюту	Автор документа	Назва документа	Місце створення	Час створення	Спосіб створення	Beiträge
31	1626	513–514	Kanner Heinrich (журнал «Die Zeit»)	Лист до Франка І.	Відень	11.10.1899	Автограф	59
32	1624	111	«Die Zeit»	Лист до Франка І.	Відень	1.12.1899	Автограф	60
33	1614	177–178	Kanner Heinrich (журнал «Die Zeit»)	Лист до Франка І.	Відень	29.03.1900	Автограф	62
34	1624	146–148	«Die Zeit»	Лист до Франка І.	Відень	9.04.1900	Автограф	63
35	1614	185–186	Kanner Heinrich (журнал «Die Zeit»)	Лист до Франка І.	Відень	2.04.1901	Автограф	65
36	1624	355	«Die Zeit»	Лист до Франка І.	Відень	13.04.1901	Автограф	66
37	1638	675–676	«Die Zeit»	Листівка до Франка І.	Відень	20.04.1901	Автограф	-
38	1638	677–678	«Die Zeit»	Листівка до Франка І.	Відень	4.05.1901	Автограф	67
39	1614	169–170	Kanner Heinrich (журнал «Die Zeit»)	Лист до Франка І.	Відень	4.07.1901	Автограф	69
40	1623	85	Kanner Heinrich (журнал «Die Zeit»)	Лист до Франка І.		13.12.1901	Друк	74
41	1638	679–680	«Die Zeit»	Лист до Франка І.	Відень	4.02.1902	Машинопис	76
42	1624	277	«Die Zeit»	Сповідання Франка І. про гонорар	Відень	6.02.1902	Заповнений бланк	77
43	1624	281	«Die Zeit»	Лист до Франка І.	Відень	11.02.1902	Автограф	78
44	1638	681–682	«Die Zeit»	Лист до Франка І.	Відень	13.03.1902	Машинопис	79
45	1638	683–684	«Die Zeit»	Лист до Франка І.	Відень	2.05.1902	Машинопис	80
46	1638	685–686	«Die Zeit»	Лист до Франка І.	Відень	17.05.1902	Машинопис	81
47	1638	687–688	«Die Zeit»	Лист до Франка І.	Відень	21.05.1902	Машинопис	82
48	1638	689–690	«Die Zeit»	Лист до Франка І.	Відень	24.06.1902	Машинопис	83
49	1638	691–692	«Die Zeit»	Лист до Франка І.	Відень	28.06.1902	Машинопис	84
50	1623	167	«Die Zeit»	Лист до Франка І.	Відень	27.08.1902	Машинопис	-
51	1621	259–262	«Die Zeit»	Лист до Франка І.	Відень	1.09.1902	Машинопис	-

Номер фонду	Номер одиниці зберігання	Сторінка конволюту	Автор документа	Назва документа	Місце створення	Час створення	Спосіб створення	Beiträge
52	1638	693–694	«Die Zeit», «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	4.09.1902	Машинопис	85
53	1638	695–698	«Die Zeit», «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	5.09.1902	Машинопис	86
54	1638	699–702	«Die Zeit», «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	9.09.1902	Машинопис	87
55	1638	703–706	«Die Zeit», «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	13.09.1902	Машинопис	88
56	1638	707–710	«Die Zeit», «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	13.09.1902	Машинопис	89
57	1638	711–714	«Die Zeit», «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	15.09.1902	Машинопис	90
58	1638	715–716	«Die Zeit», «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	17.09.1902	Автограф	91
59	1638	717–718	«Die Zeit», «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	18.09.1902	Машинопис	92
60	1638	719–720	«Die Zeit», «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	2.10.1902	Машинопис	93
61	1638	721–722	«Die Zeit», «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	3.10.1902	Автограф	94
62	1638	725–726	«Die Zeit», «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	21.10.1902	Машинопис	96
63	1638	727–730	«Die Zeit», «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	29.10.1902	Машинопис	97
64	1638	731–732	«Die Zeit», «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	1.11.1902	Автограф	98
65	1761		«Die Zeit»	Рахунок на ім'я Франка І.	Відень	10.11.1902 та 16.01.1906	Автограф	99
66	1638	733–734	«Die Zeit», «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	14.01.1903	Машинопис	100

Номер фонду	Номер одиниці зберігання	Сторінка конволюту	Автор документа	Назва документа	Місце створення	Час створення	Спосіб створення	Beiträge
67	1638	735–736	«Die Zeit». «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	27.01.1903	Машинопис	101
68	1638	737–738	«Die Zeit». «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	10.02.1903	Машинопис	102
69	1638	739–740	«Die Zeit». «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	25.04.1903	Машинопис	104
70	1638	741–742	«Die Zeit». «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	16.05.1903	Машинопис	106
71	1638	743–744	«Die Zeit». «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	27.05.1903	Машинопис	107
72	1638	745–746	«Die Zeit». «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	3.06.1903	Машинопис	108
73	1638	747–748	«Die Zeit». «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	5.06.1903	Автограф	109
74	1638	749–750	«Die Zeit». «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	18.06.1903	Машинопис	110
75	1638	751–752	«Die Zeit». «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	21.12.1903	Машинопис	111
76	1638	753–754	«Die Zeit». «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	20.01.1904	Машинопис	113
77	1638	755–756	«Die Zeit». «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	27.04.1904	Машинопис	114
78	1638	757–758	«Die Zeit». «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	4.05.1904	Машинопис	115
79	1638	759–760	«Die Zeit». «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	3.08.1904	Машинопис	116
80	1638	761–762	«Die Zeit». «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	24.09.1904	Машинопис	119
81	1638	763–764	«Die Zeit». «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	16.01.1906	Машинопис	125
82	1638	765–766	«Die Zeit». «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	31.03.1906	Машинопис	127

Номер фонду	Номер одиниці зберігання	Сторінка конволюту	Автор документа	Назва документа	Місце створення	Час створення	Спосіб створення	Beiträge
83	1638	769–770	«Die Zeit». «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	11.05.1906	Машинопис	128
84	1638	771–772	«Die Zeit». «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	2.10.1906	Машинопис	129
85	1638	767–768	«Die Zeit». «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	[1906]	Машинопис	
86	1638	773–774	«Die Zeit». «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	18.11.1912	Машинопис	144
87	403	зв.41, 42, 51	Kanner Heimrich (журнал «Die Zeit»)	Лист до Франка І.	Відень	12.03.1914	Машинопис	145
88	1638	775–776	«Die Zeit». «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень	30.03.1914	Машинопис	146
89	1638	777–778	«Die Zeit». «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень		Машинопис	
90	1638	779–780	«Die Zeit». «Wiener Tagblatt» (редакція)	Лист до Франка І.	Відень		Автограф	
91	1638	781–782	«Die Zeit» (видавництво)	Лист до [Франка І.]			Друк	

На сторінках газети «Die Zeit» Іван Франко опублікував:

1. Das Recht des Schweines. Eine politische Erzählung aus Galizien = Свинська конституція. – 6.06.1896. – № 88. – С. 145–147.
2. Der stramme Bezirkshauptmann. Ein Lebensbild aus Galizien = Острий-преострий староста. – 27.11.1897. – №165. – С. 132–135.
3. Die Geschichte einer Confiscation = Історія однієї конфіскації. – 10.06.1899. – № 245. – С. 164–167.
4. Der Räuber und der Geistliche = Розбійник і піп. – 22.04.1900. – № 290. – С. 44.
5. Die galizische Schöpfungsgeschichte. Ein politische Märchen aus Galizien, wiedererzählt von... = Галицька історія сотворення світа. – 13.04.1901. – № 341. – С. 17–18.
6. Der Dorn im Fusse. Ein Erzählung aus dem Huzulenleben = Терен у носі. – 16–21.03.1904. – №527–532.
7. Thomas mit dem Herzen und Thomas ohne Herz. У белетристичному додатку до газети «Die Zeit» = Хома з серцем і Хома без серця. – 19.06.1904. – № 626. – С. 3–6.
8. Stefanyk Wasyl. Das letzte Stündchen. – Die Sonntags-Zeit. Belletr. Beilage zu № 36 der Wiener Tageszeitung «Die Zeit». Aus Ruthenischen von Ivan Franko = Переклад новели В. Стефаника «Скін». – 01.11.1902. – С. 1.
9. Die Baurenbewegung in Galizien = Селянський рух в Галичині. – 21.09.1895. – № 51. – С. 177–180.
10. Galizische Wahlen = Галицькі вибори. – 5.10.1895. – № 53. – С. 1–3.
11. Die jüngste galizische Wahl = Найновіший галицький вибір. – 9.11.1895. – № 58.
12. Das Papiergeld des Herrn Tzsykowski = Паперові гроші пана Тишковського. – 26.10.1895. – № 56. – С. 50.
13. Die Auswanderungsagenten in Galizien = Еміграційні агенти в Галичині. – 12.12.1896. – № 115. – С. 166–167.
14. Die erste Session des galizischen Landtages = Перша сесія галицького сейму. – 15.02.1896. – № 72. – С. 97–98.
15. Ein Dichter des Verrathes = Поет зради. – 8.05.1897. – № 136. – С. 86–89.
16. Der galizische Bauer = Галицький селянин. – 21.09.1897. – № 151. – С. 114–115; 28.09.1897. – № 152. – С. 132–133.
17. Meine «Fälschungen» = Моя «фальсифікація». – 25.05.1897. – № 139. – С. 135–136.
18. Polen und Ruthenen = Поляки і русини. – 3.04.1897. – № 131. – С. 1–4; 10.04.1897. – № 132. – С. 20–21.
19. Wo bleibt die Statistik? Eine Entgegnung auf obigen Artikel = Де блідне статистика? – 23.10.1897. – № 160. – С. 51–53.
20. Die neueste Wahlkomödie in Galizien = Найновіша виборча комедія в Галичині. – 27.08.1898. – № 204. – С. 129–131.
21. Die slavischen Brüder = Слов'янський брат. – 25.02.1898. – № 178. – С. 132–133.
22. Georg Brandes. Polen. Einzig autoriesierte Uebersetzung aus dem Däniscgen von Adele Neustädter = Георг Брандес (рец.). – Paris-Leipzig-München, 1898.
23. Unmögliches in dem Lande der Unmöglichkeiten. – 14.10.1899. – № 263. – С. 18–19.
24. Am 30 März d. J. = 30 березня цього року... (про смерть Антона Грициняка (некролог)). – 21.04.1900. – № 288. – С. 44.
25. Die Folter in Galizien = Знущання в Галичині. – 7.04.1900. – № 288. – С. 372–375.

26. Die Grosstathen des Herrn Bobrzynski = Великі діяння пана Бобжинського. – 20.07.1901. – № 355. – С. 34–36; 27.07.1901. – № 356. – С. 49–52.
27. Die jüngste galizischen Landtagswahlen = Найновіші галицькі парламентські вибори. – № 366. – 5.10.1901. – С. 3–4.
28. Das Polenthum nach zwei Fronten = Польскість на два фронти. – 14.12.1901. – № 376. – С. 161–164.
29. Bauernstrikes in Ostgalizien, перших дві частини якої було опубліковано в газеті «Die Zeit. Morgenblatt». – 23.10.1902. – № 27. – С. 3–4. Третя частина була опублікована в «Die Zeit». – 1.12.1902. – № 422. – С. 50–51.
30. Gleb Uspenski = Гліб Успенський. – 12.07.1901. – № 406. – С. 24–25.
31. Die Lemderger Unruhen = Львівські події. – 7.07.1902. – № 401. – С. 145–146.
32. Maria Konopnicka = Марія Конопницька. – 25.10.1902. – № 421. – С. 40–42.
33. Polenpolitik = Польська політика. – 4.01.1902. – № 379. – С. 3–4.
34. Shakespeare bei den Ruthenen = Шекспір у українців. – 18.04.1903. – № 446. – С. 32–34.
35. Die Vorgänge an der Lemberger Unversität = Події у Львівському університеті. – 21.10.1903. – № 381. – С. 1–2.
36. Ein Warnungssignal = Сигнал тривоги (про єврейські погроми в Галичині). – 13.06.1903. – № 253. – С. 5.
37. Wie ich dazu kam? Eine Erinnerungch = Як це сталося? – 17.03.1903. – № 167. – С. 1–2.
38. Suspendirung ruthenisher Professoren = Звільнення українських професорів. – 13.01.1904. – № 426. – С. 2.
39. Der galizische Bauernstreik im Volkslseder = Галицький селянський страйк в народній пісні. – 27.08.1905. – № 1049. – С. 6.
40. Kasprowicz Jan. Der sterbende Welt. Dschungen. Aus dem polnischen übertragen von Julius Tenner = Ян Каспрович (рецензія на збірку «Вмираючому світові»). – 9.07.1905. – № 1000. – С. 19.
41. Drei Riesen im Kampfe um einen Zwerg = Три велетні в боротьбі за карлика. – 29.06.1907. – № 1710. – С. 2–3.
42. Am 30 März d. J. = 30 березня цього року... (про смерть Антона Грициняка (некролог). – 21.04.1900. – № 288. – С. 44.
43. Taras Schewtschenko = Тарас Шевченко. – 3.04.1914. – № 4136. – С. 1–3.

З художніх творів, які були опубліковані на сторінках «Die Zeit» у корпус «Beitrage...» залучено:

1. Das Recht des Schweines. Eine politische Erzählung aus Galizien = Свинська конституція. – 6.06.1896. – № 88. – С. 145–147.
2. Der stramme Bezirkshauptmann. Ein Lebensbild aus Galizien = Острий-преострий староста. – 27.11.1897. – № 165. – С. 132–135.
3. Die Geschichte einer Confiscation = Історія однієї конфіскації. – 10.06.1899. – № 245. – С. 164–167.
4. Der Räuber und der Geistliche = Розбійник і піп. – 22.04.1900. – № 290. – С. 44.
5. Die galizische Schöpfungsgeschichte. Ein politische Märchen aus Galizien, wiedererzählt von... = Галицька історія сотворення світа. – 13.04.1901. – № 341. – С. 17–18.
6. Der Dorn im Fusse. Ein Erzählung aus dem Huzulenleben = Терен у носі. – 16–21.03.1904. – № 527–531.

Не увійшли:

1. Thomas mit dem Herzen und Thomas ohne Herz. У белетристичному додатку до газети «Die Zeit» = Хома з серцем і Хома без серця. – 19.06.1904. – № 626. – С. 3–6.
2. Stefanyk Wasyl. Das letzte Stündchen. – Die Sonntags-Zeit. Belletr. Beilage zu № 36 der Wiener Tageszeitung «Die Zeit». Aus Ruthenischen von Ivan Franko = Переклад новели В. Стефаника «Скін». – 1.11.1902. – С. 1.
3. Drei Riesen im Kampfe um einen Zwerg = Три велетні в боротьбі за карлика. – 29.06.1907. – № 1710. – С. 2–3.

З автобіографічних матеріалів, які були опубліковані на сторінках «Die Zeit» у корпус «Beitrage...» увійшла:

1. Wie ich dazu kam? Eine Erinnerung = Як це сталося? – 17.03.1903. – №167. – С. 1–2.

З літературознавчих праць передруковано:

1. Gleb Uspenski = Гліб Успенський. – 12.07.1901. – № 406. – С. 24–25.
2. Maria Konopnicka = Марія Конопницька. – 25.10.1902. – № 421. – С. 40–42.
3. Shakespeare bei den Ruthenen = Шекспір у українців. – 18.04.1903. – № 446. – С. 32–34.
4. Kasprowicz Jan. Der sterbenden Welt. Dichtungen. Aus dem polnischen übertragen von Julius Tenner = Ян Каспрович (рецензія на збірку «Вмираючому світові»). – 9.07.1905. – № 1000. – С. 19.
5. Georg Brandes. Polen. Einzig autorisierte Uebersetzung aus dem Dänischen von Adele Neustädter. – Георг Брандес (рец.). – Paris-Leipzig-München, 1898.
7. Taras Schewtschenko = Тарас Шевченко. – 03.04.1914. – № 413. – С. 1–3.

Не долучили:

1. Ein Dichter des Verrathes = Поет зради. – 08.05.1897. – № 136. – С. 86–89.
2. Meine «Fälschungen» = Мої «фальсифікації». – 25.05.1897. – № 139. – С. 135–136.
6. Am 30 März d.J. – 21.04.1900. – № 288. – С. 9–44. – 30 березня цього року... (про смерть Антона Грицуняка (некролог)).

Зі статей на суспільно-політичну тематику передруковано:

1. Die Bauernbewegung in Galizien = Селянський рух в Галичині. – 21.09.1895. – № 51. – С. 177–180.
2. Die jüngste galizische Wahl = Найновіший галицький вибір. – 9.11.1895. – № 58.
3. Das Papiergeld des Herrn Tyzskowski = Паперові гроші пана Тишковського. – 26.10.1895. – № 56. – С. 50.
4. Die Auswanderungsagenten in Galizien = Еміграційні агенти в Галичині. – 12.12.1896. – № 115. – С. 166–167.
5. Die erste Session des galizischen Landtages = Перша сесія галицького сейму. – 15.02.1896. – № 72. – С. 97–98.
6. Polen und Ruthenen = Поляки і русини. – 3.04.1897. – № 131. – С. 1–4; 10.04.1897. – № 132. – С. 20–21.
7. Der galizische Bauer = Галицький селянин. – 21.09.1897. – № 151. – С. 114–115; 28.09.1897. – № 152. – С. 132–133.

8. Wo bleibt die Statistik? Eine Entgegnung auf obigen Artikel» = Де залишається статистика? – 23.10.1897. – № 160. – С. 51–53.
9. Die neueste Wahlkomödie in Galizien = Найновіша виборча комедія в Галичині. – 27.08.1898. – № 204. – С. 129–131.
10. Die slavischen Brüder = Слов'янські брати. – 25.02.1898. – № 178. – С. 132–133.
11. Unmögliches in dem Lande der Unmöglichkeiten. – 14.10.1899. – № 263. – С. 18–19.
12. Die Grosstathen des Herrn Bobrzynski = Великі діяння пана Бобжинського. – 20.07.1901. – № 355. – С. 34–36, 27.07.1901. – № 356. – С. 49–52.
13. Die Folter in Galizien = Знущання в Галичині. – 7.04.1900. – № 288. – С. 372–375.
14. Die jüngsten galizischen Landtagswahlen = Найновіші галицькі парламентські вибори. – 5.10.1901. – № 366. – С. 3–4.
15. Das Polenthum nach zwei Fronten = Польскість на два фронти. – 14.12.1901. – № 376. – С. 161–164.
17. Bauernstrikes in Ostgalizien», перших дві частини якої було опубліковано в газеті «Die Zeit. Morgenblatt». – 23.10.1902. – № 27. – С. 3–4. Третя частина була опублікована в «Die Zeit». – 1.12.1902. – № 422. – С. 50–51.
18. Die Lemberger Unruhen = Львівські заворушення. – 7.07.1902. – № 401. – С. 145–146.
19. Polenpolitik = Польська політика. – 401.1902. – №379. – С. 3–4.
20. Die Vorgänge an der Lemberger Universität = Події у Львівському університеті. – 21.10.1903. – № 381. – С. 1–2.

Не увійшли:

1. Galizische Wahlen = Галицькі вибори. – 5.10.1895. – № 53. – С. 1–3.
2. Ein Warnungssignal = Сигнал застороги (про єврейські погроми в Галичині). – 13.06.1903. – № 253. – С. 5.
3. Suspendierung ruthenischer Professoren = Звільнення українських професорів. – 13.01.1904. – № 426. – С. 2.
4. Der galizische Bauernstreik im Volkslied = Галицький селянський страйк в народній пісні. – 27.08.1905. – № 1049. – С. 6.

Для уявлення про співпрацю І. Франка з діячами німецької культури та редакціями різних видань до цієї публікації потрібно додати листи від них І. Франкові. Вони були також опубліковані у виданні «Ivan Franko. Beiträge zur Geschichte und Kultur der Ukraine» без точних вказівок про їхнє знаходження (цей недолік виправлено). Вони не стали об'єктом дослідження цієї публікації.

Найдавніший лист до І. Франка датується 9 червня 1888 року (від Антона Кройцера (Kreutzer) і стосується страйку львівських пекарів). Ця стаття мала бути опублікована в «Arbeiter Zeitung», але з невідомих причин опублікованою не була. У виданні «Beiträge...» цей лист подано під № 1. У фонді І. Франка (ф. 3) він відсутній. Більше інформації про листи від А. Кройцера невідомо.

Наступний лист до І. Франка датується 14 липня 1888 року. Він від доктора Адольфа Брауна (1862–1929) і зберігається у фонді І. Франка (ф. 3, № 1602, арк. 719–720). Автор листа також зацікавлений у статті І. Франка про страйк львівських пекарів. Відомий ще один лист доктора Брауна до І. Франка, який датується 25 липня 1899 року (ф. 3, №1611, арк. 149–150). Він зберігається у фонді І. Франка (ф. 3, №1611, арк. 149–150).

Адольф Браун був товаришем Енгельберта Пернерсторфера (1850–1918) – члена австрійського парламенту, видатного політичного діяча, одного з лідерів австрійського соціал-демократичного руху. Збереглися його доволі об'ємні і цікаві листи до І. Франка, які опубліковані у «Beiträge...» під № 6, 27, 30–32, 34, 36 та 37. Вони зберігаються у фонді І. Франка. Це листи від 10 жовтня 1890 року (№ 1605, арк. 619–620), 27 червня 1896 року (№ 1633, арк. 381–382), 4 жовтня 1896 року (№ 1613, арк. 659–660), 16 жовтня 1896 року (№ 1613, арк. 667–668), 23 жовтня 1896 року (№ 1613, арк. 679), 22 листопада 1896 року (№ 1613, арк. 709–710), 2 грудня 1896 року (№ 1633, арк. 383–384) та 14 січня 1897 року (№ 1626, арк. 517–518). Листи, головню, стосуються запрошення І. Франка виступити у Відні перед Товариством Фабіанців.

Декілька листів до І. Франка з проханням у співпраці з австрійською соціал-демократичною пресою написані від імені Пернерсторфера адвокатом доктором Емілем Фурсом (1863–1912). Це листи від 21 листопада 1896 року (ф. 3, № 1613, арк. 703–705), 28 листопада 1896 року (ф. 3, № 1613, арк. 731–733), 18 грудня 1905 року (ф. 3, № 1638, арк. 653–654) та 22 березня 1906 року (ф. 3, № 1638, арк. 655–656). У виданні «Beiträge...» це відповідно № 33, 35, 123 та 126.

Зберігається у фонді І. Франка лист Людвіка Брюгеля та Леопольда Бенедика від 13 грудня 1893 року, № 1622, арк. 279–280) з проханням до співпраці з соціал-демократичними виданнями. У виданні «Beiträge...» цей лист опубліковано під № 7. Запрошував І. Франка до співпраці у виданні «Volkspresse» Герман Кадіш у листі від 13 січня 1896 року (№ 1613, арк. 97) та від 3 квітня 1899 року (№ 1626, арк. 485–486). Перший опублікований у «Beiträge...» під № 19, а другий – неопублікований.

У цьому ж виданні опубліковано листи Віктора Адлера (1852–1918) – одного з лідерів австрійської соціал-демократичної партії та редактора її органу «Arbeiter Zeitung» (№ 47) та його дружини Емми (№ 8, 10). № 47 – від 8 липня 1898 року (№ 1626, арк. 315–316), № 8 з 1893 року (1612, арк. 671–672) та № 19 з 1894 року (№ 1612, арк. 637–640).

Від імені Віктора Адлера запрошував І. Франка до співпраці з австрійською соціал-демократією й Міхаель Шахерт (лист № 9 від 1 січня 1894 року). У фонді Івана Франка він відсутній.

Запрошував до співпраці з «Österreichischen Rundschau» І. Франка і Й. Ягенз у листі від 7 березня 1896 року. У «Beiträge...» це лист № 22. У фонді І. Франка він відсутній. Від імені цього ж видання звертався до І. Франка і редактор Карл Юнкер, про що свідчить лист від 1 листопада 1902 року (ф. 3, № 1638, арк. 731–732) і опублікованого у «Beiträge...» під № 98.

Успішною була співпраця І. Франка з цим журналом у 1904–1907 роках. На прохання редакції І. Франко написав огляд української літератури за 1904 рік («Die ruthenische Literatur im Jahre 1904»), яка була опублікована у т. 1 та т. 2 за 1904 рік. Для цього ж видання він зробив і огляд української літератури за 1904–1906 роки під назвою «Ruthenische Literatur 1904–1906», який був опублікований 1907 року в т. 11. Свідченням цієї співпраці є листи редакції, підписані д-ром Карлом Глоссі (Glossy) від 22 серпня 1904 року, 5 вересня 1904 року, 30 вересня 1904 року, 5 листопада 1904 року, 3 січня 1905 року та 30 грудня 1906 року, які у виданні «Beiträge...», опубліковані під № 117, 118, 120, 121, 122 та 132. За огляд української літератури в 1904 році І. Франко отримав гонорар 41.55 корон, що засвідчує лист редактора видання Ернеста Штюпнагеля (Stüpnagel) І. Франкові (у «Beiträge...» це лист під № 124).

У виданні «Beiträge...» опубліковано декілька листів редактора часопису «Wage» д-р Рудольфа Варє (1865 – ?). Це листи з 1898 року, які у виданні «Beiträge...» опубліковані під № 50 та 51. У фонді І. Франка вони відсутні.

Запрошував І. Франка до співпраці з «Jüdische Volksblatt» і Вальтер Голітшер, про що свідчить лист від 1898 року, який у згаданому виданні опублікований під № 52. У фонді І. Франка він відсутній.

Зацікавленим у статтях І. Франка був і новостворений часопис «Der Jude», про що свідчать листи редактора цього часопису Мартіна Бубера (1878 –?) від 3 квітня 1903 року, 8 травня 1903 року та 20 травня 1904 року до І. Франка. Ці листи у фонді І. Франка відсутні. У виданні «Beiträge...» вони опубліковані під № 103, 105 та 112.

Часопис «Der Jude» тільки відкрився і його редактор М. Бубер попросив І. Франка написати якусь статтю для нього. І. Франко відгукнувся на прохання редактора і для цього журналу написав статтю «Meine jüdischen Bekannten», яку українською мовою опублікував М. Возняк у часопису «Діло» у № 117–119 під назвою «Мої знайомі жиди». Ця стаття не була додана у 50-томне видання творів І. Франка. У наш час її було долучено до видання «Іван Франко. Мозаїка», упорядниками якого були З. Франко та М. Василенко. Видання вийшло у видавництві «Каменярь» 2002 року.

У фонді І. Франка відсутній і лист редактора жіночого часопису «Dokumente der Frauen» Марії Ланг від 25 березня 1899 року, який у «Beiträge...» опублікований під № 54.

Під № 61 у цьому виданні опублікований лист Вальтера Шіффа від 1 січня 1900 року із запрошенням до співробітництва з виданням «Walder und Weiden». У фонді І. Франка цей лист фігурує у справі 1611, арк. 211–214.

Карл Болгевенер (Bolhoevener), який працював редактором видавництва «Deutscher Verlagsanstalt» запрошував І. Франка взяти участь у різних виданнях, про що свідчать його листи від 1 квітня 1901 року (ф. 3, № 1624, арк. 352–353), 26 травня 1901 року (ф. 3, № 1624, арк. 240–241) та 14 серпня 1901 року (ф. 3, № 1624, арк. 291). У виданні «Beiträge...» вони опубліковані під № 64, 68 та 71. Це видавництво запрошувало І. Франка написати статтю про українську літературу для журналу «Aus fremden Zungen», який з 1891 до 1914 року виходив у Штутгарті, Лейпцигу та Берліні. Для цього журналу І. Франко написав статтю «Die ukrainischer (ruthenische) Literatur», яка була опублікована у № 8 цього журналу за 1901 рік.

Збереглося два листи редакції «Лексикону Гердера» до І. Франка з приводу публікації його автобіографії. Це листи від 17 лютого 1909 року та 24 травня 1910 року (у «Beiträge...» вони опубліковані під № 140 та 141).

Цю автобіографію І. Франка написав 18 січня 1909 року син Петро, оскільки сам І. Франко не міг, бо мав паралізовані руки. Українською мовою ця автобіографія вперше була опублікована у збірнику «За сто літ» (Київ, 1927, кн. 1), а відтак додана у різні видання. Рукопис автобіографії зберігається у ф. № 444.

Збереглися листи перекладача творів І. Франка німецькою мовою лікаря з Грасліц Карла Гельбіха. У фонді І. Франка збереглося п'ять його листів до І. Франка: від 5 жовтня 1899 року (№ 1626, арк. 507–510), 11 серпня 1901 року (№ 1624, арк. 287–289), 19 серпня 1901 року (№ 1624, арк. 295–297), 30 травня 1901 року (№ 1624, арк. 247–249) та 7 січня 1902 року (№ 1624, арк. 269). Усі ці листи за винятком першого опубліковані під № 70, 72, 73 та 75 у виданні «Beiträge...».

Редагував переклади творів І. Франка на сторінках «Die Zeit» німецькою мовою працівник відділу фейлетонів Гюго Габерфельд, який з цього приводу мав до І. Франка чимало претензій та зауваження, про що свідчать підписані від імені редакції його листи від 4 лютого 1902 року (ф. 3, № 1638), 11 лютого 1902 року (ф. 3, № 1624, арк. 277), 21 травня 1902 року (ф. 3, № 1638, арк. 687–688), 20 січня 1904 року (ф. 3, № 1638, арк. 753–754).

Редагував переклади І. Франка на німецьку мову і працівник відділу фейлетонів цієї ж газети Курт Арам, від якого збереглося п'ять листів, написаних від імені редакції: від 17 вересня 1902 року (ф. 3, № 1638, арк. 715–716), 14 січня 1903 року (ф. 3, № 1638, арк. 733–734), 27 січня 1903 року (ф. 3, № 1638, арк. 735–736) та 10 лютого 1903 року (ф. 3, № 1638, арк. 737–738).

Співпраця І. Франка з газетою «Die Zeit» розпочалась із осені 1895 року, про що свідчить лист Генрика Каннера (1864-?) до І. Франка від 10 вересня 1895 року (ф. 3, № 1613, арк. 143). Властиво через Генрика Каннера і велося листування І. Франка з редакцією газети. Таких листів відомо 48. Останній датується 12 березня 1914 року (ф. 3, № 403, арк. 41, 42, 51). У «Beiträge...» він має № 145.

Велося листування з І. Франком також і через редактора Ісидора Сінгера (1859–1939). Перший лист І. Сінгера І. Франкові від імені редакції газети датується 28 квітня 1897 року (ф. 3, № 1626, арк. 71–74). Листів підписаних його іменем – 16. Останній лист датується 3 серпня 1904 року (ф. 3, № 1638, арк. 759–760).

Від імені редакції листувався з І. Франко і працівник «Die Zeit» Герман Бар (1863–1934). Зберігся тільки один його лист, який датується 10 червня 1897 року (ф. 3, № 1614, арк. 19–22).

Стосовно публікацій перекладів І. Франка німецькою мовою на сторінках «Die Zeit» з ним вів листування Гюго Габерфельд, про що свідчать листи, опубліковані у «Beiträge...» під № 76, 78, 82 та 113. Вони написані від імені редакції, оскільки Гюго Габерфельд завідував у ній відділом фейлетонів. Це листи від 4 лютого 1902 року (ф. 3, № 1638, арк. 679–680), 11 лютого 1902 року (ф. 3, № 1614, арк. 281), 21 травня 1902 року (ф. 3, № 1638, арк. 687–688) та 21 січня 1904 року (ф. 3, № 1638, арк. 753–754).

Відділ фейлетонів був одним із найчисельніших у газеті «Die Zeit», а тому справу стосовно публікацій з І. Франком мали й інші працівники. Зокрема найбільш виділявся серед них Франц Салтен, який листувався з І. Франком від імені цього відділу у 1903–1904 роках. Це листи, які зберігаються у фондї І. Франка, від 5 червня 1903 року (№ 1638, арк. 747–748), 27 квітня 1903 року (№ 1638, арк. 755–756), 4 травня 1903 року (№ 1638, арк. 757–768) та 24 вересня 1904 року (№ 1638, арк. 761–762). У виданні «Beiträge...» вони опубліковані під № 109, 114, 115 та 119.

Фіналом співпраці І. Франка з часописом «Die Zeit» була публікація відомої присвяти Тарасові Шевченку, яка починалася словами: «Він був сином мужика...». Вона була опублікована в «Die Zeit. Morgenblatt» № 4636 від 3 квітня 1914 року. Збереглося два листи з приводу публікації цієї присвяти та строгі вимоги редакторів стосовно кількості рядків у ній. Перший із них – лист від Г. Каннера від 12 березня 1914 року (ф. 3, № 403, арк. 41, 42, 51) та завідувача відділу фейлетонів газети доктора Мільрата (Milrath) від 30 березня 1914 року (ф. 3, № 1638, арк. 775–776).

№ 1

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer
Hermann Bahr
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 10. September 1895
IX/3, Güntherstrasse, 1

Sehr geehrter Herr Dr.!

Ich komme leider erst heute dazu, auf Ihr g. Schreiben zu erwidern.
Warum ziehen Sie Ihren Namen von Ihrem Artikel zurück?
Warum wollen Sie überhaupt lieber von der Publikation des Artikels absehen?
Ich finde den Artikel sehr zeitgemäß und habe von Anfang an nicht beabsichtigt ihn früher als unmittelbar von Beginn der galizischen Landtagwahlen zu veröffentlichen.
Ich bin nach wie vor der Meinung, dass der Artikel, a. f. auf Ihren Namen, auf den ich besonderen Wert lege, publiziert werde und erbitte mir umgehend Ihre Zustimmung dazu.

Hochachtungsvoll
Ihr ergebener Kanner

Herr Dr Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Герман Бар
Др. Генріх Каннер
Відень, 10 вересня 1895
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Вельмишановний пане Докторе!

На жаль, я тільки сьогодні зібрався відповідати на Вашого листа.
Чому Ви не хочете підписувати своїм ім'ям статтю?¹
Чому Ви взагалі проти публікації цієї статті?
Я вважаю статтю дуже своєчасною і з самого початку не мав наміру друкувати її раніше, ніж безпосередньо перед початком галицьких виборів до парламенту.
Я і надалі дотримуюсь думки, що статтю потрібно друкувати під Вашим іменем, яке я особливо ціную і прошу вашої згоди.

З великою повагою Відданий Вам
Каннер

Панові Др. Іванові Франку, Львів.
Рекомендовано

Лл, ф. 3, № 1613, арк. 143. Рукопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit».

¹ Ідеться про статтю «Die Bauernbewegung in Galizien», яка була опублікована в газеті «Die Zeit» № 51 від 21.IX. 1895 року (с. 177–180). Авторизований переклад цієї статті польською мовою під назвою «Ruch chłopski w Galicji» було опубліковано в щотижневнику «Monitor», що виходив у Львові, у № 28–31 від 12, 19 і 28 жовтня та 5 листопада 1895 року під назвою «Selské hnutí v Haliči» стаття була опублікована в часопису «Radykálni listy» № 27 від 1 жовтня 1895 року. Під назвою «Селянський рух в Галичині» українською мовою була опублікована в журналі «Українське літературознавство» № 2 за 1959 рік (с. 123–130), а також у виданні «Beiträge...» (с. 285–298).

№ 2

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer
Hermann Bahr
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 19.IX.1895
IX/3, Güntherstrasse, 1

Hochgeehrter Herr D'!

Besten Dank für Ihre prompte Beantwortung der vom Herrn Dr Kanner an Sie gestellten orthographischen Fragen. Die Korrekturen werden sorgfältigst durchgeführt. Ihr ausgezeichnete Aufsatz erscheint in unserer nächsten Nummer vom 21. d. M. Wollen Sie uns freundlichst über den Ausfall der Wahlen in Galizien so rasch als möglich einen Artikel senden, der sehr gut zum Schluss ein getreues Porträt des Wahlwachers Badeni enthalten könnte, der wohl bis dahin schon ernannt sein wird.

Ihrer freundlichen Zusage bestimmt entgegensehend verbleibe ich hochachtungsvoll erbenst

Prof. I. Singer

Herrn Doktor Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Герман Бар
Др. Генріх Каннер
Відень, 19.IX.1895
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Вельмишановний пане Докторе!

Величезне спасибі за Вашу негайну відповідь на орфографічні запитання, які ставив пан доктор Каннер. Правка буде ретельно проведена. Ваша прекрасна стаття з'явиться в нашому наступному номері 21 цього місяця¹. Чи не хотіли б Ви і як тільки можливо швидше прислати статтю про результати виборів у Галичині, яка б містила портрет головного претендента Бадені², котрого вже до того часу назвуть переможцем.

З повною надією на Вашу згоду прощаюся з Вами шануючий і вірний професор І. Зінгер

Панові Д-ру Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1613, арк. 145. Рукопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit».

¹ Ідеться про статтю «Die Bauernbewegung in Galizien», яка була опублікована в газеті «Die Zeit» від 21.IX.1895 року (с. 177–180).

² Казімір Фелікс Бадені (Kazimierz Feliks Badeni) (14 жовтня 1846 – 9 липня 1909) – граф, австрійський державний діяч, польський поміщик. У 1888–1895 роках був намісником цесаря в Галичині. В 1895–1897 роках – прем'єр Австро-Угорщини і міністр внутрішніх справ. У 1890 році Бадені разом з Олександром Барвінським, Юліаном Романчуком та іншими народовцями створили так звану «нову еру», яку І. Франко назвав зрадою українських інтересів. У 1897 році позбавив більшість трудящих виборчих прав. Цього року під час виборів у Галичині 10 осіб було вбито, 19 – тяжко поранено, 769 – заарештовано. Ці криваві вибори увійшли в історію під назвою «баденівських», коли з 63 послів від Галичини було обрано лише 3-х українців. Через нього та протидію властей не був обраний на Збаражчині послом австрійського парламенту І. Франко. Того ж року К. Ф. Бадені пішов у відставку і залишив політичну арену.

№ 3

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer
Hermann Bahr
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 27.IX.1895
IX/3, Güntherstrasse, 1

Hochgeehrter Herr D^l!

Darf ich für die nächste Nummer (5/X) auf der erbetenen Artikel über die Landtagswahlen sammt Portrait Badeni bestimmt rechnen? Wenn ja, so bitte ich Sie recht sehr, mir sofort zu verständigen und den Artikel, der wesentlich kürzer als Ihr trefflicher von jüngster Woche sein müsste, so nach Wien zu senden, dass er bis längstens Donnerstag früh (3. Okt.) in meinen Händen ist.

In vorzüglicher Hochachtung
ergebenst I. Singer

Herrn Doktor Ivan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Герман Бар
Др. Генріх Каннер
Відень, 27.IX.1895
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Вельмишановний пане Докторе!

Чи можу я з впевненістю розраховувати на замовлену статтю про вибори до парламенту наступного номера (5.X)?¹ Коли так, то дуже Вас прошу повідомити мене і цю статтю, яка мусить бути значно коротшою від тої, яка була минулого тижня, переслати до Відня з таким розрахунком, щоб вона щонайпізніше в четвер вранці (3 жовтня) була в моїх руках.

Панові Д-ру Іванові Франку, Львів

Лл, ф. 3, № 1613, арк. 149. Рукопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit».

№ 4

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer
Hermann Bahr
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 4.X.1895
IX/3, Günthergasse, 1

Hochverehrter Herr D^l!

Wärmste Dank für Ihren ausgezeichneten Artikel über die galizischen Wahlen, den ich ein wenig kürzen musste und, um eine Konfiskation zu verhüten, von der in derselben Angelegenheit die gestrige «Arbeiter Zeitung» betroffen wurde, auch in den schärfsten Badeni-Stellen etwas abgeschwächt habe. Eine Konfiskation des morgigen Blatte wäre für uns eine Katastrophe, da wir mit dieser 1. Nummer unseres II. Jahrgangs mit

¹ Ідеться про статтю «Galizische Wahlen» («Галицькі вибори»), яка була опублікована у № 53 «Die Zeit» від 5 жовтня 1895 року (с. 1–3). Стаття була конфіскована. У 50-томне видання вона не увійшла.

20.000 Exemplaren die Welt überschwemmen wollen. Aus dem redaktionellen Anhang zu Ihrem Artikel und meinen «Politischen Notizen der Woche» werden Sie erkennen, dass wir nicht minder als Sie fortiter in re und nur Ausnahmsweise diesmal etwas suaviar in modo sind.

Um Missverständnissen vorzubeugen, benachrichtige ich Sie ferner, dass ich 1–2 Mal das Epitheton «jüdisch» eliminiert habe. Es geschah dies nicht etwas aus landläufigem Philosemitismus, gegen welchen Verdacht ich wohl durch die ganze Haltung meines Blutes und die von mir geschriebenen «Pol. Notizen» in № 51 der «Zeit» hinreichend geschützt bin; es geschah auch nicht, quia victa causa (bei den Gemeinbruthowahlen) placuit Platoni.

Nichts weniger als das! Es geschah deshalb, weil die Häufung dieses Epithets ohne sachliche Darlegung der Stellung der Juden in Galizien als eine zu Missverständnissen Anlass bietende besser vermieden sehen wollen. Über die Judenfrage in Galizien werde ich mir demnächst von Ihnen einen Artikel erbitten, worüber ich mir nach eingehend zu schreiben vorbehalte.

Meine Administration wird sich erlauben, Ihnen von unserer morgigen Nummer 100 Exemplare zu Propagandazwecken zu übersenden. Bitte freundlich für die wirksamste Verbreitung zu sorgen und mit den hiermit verbundenen zu sorgen und mit den hiermit verbundenen Spesen wie Administration zu belasten.

Hochachtungsvoll Ergebenst
I. Singer

Herrn Dr Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Герман Бар
Др. Генріх Каннер
Відень, 4. X. 1895
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Вельмишановний пане Д[окто]ре!

Якнайтепліша подяка за Вашу прекрасну статтю про галицькі вибори, яку я був змушений трохи вкоротити, щоб запобігти конфіскації, від якої з тих же причин потерпіла «Arbeiter Zeitung»¹, а також я дещо пом'якшив тональність у найгостріших висловлюваннях про Бадені. Конфіскація завтрашньої газети була б для нас катастрофою, оскільки ми цим першим номером другого року нашого видання у 20 000 екземплярів, хочемо наповнити світ.

З редакційної замітки до Вашої статті, а також з моїх «Політичних заміток тижня» Ви дізнаєтеся, що ми діємо не менш, ніж Ви по суті справи твердо, і лишень цього разу, як виняток, дещо в м'якший спосіб².

Щоб уникнути непорозумінь, хочу Вам ще повідомити, що я 1–2 рази прибрав епітет «єврейський». Я так вчинив не через поширений у нас філосемітизм, в чому мене аж ніяк не можна звинуватити, хоча через мої настрої і мої «Політичні замітки», опубліковані в № 51 «Die Zeit» це сталося і через те, що «quia victa causa (на муніципальних виборах) placuit»³, Платоне. Нічого подібного! Це сталося через те, що я хотів уникнути надто частого вживання цього епітету без об'єктивного висвітлення ситуації з євреями в Галичині, як такої, що веде до непорозумінь. Про справи єврейства в Галичині я проситиму Вас написати незабаром статтю⁴ і те, що потрібно написати детальніше, я напишу сам.

¹ Центральний орган соціал-демократичної партії Австрії. Газета виходила у Відні з 1889 року.

² Публікація статті супроводжувалася приміткою редакції.

³ Сталося те, що Тобі сподобалося, Платоне (*лат.*).

⁴ Ідеться про статтю «Der Jesuitismus in der Judenfrage», яка була опублікована на сторінках щотижневика для політики, релігії та культури «Die Neuzeit» у № 14 від 3 квітня 1896 року (с. 140–142). Під назвою «Jesuitismus in der Judenfrage» ця стаття була опублікована в газеті «Tydzień», що був додатком до газети «Kurjer Lwowski» № 12 від 25 березня 1896 року (с. 89–91), а також у «Beiträge...» (с. 319–323). До 50-томного видання творів І. Франка стаття не увійшла.

Моя адміністрація хотіла б Вам переслати 100 екземплярів нашого вчорашнього номера з метою пропаганди газети. Прошу Вас по-дружньому потурбуватися про ефективне її розповсюдження, а кошти, витрачені на цю справу, віднести на рахунок адміністрації.

З великою пошаною відомий Вам
І. Зінгер

Панові Д-ру Іванові Франку, Львів

Лл, ф. 3, № 1613, арк. 166–168. Рукопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit».

№ 5

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer
Hermann Bahr
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 8.X.1895
IX/3, Güntherstrasse, 1

Hochverehrter Herr D^r!

Ihr wertees Schreiben von gestern hat mich von einem Alp befreit; denn die Nachricht von Ihrer Verhaftung hat mir infolge der Informationen Ihres Herrn Kollegen Dr. Zipser Dr. Z. zu sagen, dass unser gemeinsamer Bekannter mir bereitwilligsten Weise Schritte zugunsten Ihrer Anhaftung zugesagt hat. Ihr Artikel ist noch von erfolgten Konfiskation an 200 ausländische Blätter kaum Notiz vom Artikel nehmen, obzwar ich ihnen in einem Zirkular förmlich die Nase darauf gestoßen habe, sie möchten doch statt einig über armenische und chinesische Grenze zu schreiben, doch endlich einmal die galizischen aufdecken. Die hiesigen Vertreter auswärtiger Blätter sind fast durchwegs bestochen, wofür ich einen eklatanten Beweis in Händen habe. Die einzige «Frankfurter Zeitung», deren Korrespondenzen bei mir im Hause von meinem Freunde Dr J. Redlich gemacht wurden hält bisher allein zu uns. Bitte sie aufmerksam zu verfolgen. Über Sie stand auch schon etwas dort. Ich sende Ihnen demnächst die betreffenden Artikel.

Mit Ihrer Wahl zum Abgeordneten würde ich mich unendlich freuen, nur fürchte ich, dass der ganze Regierungsapparat darum gewendet werden wird, um Ihre Wahl zu vereiteln.

Dr Zipser wird Ihnen mittlerweile erzählt haben, was ich mir von seiner Reise nach Galizien erwarte. Hoffentlich wird sie nicht resultatlos bleiben.

Nach dem Schönburnschen Passerlass müssten eigentlich Sie und die «Zeit» jetzt subjektiv verfolgt werden. Ich fürchte nur dass dies aus Schlaueit in diesem Falle unterbleibt. Sollte aber dennoch die Anklage erhoben werden, so muss unter allen Umständen-coute que coute! – unseerseits der Wahrheitsbeweis angetreten und durchgeführt werden. Bitte sich des erforderlichen Beweismaterials in vorhinein vollkommen zu versichern.

Konnte Sie mir nicht eine inkonfiskable Kritik des Werkes von Kosmian und des elenden Zeugs, das Halban darüber geschrieben hat, recht bald senden. Der Schwerpunkt unserer inneren Politik liegt jetzt in Galizien und deshalb möchte ich das Interesse unserer Leser nachhaltig dorthin lenken. Hoffentlich sehe ich Sie bald in Wien.

Ihr aufrichtig ergebener Singer

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Герман Бар
Др. Генріх Каннер
Тел. 6415
Відень, 8.X.1895
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Вельмишановний пане Докторе!

Ваш дорогий лист, який прийшов вчора, звільнив мене від тривоги, бо повідомлення про Ваш арешт¹, яке я одержав від Вашого пана колеги др. Ціпсера² викликало у мене тривогу. Прошу сказати пану др. Ціпсеру, що наш спільний знайомий³ дуже охоче погодився здійснити кроки для Вашого звільнення. Вашу статтю розіслано до 200 закордонних газет ще до конфіскації, яка відбулася пізніше, і ніхто навіть не думав, що цій справі може щось завдати. Щоправда, навряд чи більшість цих газет звернуть на статтю увагу. Хоча я в певному смислі ткнув їх просто-таки носом. Щоб вони замість писати про вірменський і китайський кордони, відкрили для себе нарешті галицькі. Тутешні представники закордонних газет майже всі підкуплені, на що я маю яскраві докази. Єдина «Frankfurter Zeitung»⁴, кореспонденції для якої писалися у мене вдома любим другом др. І. Редліхом, дотримується нашого боку. Прошу слідувати за ними. Про Вас там вже щось писали. Незабаром я Вам пришлю ці статті⁵.

Я був би безмежно радий, якби Вас вибрали депутатом, тільки боюсь, що проти Вас буде задіяний весь урядовий апарат, щоби цьому вибору завдати.

Др. Ціпсер можливо Вам вже розповідав, чого я очікую від його подорожі в Галичину. Сподіваюсь, вона не буде безрезультатною

Після Шонбурнівського указу про паспорти Ви і «Die Zeit» власне тепер повинні переслідуватися. Я боюсь тільки, що це в цьому випадку не спрацює, якщо ми схитруємо. Однак, коли нам пред'являть звинувачення, то потрібно буде за будь-яких обставин, чого б це не коштувало, взятись нам за докази. Прошу наперед забезпечитися необхідним доказовим матеріалом.

¹ Інформація помилкова. У 1895 році І. Франко не був арештований. Він брав участь у виборчій кампанії, яку програв.

² Йозеф Ціпсер на той час працював віденським кореспондентом газети «Kurtjer Lwowski». Як стверджує коментар (1, т. 49, с. 617) 50-томного видання творів І. Франка, Й. Ціпсер учився з ним у Дрогобицькій гімназії. Підтвердження цьому не вдалось розшукати, як і не вдалося віднайти років життя Й. Ціпсера.

³ Очевидно йдеться про адвоката Моріса Цвайбрюка, про якого І. Франко писав у листі до М. Павлика ще 7–11 жовтня 1892 року: «Д-р Ціпсер просить д-ра Даниловича, щоб в разі, коли лучиться потреба до найв[ищого] трибуналу, слав клієнтів на адрес: Dr. Moritz Zweinbrück, Hof- und Gerichtsadvokat, Wien, 1 Kohlmarkt, № 5. Має се бути добрий адвокат і щирий приятель робітницько-соціалістичного руху».

⁴ Газета ліберального спрямування. Виходила у Франкфурті з 1856 року.

⁵ Йдеться про статтю «Die jüngste galizische Wahl», яка вперше була опублікована в № 58 від 9 листопада 1895 року. Стаття вийшла з приміткою редакції: ««Das Fremdenblatt» у своєму виданні від 2 ц[ього] м[ісяця] обговорює результат висвітлених вище виборів до державної ради, радіє з незначного числа голосів [за] кандидата д-ра Франка, яке начебто випало нижче отриманого при останніх виборах до крайового сейму селянською партією, і зображає нібито Галичину звільнену від впливу її переднього намісника, підсумовуючи офіційною іронією: «Важко було б дати кращу ілюстрацію здійснюваного раніше «тиску» колишнім намісником під час виборів до крайового сейму»» [2, т. 46, кн. 2, с. 409].

Чи не могли б Ви мені якомога швидше вислати критики твору Козьміана¹ і тої жалюгідної писанини про нього Гальбана².

Тепер центр притягання нашої політики лежить в Галичині, а тому я хотів би привернути пильну увагу наших читачів туди. Сподіваюсь незабаром побачити вас у Відні.

Ваш щиро вдячний І. Зінгер

Лл, ф. 3, №1613, арк. 172–174. Рукопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit».

№ 6

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift.
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer,
Hermann Bahr,
Dr. Heinrich Kanner
Telefon Dr. 6415.

¹ Станіслав Козьмян (1836–1922) – польський громадсько-політичний діяч, публіцист, режисер та директор краківського театру. Був учасником та входив до керівництва січневого повстання 1863 року. Був одним із засновників газети «Przegląd Polski», в якому вів відділ політичного огляду подій. У цій газеті опублікував політичний памфлет «Teka Stańczyka», в якій різко критикував галицьких демократів, які намагалися своїми діями викликати в Галичині суспільну революцію. Найголоснішим твором С. Козьмяна стала книжка «Rzecz o roku 1863, Bd. 1–3, Warszawa 1894–1895» (друге видання було зроблено в 1896 році), в якій різко критикував легковажність і безвідповідальність керівників січневого повстання 1863 року, скерованого проти російського самодержавства. Програш повстання призвів до жорстокої розправи над його учасниками та ліквідації рештків автономії, які мали поляки в Королівстві Польському. Публікація книги викликала різке обурення учасників цього повстання, в тому числі Т. Романовича (T. Romanowicz. Stronnictwo krakowskie o styczniowym powstaniu 1863. Rozprawa w Kole Literackim we Lwowie o książce S. Koźmiana p.t. «Rzecz o roku 1863», Lwów, 1895), К. Бартошевича (K. Bartosiewicz. Rok 1863. Historia na usługach ludzi i stronnictwu (O książce i z powodu książki p. Koźmiana o r. 1863), Kraków, t.1 1895 r., t. 2 1896 r.) та інших. С. Козьмян закликав поляків стати на бік Туреччини під час національно-визвольної боротьби південних слов'ян, щоб так послабити силу Росії. Був противником введення загального демократичного виборчого права в Галичині, підтримував політику К. Бадені. І. Франко не виконав прохання газети й окремої статті про книгу С. Козьмяна не написав, проте звертався до неї у статті «Селянський рух у Галичині» («Die Bauernbewegung in Galizien»), яка була опублікована в газеті «Die Zeit» № 51 від 21.IX.1895 року (с. 177–180), а також у статті «Децо про польсько-українські відносини. Відповідь п. Т. Романовичу на статтю “Хатні справи русинів”» [2, т. 46, кн. 2, с. 258–280]. Тадей Романович (1843–1904) – галицький політик, учасник січневого повстання 1863 року, був в'язнем Оломуńця, у своїх спогадах різко критикував провід повстання, політику угодовства, полемізував зі «станьчиками».

² Альфред Гальбан (Блюменсток) (1865–1926) – професор Львівського університету, історик права. Однією з найголосніших його праць було тритомне видання «Das römische Recht in den germanischen Volksstaaten» (1899, 1901, 1907). Завдяки своїм працям 1894 року був запрошений на посаду доцента Чернівецького університету. 1905 року став професором права у Львівському університеті, у 1908/1909 році був деканом юридичного факультету цього університету, а в 1919/1920 році був його ректором. Причинився до передачі Львівському університетові будинку галицького сейму (зараз головний корпус університету). У 1904 році був послом до буковинського сейму, а в 1911 році від округу Бібрка–Жидачів був обраний до Віденського парламенту. Виступив з різкою критикою книги С. Козьмяна про січневе повстання 1863 року в книзі «A. Halban. Polen und das Jahr 1863. Wien im Selbstverl. des Verfassers 1895. Wasentlich ergänzter Sonder-Abdruck von Aufsätzen, welche im “Fremden-Blatt” im Mai und Juns 1895 erschienen sind».

Wien, den 12. November 1895
IX/3, Güntherstrasse, 1

Hochgeehrter Herr Doktor!

Empfangen Sie meinen Dank für Ihren Artikel über die letzte galizische Wahl, den ich aus Raummangel etwa um ein Drittel zu kürzen leider gezwungen war. Was Ihren Roman anbelangt, lässt Ihnen Herr Bahr mitteilen, dass er denselben, so interessant ihm auch der Stoff erscheint, leider wegen zu großem Umfang nicht akzeptieren kann, da wir mit längeren belletristischen Arbeiten, recht unangenehme Erfahrungen bei unseren Lesern gemacht haben.

Ich möchte Sie jetzt bitten, sich an den Kozmian und in Verbindung damit an Holbour Schrift zu machen. Für beide Arbeiten wurde eine so unverschämte Reklamegemacht, dass er mir sehr darauf ankommt, in einer riesigen objektiven auf das richtige Maß bei uns zurückgeführt zu sehen. Bitte hierbei möglichst knapp sich zu fassen und wenn irgend möglich in Thema zu erledigen.

Es wird Sie vielleicht interessieren, dass wir von einem Herrn Sturat einen Artikel über Iwan Franko als Dichter akzeptiert haben, den wir in Laufe dieses Winters bringen werden. Kennen Sie Herrn Sturat?

Mit den wärmsten Grüßen
Verbleibe ich
Ihr sehr ergebener I. Singer

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Герман Бар
Др. Генріх Каннер
Тел. 6415
Відень, 12 листопада 1895
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Вельмишановний пане Докторе!

Прийміть від мене подяку за вашу статтю про останні галицькі вибори, яку я з огляду на брак місця, на жаль, був змушений скоротити на третину.

Що ж стосується Вашого роману¹, то пан Бар велів Вам повідомити, що він його, хоча й сам матеріал видається йому дуже цікавим, на жаль, із-за надто великого об'єму, не може заакцептувати, оскільки з довгими белетристичними роботами у нас досить гіркий досвід у наших читачів.

Я хотів би попросити Вас взятись за Козьмяна і в зв'язку з цим за Гальбана. Для обох робіт була зроблена така шалена реклама, що для мене дуже важливо, щоб бачити достойність цих обох робіт у світлі величезної об'єктивності критики у нас, приведеної до справедливого аналізу. При цьому прошу вкластися по можливості в стислий обсяг, якщо можливо, вичерпати цю тему на 2–3 шпальтах.

Вам, мабуть, буде цікаво, що ми заакцептували статтю певного пана Щурата² про Івана Франка як поета, яку ми надрукуємо протягом цієї зими. А Ви знаєте пана Щурата?

З найтеплішими привітаннями
Ваш дуже відданий
І. Зінгер

Панові Др. Іванові Франку, Львів

¹ Ідеться про роман І. Франка «*Voas constrictor*». На сторінках «*Die Zeit*» роман не був опублікований. 1897 року за першим виданням його у 1884 році Ф. Главачек переклав чеською мовою. За цим перекладом К. Гельбіг 1901 року переклав повість німецькою мовою, яка була опублікована «*Arbaiter Zeitung*» № 47.

² Стаття В. Щурата про І. Франка на сторінках «*Die Zeit*» не була опублікована. Вона вийшла польською мовою на сторінках газети «*Monitor*» № 13 від 22 червня під назвою «*Iwan Franko*».

ЛІ, ф. 3, № 1613, арк. 224–225. Рукопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit».

№ 7

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer
Hermann Bahr
Dr. Heinrich Kanner
Telefon Dr. 6415.
Wien, den 21. November 1895
IX/3, Güntherstrasse, 1

Hochverehrter Herr Doktor!

Zu meinem Bedauern habe ich für Ihnen Beitrag zu Fall Stojalowski für die nächsten Wochen keinen Raum, da wir durch die Veröffentlichung der Kramarschen Abhandlung über das böhmische Staatsrecht in der inneren Politik nahezu blockiert sind.

Halbaus Buch werde Sie durch meinen Buchhändler zugeschickt bekommen. Was Sie mir über die Bauernmigration schreiben, hat mich ungemein interessiert, und wäre ich Ihnen auch für einen gelegentlichen Artikel über diese Frage sehr dankbar. Ich behalte mir vor, über die in Ihrem Schreiben angeregten Punkte der Auswanderungsfrage Ihnen noch eingehend zu berichten. Für heute nur soviel, das ich aus meinem 8-Monatlichen Aufenthalt in Nordamerika mir die Ansicht gebildet habe, dass für Landwirte kein besseres Auswanderungsziel gefunden werden könnte als das Westliche Canada ins besonders die Provinz Manitoba. Ich stehe mit der kanadischen Regierung in fortwährenden Beziehungen und kann Ihnen auch leicht die neusten Informationen über die kanadischen Hain Pässen verschaffen. Brieflich lassen sich diesen Fragen nur äußerst schwer erschöpfen behandeln und ich glaube deshalb, dass es am besten wäre, wenn Sie recht bald einmal zu einer mündlichen Rücksprache hier über nach Wien kämten. Bitte bei Fixierung des Reiseterrains im Auge zu behalten, dass ich mich nur in den ersten Tagen der Woche Ihnen ganz widmen könnte.

Dr Lewakowski, der die amerikanischen Verhältnisse allerdings nur im Fluge kennen gelernt hat, dürfte Ihnen gleichfalls wertvolle Informationen erteilen.

Hochachtungsvoll ergebenst I. Singer

Herrn Dr Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Герман Бар
Др. Генріх Каннер
Відень, 21 листопада 1895
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Вельмишановний пане Докторе!

На жаль, для Вашої статті¹ про Стояловського² в мене нема місця на найближчі тижні, оскільки в зв'язку з публікацією роботи Крамара про богемське державне право у внутрішній політиці ми майже заблоковані.

¹ Деться про статтю «Die galizische Bauernbewegung». У газеті «Die Zeit» не була опублікована. Вона з'явилась у газеті «Arbeiter Zeitung» у № 346 від 16 грудня 1896 року. У «Beiträge...» опублікована на с. 554–557.

² Станіслав Стояловський (1845–1911) – римо-католицький ксьондз, засновник клерикального напрямку в селянському русі, відзначався радикальними поглядами, за що Ватикан відлучив його від костюлу, але потім поновив.

Книгу Гальбана¹ Вам надішле мій продавець книг. Те, що Ви мені пишете про еміграцію селян, мене неабияк зацікавило і я був би Вам дуже вдячний за принагідну статтю про це питання². Я ще матиму можливість розповісти Вам докладніше про порушені у Вашому листі пункти питання про еміграцію. На сьогодні лише те, що я виніс зі свого восьмимісячного перебування в північній Америці, а саме, що для сільських господарів не можна віднайти кращого місця для переселення, як Західна Канада, особливо провінція Манітоба³. Я підтримую постійний контакт з канадським урядом і легко можу роздобути найновіші інформації про канадські лісові переходи. У листі надзвичайно важно вичерпно розглянути це питання, а тому, я вважаю, було б найкраще, якби Ви прибули для усної розмови по можливості якнайскоріше сюди до Відня. Прошу при визначенні часу поїздки мати на увазі, що я можу Вам цілком присвятитись лише перші дні тижня.

Др. Леваковський⁴, який, правда, лише поверхово знайомий з американською дійсністю, напевне, зможе Вам також надати цінну інформацію.

З глибокою повагою відданий Вам І. Зінгер

Панові Др. Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1613, арк. 239–242. Рукопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit».

№ 8

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer
Hermann Bahr
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 5. Januar 1896
IX/3, Güntherstrasse, 1

Hochgeehrter Herr Dr.!

Vor allem meine wenn auch etwas verspäteten, darum jedoch nicht minder herzlichen Neujahrsgrüße. Ich habe jetzt schon unendlich lange nichts von Ihnen gehört und auf meinen Brief, betreffend die Auswanderungsfrage, bin ich bis zur Stunde ohne Antwort. Auch den Artikel über Kozmian halte ich noch nicht in meinen Händen. Ich wäre Ihnen nur für ein baldiges Lebenszeichen und für einen Artikel über die galizischen Landtagsverhandlungen sehr dankbar.

Mit wärmsten Empfehlungen ergebenst J. Singer

¹ «A. Halban. Polen und das Jahr 1863... im Selbst.. des Verfasserr 1895. Wasentlich ergänzter Sonder-Abdruck von Aufsätzen, welche im "Fremden-Blatt" im Mai und Juns 1895 erschienen sind».

² Ідеться про статтю «Die Auswanderungsagenten in Galizien», яка була опублікована в «Die Zeit» № 115 від 12 грудня 1896 року (с. 166–167). Українською мовою під назвою «Еміграційні агенти в Галичині» вперше була опублікована в 20-томному виданні творів І. Франка [2, т. 19, с. 318–324], в «Beiträge...» опублікована на с. 326–332.

³ Питання еміграції селян до Канади надзвичайно цікавили І. Франка та його товариша Осипа Олеськова, який з цієї нагоди вступив у перемовини з англійським та канадськими урядами для цивілізованого переселення селян з Галичини у Канаду. Детальніше див.: Горак Р. Товариш юності Йосип Олесків / Р. Горак // Науковий вісник музею Івана Франка у Львові. – Львів : Каменярь, 2004. – Вип. 4. – С. 190–260.

⁴ Кароль Євгеній Леваковський (1836–1912) – польський політичний діяч радикально-демократичного скерування, учасник січневого повстання 1863 року, опісля займав високі пости, володів нафтовими копальнями в Бориславі, Слободі Рунгшурській та Іловічу, адвокат. Президент «Stronnictwa Ludowego». У каденції 1895–1897 років посол до Віденського парламенту від Ряшева.

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Герман Бар
Др. Генріх Каннер
Відень, 5 січня 1896
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Вельмишановний пане Докторе!

Перш за все, хоча й із запізненням, проте не менш сердечні мої новорічні вітання. Я вже дуже давно від Вас нічого не чув, і на мого листа стосовно еміграційних питань я ще не одержав відповіді. Також в моїх руках немає ще статті про Козьяна Гальбана.

Я був би Вам дуже вдячний, якби Ви подали ознаки життя і за статтю про переговори у Галицькому сеймі¹.

З найкращими вітаннями вдячний І. Зінгер

Панові Д-р Іванові Франку, Львів

Лл, ф. 3, № 1613, арк. 281. Рукопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit».

№ 9

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer
Hermann Bahr
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 24. Januar 1896
IX/3, Güntherstrasse, 1

Sehr geehrter Herr Dr!

Ich bin nun schon auf zwei Briefe an Sie ohne Antwort und wenn ich ein drittes Mal schreibe, so geschieht es in erster Linie deshalb, um mich bei Ihnen anzufragen, ob Sie geneigt wären, für die hier seit einigen Jahren wirksame Gesellschaft der Fabier einen Vortrag über ein sonstiges sozialpolitisches, Ihre Heimat betreffendes Thema zu halten, die Fabier würden Ihnen die Reisekosten vergüten und auch ein angemessenes Honorar geben. Es liegt mir sehr daran, dass ich auf diese Anfrage eine sofortige Antwort bekomme nur bitte ich Sie, mir postwendend eine solche zukommen zu lassen.

Hochachtungsvoll ergebenst
Redaktion «Die Zeit» I. Singer

Herrn Dr Iwan Franko, Lemberg

¹ Ідеться про статтю «Die erste Session des galizischen Landtages», яка була опублікована в «Die Zeit», «Monitor» № 72 від 15 лютого 1896 року (с. 97–98). Під назвою «Pierwsza sesja galicyjskiego sejmu („Die Zeit“)» була опублікована в «Monitor» № 8–10 (22 лютого – 7 березня 1896 року). У «Beiträge...» опублікована на с. 554–557. Статтю українською мовою не публікували, до складу 50-томного видання творів І. Франка вона не ввійшла.

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Герман Бар
Др. Генріх Каннер
Відень, 24 січня 1896
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Вельмишановний пане Докторе!

Я вже без відповіді на два свої листи до Вас і коли пишу втретє, то тільки, головне, для того, щоб Вас запитати, чи не були б Ви схильні прочитати тут лекцію для Товариства фабіанців¹, яке тут діє вже декілька років, на якусь соціальну тему, що мала б відношення до Вашої Батьківщини. Фабіанці повернули б Вам кошти за проїзд, а також дали б скромний гонорар. Але для мене головне, щоб я одержав на своє запитання негайну відповідь. Я тільки прошу відправити її зі зворотною поштою. З глибокою повагою віддана редакція «Die Zeit» І. Зінгер

ЛЛ, ф. 3, № 1613, арк. 332–334. Рукопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit».

№ 10

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer
Hermann Bahr
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 28. Januar 1896
IX/3, Güntherstrasse, 1

Hochverehrter Herr Doktor!

Die Versammlung der Fabier, in der Sie Ihren Vortrag halten sollen, wird wahrscheinlich erst Mitte März stattfinden und zwar an einem Mittwoch. An dem darauffolgenden Montag dürfte in der Gesellschaft österreichischen Volkswirte eine Diskussion über die Auswanderungsfrage stattfinden, und wäre es uns allen

¹ Товариство Фабіана (англ. Fabian Society) – організація англійської інтелігенції, заснована 1883 року і названа на честь римського полководця Фабія Максима Кунктатора (Повільного), відомого вичікувальною, повільною тактикою в боротьбі з Ганнібалом. Вважаючи соціалізм неминучим результатом економічного розвитку, фабіанці визнавали лише еволюційний шлях розвитку, заперечуючи «соціальні катаклізми» (революцію). Система поглядів фабіанців дістала назву «муніципального соціалізму», тому що розширення господарської діяльності муніципалітетів вони розглядали як реальну можливість заміни приватної власності громадською (комунальною). На думку С. Уєбба, одного із засновників товариства, міське самоврядування, використовуючи такі важелі, як водо- і газопостачання, транспорт, зв'язок, зможе згодом установити контроль над житловим будівництвом і промисловістю. Приватні підприємці, не витримавши конкуренції з містом, розоряться, а податки й добровільні пожертви нададуть міській мерії можливість викупити землю. Отже, промисловість і земля всього міста мали перейти у власність міської громади. Товариство стало популярним у Європі. З ідеями цього товариства І. Франко мав намір познайомити читачів журналу «Житє і Слово», публікуючи статті його засновників щодо цього питання. У 1897 році в цьому журналі (т. 6, кн. 1, с. 16–33) він надрукував статтю «Фабіанці і фабіанізм» як передмову до статті про фабіанців Бернарда Шоу з метою, щоб українські соціал-демократи, «які вірують у одиноко спасаючих Енгельса і Кауцкокого», поглянули на соціальні справи дещо ширше. Стаття (передмова) не увійшла у 50-томне видання творів І. Франка. Після довгих років замовчування її опублікували у виданні «Іван Франко. Мозаїка» (упорядники З. Франко та М. Василенко), що вийшла у Львові у видавництві «Каменярь» 2002 року (с. 369–370).

sehr erwünscht, wenn Sie in diese Diskussion gleichfalls eingreifen wollen. Hoffentlich passt Ihnen dieser Termin. Näherst hören Sie noch von mir, sobald alles den Fabiern fixiert ist. Auch ich freue mich schon sehr auf persönliche Bekanntschaft.

Wann bekomme ich die für die «Zeit» angefangener Arbeit? Ich erwarte sie mit Ungeduld und bin mit wärmstem Grube

Ihr ergebener

Herrn Dr Iwan Franko, Lemberg
Per «Kurjer Lwowski»

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Герман Бар
Др. Генріх Каннер
Відень, 28 січня 1896
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Вельмишановний пане Докторе!

Збори фабіанців, на яких Ви повинні виступити з доповіддю, очевидно, відбудуться лише в половині березня¹, а саме, у середу. А відразу ж у наступний понеділок у Товаристві австрійських народних господарів, мабуть, відбудеться дискусія з питань еміграції, і для нас було б дуже бажаним, коли б і Ви захотіли включитися в неї. Сподіваюсь, що цей термін Вам підходить. Про подробиці Ви ще почуєте від мене, як тільки закінчиться все з фабіанцями. Також я з радістю чекаю на особисте знайомство.

Коли я одержу роботи, розпочаті для «Die Zeit»? Я чекаю на них з нетерпінням і шлю Вам найпалкіший привіт.

Ваш відданий

Панові др. Іванові Франку, Львів
Через «Kurjer Lwowski»

Лл, ф. 3, № 1613, арк. 349–350. Рукпис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit».

¹ Іванові Франкові вдалося виступити на засіданні Товариства фабіанців лишень 12 грудня 1896 року, про що повідомили львівські газети «Діло» № 270 від 30 листопада – 12 грудня та «Kurjer Lwowski» № 355 від 22 грудня 1896 року. Зачитаний реферат на тему «Die galizische Bauernbewegung» був публікований у газеті «Arbeiter Zeitung» у № 346 від 16 грудня 1896 року. У «Beiträge...» статтю опубліковано на с. 554–557. Українською мовою стаття не була опублікована, в 50-томне видання творів І. Франка не увійшла. Стаття, а також виступ І. Франка послужили причиною звинувачення письменника реакційною пресою у заграванні з К. Бадені за кафедру в університеті та мандат посла у Віденський парламент. Про ці звинувачення та події, які розгорнулися навколо цього виступу, І. Франко розповів у книжці «Як я став казенним радикалом», що вийшла 1897 року накладом журналу «Житє і Слово», як № 4 «Літературно-наукової бібліотеки». До 50-томного видання творів не увійшла. Опублікована у виданні «Іван Франкою Мозаїка II. Із творів, що не увійшли до Зібрання творів у 50 томах». – Львів : Каменяр, 2007). – С. 266–306.

№ 11

«Die Zeit»
 Wiener Wochenschrift
 Herausgeber:
 Prof. Dr. J. Singer
 Hermann Bahr
 Dr. Heinrich Kanner
 Wien, den 13. Mai 1896
 IX/3, Güntherstrasse, 1

Sehr geehrter Herr D.

Gelegentlich des Pininskischen Gesetzentwurfs gegen die Auswanderung möchte ich Sie einladen, für die «Zeit» einen Artikel über die Entwicklung und die Ursachen der polnischen Auswanderung zu schreiben. Ich hoffe, dass Ihnen in dieser Richtung interessante Tatsachen und sonstige Materialien zur Verfügung stehen. Ihrer freundl. Zusage entgegengehend bin ich
 Hochachtungsvoll Ihr ergebener
 Kanner

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
 Віденський тижневик.
 Видавці:
 Професор др. І. Зінгер
 Герман Бар
 Др. Генріх Каннер
 Відень, 13 травня 1896
 IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Шановний пане Докторе!

З приводу законопроекту Пінінського¹ проти еміграції я хотів би попросити Вас написати для «Die Zeit» статтю про причини і розвиток польської еміграції². Я сподіваюсь, що для цього напрямку у Вашому розпорядженні є цікаві факти і інші матеріали.

Сподіваюся на Вашу дружню згоду.

З повагою відданий вам Каннер

ЛЛ, ф. 3, № 1613. арк. 471. Друкований бланк редакції газети «Die Zeit». Рукопис. Оригінал.

¹ Леон Пінінський (1857–1938) – польський політичний діяч Галичини, намісник цісаря в Галичині у 1898–1902 роках, професор Львівського університету, історик, правник, меценат. Ректор Львівського університету у 1928/1929 році 1897 року був обраний від округу Збараж–Тернопіль послом до Віденського парламенту, але невдовзі був призначений намісником Галичини. В боротьбу за звільнений мандат вступив по цьому виборчому окрузі І. Франко, але ці вибори програв.

² Ідеться про статтю «Die Auswanderungsagenten in Galizien», яка була опублікована в «Die Zeit» № 115 від 12 грудня 1896 року (с. 166–167). Українською мовою під назвою «Еміграційні агенти в Галичині» вперше була опублікована в 20-томному виданні творів І. Франка [2, т. 19, с. 318–324], в «Beiträge...» опублікована на с. 326–332. У 50-томному виданні творів І. Франка опублікована у другій книзі 44-го тому на с. 477–484.

№ 12

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer
Hermann Bahr
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 21. Mai 1896
IX/3, Güntherstrasse, 1

Geehrter Herr D.

Ihr «Möschchen» erhalten, nächstens werde ich es bringen. Weit wichtiger ist der Artikel über die Auswanderer. Den Ausschussbericht lege ich Ihnen bei. Ich höre, dass die polnischen Abgeordneten, besonders Wielowieyski, eigentlich nur dem dortigen Raphaelverein ein gewisses Privilegium für die Auswanderergagentur verschaffen wollen. Darüber wissen Sie wohl am besten Bescheid.

In Erwartung Ihrer persönlichen Zusendung mit den besten Grüßen

Ihr hochachtungsvoll Ergebener
Kanner

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Герман Бар
Др. Генріх Каннер
Відень, 21 травня 1896
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Шановний пане Докторе.

Ваша «Казка» одержана, найближчим часом я її опублікую¹. Набагато важливішою є стаття про Аусвандере. Повідомлення комітету додаю Вам до листа. Я чую, що польські депутати, особливо Веловейський, хочуть зробити певні привілеї. Ви, мабуть, обізнані власне лише тамтешньому Товариству Рафаїла² хочуть створити певні привілеї. Ви, мабуть, обізнані з цим якнайкраще.

Чекатиму на вашу особисту відповідь.

З найкращими привітаннями Відданий Вам Каннер

Шл. ф. 3, № 1613, арк. 481. Друкований бланк редакції газети «Die Zeit». Рукопис. Оригінал.

¹ Ідеться про «казку» «Das Recht des Schweines. Eine politische Erzählung aus Galizien» у № 88 від 6 червня 1896 року. Це була перша публікація всесвітньо відомої сатири І. Франка «Свинська конституція». Іван Франко мав намір на сторінках цієї газети опублікувати ще декілька політичних сатир-казок. У № 165 від 27 листопада 1897 року було опубліковано «Der stramme Bezirkshauptmann. Ein Lebensbild aus Galszien» (с. 132–135). У 1900 році цю «казку» було додано до збірника «Сім казок». У «Beiträge...» опублікована на с. 227–242. Увійшла у 20-томне видання творів [3, т. 7, с. 103–132] та 50-томне видання творів [2, т. 20, с. 38–56] під назвою «Острий-преострий староста».

² Ідеться про загальноавстрійське Товариство св. Рафаїла, завданням якого було допомагати емігрантам. Під такою назвою у 1907–1914 роках діяло товариство для охорони руських емігрантів з Галичини і Буковини, яке виникло в Галичині за ініціативою митрополита Андрея Шептицького та діяло у Львові як філія загальноавстрійського Товариства ім. св. Рафаїла зі завданням допомагати емігрантам і підтримувати з ними зв'язок. Завданням Товариства св. Рафаїла було не намовляти людей до еміграції, але допомагати тим, які вже мали бажання виїхати. Допомога передусім полягала в пошуках житла та роботи, запобіганні обману шахраями та работорговцями, а також у створенні можливості підтримки зв'язків з рідними та близькими в Україні.

№ 13

«Die Zeit»
 Wiener Wochenschrift
 Herausgeber:
 Prof. Dr. J. Singer
 Hermann Bahr
 Dr. Heinrich Kanner
 Wien, den 3. Juni 1896
 IX/3, Güntherstrasse, 1

Sehr geehrter Herr Doktor!

Der beiliegende Aufsatz «Die Freunde des großen Badeni» wurde mir von einem mir unbekanntem Herrn eingeschickt. Abgesehen davon dass der ganze Aufbau manches zu Wünschen übrig lässt, bin ich auch nicht in der Lage zu beurteilen, ob die darin enthaltene Kritik Kazmians und der Stańczyken-Partei auf Wahrheit beruht ich möchte Courage erlauben Sie zu bitte, daß Sie den Artikel durchlesen und mir Ihr Urteil darüber geben.

Bei gleicher Gelegenheit möchte ich Ihnen ein anderes Thema zur Behandlung vorschlage: Die Entwicklung der polit. Parteien in Galizien. Hauptsache wäre es dabei, auf die heutige Wahl die bevorstehende Entwicklung hinauszukommen und dem nicht – politischen Leser das Verständnis dafür zu geben. Aber das sollte im einer historischen Vorstellung geschehen, wo bei von den Bücher Kozmian und Bartoszewicz ausgegangen werden konnte. Wollen Sie sich zu einer Solchen Arbeit bereit finden, kann ich mir die Publikation des beiliegenden Aufsatzes ersparen, an dem mir gerade der Mangel einer politisch-aktuellen Zuspitzung (mit dem Wort: «die Freude Badenis» ist nicht viel gesagt) am unangenehmsten ist.

Bitte, schreiben Sie mir auch, wie Sie über diesen Vorschlag denken.

Mit besten Grüßen bin ich
 Hochachtungsvoll Ihr ergebener
 Kanner

Herrn Dr Iwan Franko

«Die Zeit»
 Віденський тижневик.
 Видавці:
 Професор др. І. Зінгер
 Герман Бар
 Др. Генріх Каннер
 Відень, 3 червня 1896
 IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Вельмишановний пане Докторе!

Твір «Друзі великого Бадені»¹, який я висилаю разом з цим листом, був присланий мені якимсь незнайомим паном. Не кажучи вже, що вся його побудова залишає бажати кращого, я також не в змозі зробити висновок, чи наявна в ньому критика Козмьяна і партії Станчиків² базується на правді.

¹ Стаття під такою назвою на сторінках газети не була опублікована.

² «Станьчики» чи партія станьчиків, яка сформувалася після одержання Галичинию автономії намагалися діяти відповідно до 19-ї статті австрійської конституції 1867 року, згідно з якою всі народи Австро-Угорської держави проголошено рівноправними. Переважно складалась із краківських консерваторів. Ідеологія партії ґрунтувалась на працях молодих краківських інтелектуалів Юзефа Шуйського і Станіслава Тарнавського, за якою головною причиною занепаду Речі Посполитої була безвідповідальність і анархія самих поляків. Польські повстання 1830–1831 і 1836 років та таємні революційні товариства лише довели польську державу до занепаду. Станьчики закликали польське суспільство зайняти лояльну позицію щодо австрійського імператора. Повстання загрожують виживанню нації, отже, вони повинні бути засуджені як найнебезпечніший злочин. Чисельно невелика, але інтелектуально дуже впливова група станьчиків посіла належне місце у польському

Я хотів би, зібравшись з духом, попросити Вас прочитати цю статтю і сказати про неї свою думку.

Разом з тим я хотів би запропонувати іншу тему для розгляду про розвиток політичних партій у Галичині. Тут головним мав би бути погляд на нинішній стан справ розвитку і зробити це потрібно так, щоб було зрозуміло і непольським читачам. Це мало б бути представлене в історичному ракурсі, причому можна було б виходити із книг Козьмяна і Бартошевича¹. Якщо Ви захочете взятись за таку роботу, то тоді я можу заощадити собі публікацію твору, що висилаю разом з листом, у якому є брак актуальної політичної гостроти (словом «Друзі Бадені» небагато сказано).

Будь ласка, напишіть мені також, що Ви думаєте з приводу цієї пропозиції.

З найкращими привітаннями
З глибокою повагою Відданий Вам
Каннер

Панові Др. Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1613, арк. 488–489. Рукопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit».

№ 14

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer
Hermann Bahr
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 27. Juni 1896
IX/3, Güntherstrasse, 1

Sehr geehrter Herr D.

Ich war so frei Ihnen jüngst ein Manuskript über das Buch von Bartoszewicz mit der Bitte, mir Ihr persönliches Gutachten einzusenden.

Der Autor hat mir nun den zweiten Teil des Manuskripts eingeschickt. Ich erlaube mir nunmehr die Anfrage, ob Sie den ersten Teil erhalten, ob Sie ihn gelesen haben, und ob ich Ihnen nun auch den zweiten Teil einsenden darf.

Ihrer Antwort entgegensehend, bin ich im Voraus dankbar,
Hochachtungsvoll Ihr ergebener
Kanner

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

політичному житті, але їм не вдалося провести свою лінію з українського питання. Станьчики закликали до компромісу з галицькими українцями. У цьому їм протидіяли так звані подоляки – політичне угруповання польських поміщиків зі Східної Галичини, які вперто відмовлялися визнавати галицьких русинів як окрему націю і тому унеможливило досягнення будь-якого польсько-українського порозуміння. Під їхнім впливом краківські консерватори мусили зректися своїх планів.

¹ Казимир Бартошевич (1852–1930) – відомий польський публіцист та письменник. Уперто воював зі «станьчиками» та соціалістами на сторінках краківської та львівської преси. Виступив із критикою книги С. Козьмяна про січневе повстання 1863 року (K. Bartosiewicz. Rok 1863. Historia na usługach ludzi i stronnictwu (O książce i z powodu książki p. Kozmiana o r. 1863), Kraków, t. 1 1895 r., t. 2 1896 r.).

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Герман Бар
Др. Генріх Каннер
Відень, 27 червня 1896
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Шановний пане Докторе.

Я послав вам нещодавно рукопис про книгу Бартошевича з проханням прислати мені свій особистий відгук.

Тепер автор прислав другу частину рукопису. Дозволю запитатись, чи ви прочитали першу частину, і чи я вже можу прислати і другу частину.

Чекаю на вашу відповідь. Наперед Вам вірний Каннер

Панові др. Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1613, арк. 515. Друкований бланк редакції газети «Die Zeit». Рукопис. Оригінал.

№ 15

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift.
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer,
Hermann Bahr,
Dr. Heinrich Kanner,
Wien, den 3. Juli 1896
IX/3, Güntherstrasse, 1

Sehr geehrter Herr D.

Ich habe mir erlaubt, Ihnen von einiger Zeit einen Artikel über Bartoszewicz Buch mit der Bitte zuzusenden, daß Sie mir pol. Ihr Gutachten darüber zukommen lassen mögen.

Nur ist der Autor ungeduldig geworden und verlangt dringend Rückstellung des Manuskripts. Ich bitte Sie demnach, mir das in Ihrem Besitz befindliche Manuskript gefl. umgehend zuzuschicken und mir die Ihnen verursachte Mühe zu entschuldigen.

Mit besten Grüßen. Ihr ergebener Kanner

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Герман Бар
Др. Генріх Каннер
Відень, 3 липня 1896
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Вельмишановний пане Докторе.

Вже деякий час тому, як я дозволив собі прислати Вам статтю про книгу Бартошевича з проханням, щоб Ви мені польською мовою прислали свою думку про неї.

Тепер автор втратив терпіння і вимагає негайного повернення рукопису. Отож я прошу вас, будьте ласкаві, прислати якимось швидше мені рукопис, який у Вас і вибачити мені за спричинену турботу¹.

З найкращими привітаннями відданий Каннер

Панові Др. Іванові Франку, Львів. Рекомендовано

¹ Судячи з наступного листа від 7 липня 1896 року, І. Франко цей рукопис повернув, але сподіваної розправи про книжку К. Бартошевича не написав.

Лл, ф. 3, № 1613, арк. 531. Рукопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit».

№ 16

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Professor Dr. J. Singer
Hermann Bahr,
Dr. Heinrich Kanner
Telephon Nr. 6415
Wien, den 7. Juli 1896
IX/3, Güntherstrasse, 1

Sehr geehrter Herr D.

Besten Dank für das Bartoszewicz-Manuskript. Ich habe es dem Autor zurückgeschickt und hoffe nun von Ihnen Ersatz in Sachen Kosmian-Bart.

Den Aufsatz «Eine Heldentat»¹ halte ich allerdings ganz entschieden für konfiskabel. Ich glaube aber, dass sich die Sache selbst in unkonfiskabler Form erörtern ließe, und meine, dass es immer besser ist, eine Konfiskation zu vermeiden, wo man kann, wenn man auch unter Umständen, wie wir dies zu oft genug getan, auch die Gefahr einer Konfiskation nicht scheuen darf.

Dieser meines Erachtens unkonfiskable Artikel, denke ich, würde aufgebaut, dass so trocken als möglich zunechst die reinen Tatsachen von der Krakauer Rede Badenis bis zum Kommuniqué der «Czas» erzählt und dann folgende zwei Noten dazu gemacht werden:

1. dass die Untersuchung gar nicht stattfinden hat; 2. dass ein Vergleich der Krakauer Rede mit der Czas-Antwort denn doch ergibt, dass das Ministerium auch ohne Untersuchung weiß, dass Inkorrektheiten vorgekommen sind, dass es nur die höhere Weisung, absolut welche, nach der guten zwanzigjährigen Schlachtizen-Schulen bei den unteren Behörden Galiziens nicht mehr nötig ist.

So glaube ich, könnten Sie den Inhalt Ihres Artikels vor dem Staatsanwalt retten, und mir wäre es sehr willkommen, die ruthenische Sache bei uns weiter verfolgt zu sehen. Ich hoffe, Sie sind einverstanden und erwarte baldiges neues Manuskript. Bitte aber mir zu jedem Fall Ihre Meinung mitteilen zu wollen, auf die ich großen Wert lege.

Mit bestem Gruß
Ihr ergebener Kanner

Herrn D. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І.Зінгер
Герман Бар
Др. Генріх Каннер
Тел. 6415 Відень, 7 липня 1896
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Дорогий пане Докторе.

Якнайщиріше дякую за рукопис Бартошевича. Я його відіслав авторові, а тепер сподіваюсь від Вас компенсації у справі Коміан-Барт.

¹ Укладачі «Beiträge...» подають (с. 483), що повна назва статті – «Eine Heldentat der eisernen Hand» – «Подвиг залізної руки».

Твір «Подвиг»¹ я вважаю, до того цілком впевнено, таким, що може бути конфіскований, але я думаю, що саму цю справу вдалось би розглянути у формі, яка дозволила б уникнути конфіскації, на мою думку, все-таки краще уникати цього, де тільки можливо, хоча і за певних обставин не треба боятися і конфіскації, як ми це вже доволі часто робили.

На моє переконання, яка би не боялась конфіскації, могла б бути побудована так, щоб по-можливості були сухо наведені перш за все часті від краківської промови Бадені до комюніке газети «Czas»² і були зроблені слідуочі два зауваження:

- 1) що не було зовсім ніякого розслідування;
- 2) що порівняння краківської промови з відповідню газети «Czas» виявляє все-таки, що міністерство знає і без розслідування, що були допущенні зловживання, що не потрібно вищої вказівки, байдуже якої, для нижчих установ Галичини після добрих двадцятирічних шкіл шляхтичів.

Отже, мені здається, Ви могли б врятувати від прокурора зміст Вашої статті, і я дуже вітав би те, що у нас і надалі можна було б бачити висвітлення руських справ. Я сподіваюся на вашу згоду і чекатиму на новий рукопис найближчим часом.

Але прошу повідомляти мені відносно кожного випадку про свою думку, яку я високо ціную.
З найкращими привітаннями
Відданий вам Каннер

Панові др. Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1613, арк. 542–543. Друкований бланк редакції газети «Die Zeit». Рукопис. Оригінал.

№ 17

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Professor Dr. J. Singer
Hermann Bahr,
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 15. Febr. 1897
IX/3, Güntherstrasse, 1

Lieber Herr D.

Ihr Artikel «Zur galizischen Gerichtspraxis» ist leider seinerzeit durch Lewakowskis Rede überholt worden. Ich habe das sehr lebhaft bedauert.

Nun möchte ich Sie wieder um einen Artikel bitten. Wählen Sie sich das Thema! Sehr interessant erschiene es mir, wenn Sie über die polnische und ruthenische Bauernbewegung ein Momentbild aus der Wahlkampagne schreiben möchten.

Nach Abschluss der Wahlen erbitte ich mir jedenfalls einen Artikel darüber, besonders auch über die bekannten Wahlpraktiken.

Endlich möchte ich Sie an die Besprechung des Schutz'schen Buches über Russland erinnern.

Sie sehen also, Stoff ist genug da! Ich hoffe, dass Sie sich auch bald wieder mit Manuskript einstellen.

¹ Стаття «Eine Heldentat der eisernen Hand» – «Подвиг залізної руки», яка, судячи зі змісту листа, стосувалася критики політики К. Бадені, не була опублікована на сторінках газети «Die Zeit», яка дуже остерігалася подібних публікацій, оскільки вони підлягали конфіскації. Свідчення тому є публікація критичної статті про антинародну політику К. Бадені у № 89 від 24 червня 1896 року під назвою «Парламентарний біланс», яка була конфіскована. На цю конфіскацію відгукнувся І. Франко у статті «Skonfiskowany artykuł wstępny» №174 газети «Kurjer Lwowski» від 24 червня 1896 року. Через відсутність оригіналу статті важко сказати, чи це була перероблена І. Франком та редакцією стаття «Подвиг залізної руки».

² Орган консерваторів та клерикалів, що виходив у Кракові у 1848–1934 роках та опісля у Варшаві у 1935–1939 роках.

Mit besten Gruessen an Sie, auch die Herren Rewalkowitsch und Stapinski bin ich
Ihr aufrichtig ergeben Kanner

Herrn D. Iwan Franko
Redaktion der «Kurjer Lwowski»

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І.Зінгер
Герман Бар
Др. Генріх Каннер
Відень, 15 лютого 1897
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Дорогий пане Докторе.

Вашу статтю «З галицької судової практики»¹ було, на жаль, випереджено промовою Леваковського², і мені надзвичайно шкода з цього приводу.

Тепер я хотів би просити Вас знову про статтю. Виберіть собі тему. Мені здається було б цікаво, коли б Ви хотіли написати зарисовку з польських та русинських рухів у виборчій кампанії.

Нарешті, я хотів би нагадати Вам про обговорення книги Шуца про Росію³.

Як бачите, матеріалу достатньо! Я сподіваюсь, що Ви незабаром заявите про себе знову рукописом. З найкращими привітаннями до Вас, а також до панів Реваковича⁴ та Стапінського⁵.

Ваш щиро відданий Каннер

Панові др. Іванові Франку
Редакція «Кур'єру Львівського». Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1626, арк. 25–26. Друкований бланк редакції газети «Die Zeit». Рукопис. Оригінал.

№ 18

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Professor Dr. J. Singer
Hermann Bahr,
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 18. März 1897
IX/3, Güntherstrasse, 1

Sehr geehrter Herr D.

Ich höre soeben von Marbar, dass Sie in Ihrer ruthenischen Zeitschrift so interessantes Material über die galizischen wahlmissbrauche publizieren.

¹ Судячи з опису фондів І. Франка [2], такої статті на зберіганні немає. Ніде вона не була й опублікована і, очевидно, належить до втрачених з вини редакції газети, оскільки з подальшого листування слідує, що її І. Франку не було повернуто.

² Кароль Леваковський – див. при 23.

³ Ідеться про книжку: «Friedrich Schütz. Das heutige Russland», Momentaufnahmen. – Leipzig : Duncker & Humbolt 1897. 1 und 2. Aufl.

⁴ Генрик Ревакович (1837–1907) – польський діяч і публіцист, редактор газети «Kurjer Lwowski» з 1884 до 1907 року. У 1887–1897 роках у редакції цієї газети працював І. Франко.

⁵ Ян Стапінський (1867–1946) – польський громадсько-політичний діяч, один із засновників селянської партії «Стронніцтво людове». Тривалий час офіційний редактор «Przyjaciela ludu», який виходив у Познані з 1889 по 1914 рік. Неодноразово обирався послом галицького сейму й австрійського парламенту.

Dies veranlasst mich, meinen gestrigen Brief zu ergänzen, indem ich sie bitte, uns zunächst womöglich schon für die am V. d. M. erscheinende Nummer einen Artikel über die galizischen wahlgrenze bei dieser Reichstagswahl zu schreiben – analog dem artikel, den Sie uns vor zwei Jahren bei den Landtagswahlen lieferten.

Ausserdem erbitte ich mir den Artikel über die politischen Schicksäle der Ruthener, über das ich Ihnen schon gestern geschrieben.

Mit besten Grüßen und in Erwartung Ihrer baldigen Zusage.

Ihr hochachtungsvoll ergebener
Kanner

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Герман Бар
Др. Генріх Каннер
Тел. 6415 Відень, 18 березня 1897
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Шановний пане Докторе.

Я щойно чую від Марбара¹, що Ви у Вашому русинському журналі² публікуєте цікавий матеріал про порушення на галицьких виборах.

Це спонукало мене зробити доповнення до мого вчорашнього листа і просити Вас написати нам статтю, по можливості для номера, що вже вийде в кінці цього місяця, про галицькі вибори до Рейхстагу, аналогічну до тої, яку Ви написали два роки тому.

Крім того, прошу вас написати статтю про політичну долю русинів³, про які я писав Вам учора. З найкращими привітаннями і в очікуванні на Вашу згоду незабаром –

З повагою відданий Вам Кanner
Панові др. Іванові Франку. Львів.

ЛЛ, ф. 3, № 1626, арк. 33–34. Друкований бланк редакції газети «Die Zeit». Рукопис. Оригінал.

№ 19

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer
Hermann Bahr
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 28.IV.1897
IX/3, Güntherstrasse, 1

Hochverehrter Herr D^r!

Besten Dank für ihren hoch interessanten Mickiewicz-Artikel, den wir in der übernächsten Nummer bringen dürften. Ich bitte Sie mir, wenn irgend möglich, zu gestehen, wessen Namen unter diesen Prachtaufsatz

¹ Невстановлена особа. Очевидно, один зі знайомих Г. Каннера у Відні.

² Ідеться про журнал «Житє і Слово», який на той час видавав І. Франко, та про який Е. Вінтнер і П. Кірхнер писали (с. 467): «...у ті часи був єдиним українським органом, який знайомив широкі маси українського народу з політичною боротьбою російського робітничого класу, а також зі вченням Леніна та діяльністю “Союзу боротьби за визволення робітничого класу” і містить правдиві описи суспільного та політичного життя в Україні».

³ Лист від 17 березня у фондї І. Франка не зберігся.

zu setzen. Aus Erfahrung weiß ich, dass die Nummerszeichnung weit wirksamer als das schönste Pseudonym ist. Überdies ist eine Anmerkung mit J. F. gezeichnet, woraus ich schließe, dass sie erst nach Beendigung des Artikels die Namensnennung perhorresciert haben. Also ich bitte mir nochmals recht sehr Ihnen Namen aus.

Das Manuskript Ihres Novembervortrages gebe ich nicht aus der Hand. Im Sommer, wenn wir bei allgemeinen politischen Windstille mehr Raum haben, werde ich den Aufsatz bringen. Eventuell gewünschter Honorarvorschuß hierauf steht zu ihrer Verfügung. Der politische Sommer dürfte übrigens schon allem Anschein nach in 3–4 Wochen da sein, da das Parlament kaum länger tagen wird.

Die von Ihnen erwähnte Publikation der statistischen Zentralkommission über das Wahlrecht in den Wahlen in Österreich seit 1871 existiert nicht, wohl aber einzelne Aufsätze über das statistische Ergebnis der Reichsratswahlen, die in der statistischen Monatsschrift jeweils einige Monate nach den betreffenden Wahlen erschienen sind. Über diesjährigen Wahlen wird das Elaborat kaum vor dem Herbst erscheinen

Freund Markow wird Ihnen selbst die langen Daten einsenden.

Mit herzlichem Gruße Ihr ergebenster
I. Singer

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Герман Бар
Др. Генріх Каннер
Тел. 6415
Відень, 28.IV.1897
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Вельмишановний Пане Докторе!

Величезне спасибі Вам за Вашу дуже цікаву статтю про Міцкевича¹, яку ми, мабуть, надрукуємо в позанаступному номері.

Я прошу зізнатись мені, якщо це тільки можливо, чиє ім'я повинно стояти під цією чудовою статтею. З досвіду знаю, що правдивий підпис справляє значно більше враження. Ніж найгарніший псевдонім. Між іншим, там одна примітка підписана «I.F.», з чого я роблю висновок, що Ви вже по закінченні статті, не захотіли називати своє ім'я. Отож, я ще раз прошу дуже назвати своє ім'я.

Рукопис Вашої листопадової доповіді я не відам нікому. Влітку, коли ми при загальному політичному затишку будемо мати більше місця, я її надрукую. Можливо, що Ви одержите при цьому бажаний аванс гонорару. Політичне літо, між іншим, може вже настати, як мені здається, через 3–4 тижні, бо парламент навряд чи буде довше засідати.

Згадана Вами публікація Центральної статистичної комісії про виборче право в Австрії, починаючи з 1871 року не існує, хоча можливо є окремі статті про статистичні результати виборів Рейхстагу,

¹ Ідеться про «Ein Dichter des Verrathes» = «Поет зради», яка була опублікована у № 136 газети «Die Zeit», від 8 травня 1897 року на с. 86–89. Цього ж року у Варшаві в перекладі польською мовою ця стаття вийшла у вигляді окремої брошури, а також окремою брошурою в перекладі з польської мови на російську. Автором та ініціатором обох видань був анонімний «польський патріот». Українською мовою у перекладі М. Возняка уперше стаття вийшла у журналі «Світ» 1926 року у № 11–12 (с. 9–13). Цього ж року вона була додана у видання «Іван Франко», яку випустила «Книгоспілка» (с. 260–268). У пізніші часи в жодні збірки цю статтю не вносили. Не увійшла вона ні у 20-томне, ні 50-томне видання творів І. Франка. У корпус видання «Weitträge...» «Поет зради» також не був включений. Після довгих років замовчування статтю опублікували у виданні «Іван Франко. Мозаїка» (упорядники З. Франко та М. Василенко), що вийшла у Львові у видавництві «Каменярь» 2002 року (с. 201–214). Про причини написання цієї «скандальної» статті, а також її наслідки, І. Франко найдетальніше оповів у листі до Бодуена де Куртене, який датується другою половиною лютого 1898 року [2, т. 50, с. 102–105].

які з'являються щоразу через кілька місяців після тих чи інших виборів у статистичному тижневику. Про цьогорічні вибори не береться ніхто щось говорити.

Друг Марков¹ сам Вам надасть дані, які Ви хочете.

З сердечним привітом Ваш вірний
І. Зінгер

Панові Д-р Іванові Франку, Львів

Лл, ф. 3, № 1626, арк. 71–74. Рукопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit».

№ 20

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer
Hermann Bahr
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 16. Mai 1897
IX/3, Güntherstrasse, 1

Herr Dr Iwan Franko

Lemberg

Im Auftrage des Herrn Professor Dr Singer übersenden wir in der Anlage cz F 25 für den in № 136 der «Zeit» erschienenen Artikel mit dem höfl. Bemerken, dass Herr Professor Singer, der während der ganzen Woche durch Redaktionsarbeiten sehr in Anspruch genommen war, nächster Tage einen ausführlichen Brief an Ihre gesch. Adresse abgehen lassen wird.

Wir zeichnen mit dem Ausdrucke besonderer Hochachtung

Administration «Die Zeit»
Unterschrift

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Герман Бар
Др. Генріх Каннер
Тел. 6415
Відень, 16 травня 1897
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Пане Докторе Іване Франко!

Львів

За дорученням пана професора др. Зінгера в додатку ми висилаємо двадцять п'яту сторінку, опубліковану в 136-му номері тижневика «Die Zeit» з поміткою, що пан професор Зінгер, який протягом цілого тижня був дуже зайнятий редакторською роботою, найближчими днями пришле детальний листа на Вашу адресу.

Ми підписуємось з виразом особливої поваги.

Адміністрація «Die Zeit»

Лл, ф. 3, № 1626, арк. 95–96. Рукопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit».

¹ Осип Марков (1849–1909) – журналіст, ідеолог галицького москвофільства. Редактор москвофільських видань.

№ 21

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer
Hermann Bahr
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 20.V.1897
IX/3, Güntherstrasse, 1

Hochgeehrter Herr Doktor!

Seien Sie mir nicht böse, wenn ich Ihnen erst heute Ihr Schreiben vom 11. d. M. beantworte, um Ihnen meine aufrichtige Teilnahme an Ihrer Maßregelung bei «Kurjer» und den sonstigen Verfolgungen zum Ausdruck zu bringen. Hoffentlich bringt Ihnen der Bruch mit den heimatlichen Beziehungen nur Gutes, nur jenes Licht, nach welchem Sie sich in Ihrem mich tief ergreifendem Vorworte zu Ihrer jüngsten Publikation so sehnen. Ich will alle Aufbieten, um Ihnen hier in Wien die Wege zu einer unabhängigen publizistischen Tätigkeit zu ebnen. Freilich bin ich bis zu Doktor Kanner Rückkehr aus Griechenland, die zum Glück schon in der nächsten Woche erfolgt, hierin sehr gehemmt.

Die vorige Woche war für mich in jeder Hinsicht aufreibend. Die Aufregung über Ihr Schicksal und parallel vier ernste Affaire von denen eine sogar zu einem Pistolenduelle mit dem Wojwedoten Halban geführt hat. Halban hat mich zuerst durch seinen Sohn an der Universität fordern lassen und, um die Sache dem Boden der Universität zu entrichten, musste ich mich auf den blödsinnigen Kommenstandpunkt stellen und mit diesem Bestie schießen. Die ganze Angelegenheit ist nur aus der von Kanner aufgestellten Kategorie «Der Ehrenrevolver» zu erklären. Näheres hierüber einmal mündlich.

Hermann Bahr, welcher gegen die Aufnahme Ihre «Dichters des Verrathes» hautement war, besteht darauf, dass die beiliegende Entgegnung Monats in dieser Nummer erscheine, ohne das ich Sie gleichzeitig replizieren. Verweigerte mir sogar, mit seinem Austritte drohend, die von Jarosiewicz veranstaltete Übersetzung Ihres ergreifenden Vorwortes in der gleichen Nummer erscheinen zu lassen. Die nächstwöchentliche Nummer gehört dagegen Ihnen. Ich stelle es Ihrem Wahl anheim, was Sie Monat selbst antworten und dabei Ihr Martyrium wollen oder Kanner oder ich über die poln. Verfolgungswutt uns äußern sollen. Der Abdruck Ihre Vorwortes erschiene mir aus dem Gesichtspunkte sehr nützlich, weil daraus die Chauvinist Angriffe am besten entkräftet würden, denen zufolge Sie als chauvinistischer Ruthene den Nationalheiligen der Polen.

Bitte mir umgehend Ihre Willensmeinung mitzuteilen. Mit freundlichen Grüsse Ihr wahrhaft ergebener
J. Singer.

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Герман Бар
Др. Генріх Каннер
Тел. 6415
Відень, 20.V.1897
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Вельмишановний пане Докторе!

Не сердьтєся на мене, що я лише сьогодні відповідаю на Ваш лист від 11 травня, щоб висловити вам моє щире співчуття за випадки «Kurjer'a»¹ і інші переслідування. Сподіваюсь, що розрив з тамтешніми зв'язками вийде Вам лише на добре, додасть світла, якого Вам, як видно з глибоко хвилюючої передмови до Вашої останньої публікації, так бракує. Я докладу всіх зусиль, щоб Вам тут у Відні прокласти шлях до незалежної публіцистичної діяльності. Правда, до повернення доктора Каннера з Греції, яке на щастя станеться вже наступного тижня, я скований у своїй ініціативі.

¹ За статтю «Поет зради» І. Франко був звільнений з редакції газети «Kurjer Lwowski».

Минулий тиждень був для мене у всіх відношеннях важкий. Хвилювання за Вашу долю і паралельно чотири серйозні афери, одна з яких навіть привела до дуелі на пістолях з Войвелотом Гальбором. Гальбор велів через свого сина явитись мені до університету, щоб справу перевести на університетський ґрунт і прийняти точку зору їхнього студентського кодексу честі. Я вимушений був стріляти з тією бестією. Усе це можна пояснити обґрунтованою Каннером категорією «честолюбного пістоля». Детальніше колись при зустрічі.

Герман Бар¹, який відкрито виступив проти прийняття Вашого «Поета зради», наполягає, щоб у цьому номері була надрукована репліка Моната² з газети, яку я висилаю з листом, без можливості мені чи Вам подати і свої репліки. Він відмовився дозволити мені в тому самому номері мені чи вам надрукувати навіть Вашу хвилюючу передмову, переклад якої організував Яросевич³.

Але номер наступного тижня належатиме Вам. Я даю Вам можливість вибору, що Ви самі захочете відповісти Монату⁴, або щоб я чи Каннер оповіли про жорстокі переслідування Вас поляками⁵. З мого погляду публікація Вашої передмови видається мені дуже корисною, тому що від неї послабшають шовіністичні атаки, за якими Ви як шовіністичний українець проголосили національного святого поляків.

Прошу повідомити мені негайно Вашу волю.

З найдружнішим привітом Ваш відданий І. Зінгер

Лл, ф. 3, № 1626, арк. 97–100. Рукопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit».

№ 22

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer
Hermann Bahr
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 10. Juni 1897
IX/3, Güntherstrasse, 1

Sehr geehrter Herr!

Sie haben Herrn Prof. Singer gefragt, warum ich mit Ihrem Artikel gegen M. nicht einverstanden war. So will ich Ihnen sagen. Aus einem ästhetischen Werk irgend welche Konsequenzen auf die Gesinnung des Autors zu ziehen, halte ich für den größten Irrtum. Bin ich «der Dichter der lesbischen Liebe», wenn ich

¹ Герман Бар (1863–1934) – австрійський письменник і критик. Деякий час працював у редакції газети «Die Zeit».

² Генрик Монат (1860–1936 або 1937) – адвокат, уродженець Дрогобича, де навчався в одній гімназії з І. Франком і товаришував з ним. З 1891 року – у Відні, де зблизився з групою польських літераторів (Л. Щепанський, Г. Ревакович, С. Левандовський), а також з групою єврейських журналістів у Відні (І. Зінгер, Ландау). Був добре знайомим з В. Щуратом. Співпрацював з газетою «Die Zeit», де публікував статті на літературознавчі та мистецькі теми. У № 138 цієї газети опублікував статтю «Ein Dichter des Verrathes. (Eine Enteignung auf einem Artikel dr. Iwan Frankos)» (с. 119–123), в якій звинуватив Івана Франка у фальсифікації творчості Адама Міцкевича. У жодному з українських видань ця стаття не публікувалась.

³ Роман Яросевич (1862–1938) – спочатку гімназійний учитель, який у коломийській гімназії навчав Л. Мартовича та В. Стефаніка, а відтак після закінчення медичного факультету став лікарем. Член радикальної партії, товариш І. Франка.

⁴ І. Франко на звинувачення Л. Моната відповів у наступному 139-му номері від 25 травня 1897 року (с. 135–136) статтею «Meine «Fälschungen» = «Моя «фальсифікація»». Стаття не була включена у корпус «Beiträge...». Українською мовою не публікувалась.

⁵ Статті на захист І. Франка на сторінках газети «Die Zeit» не з'явилося.

einmal oder auch hundertmal lesbische Verhältnisse schildere. Sie sollten doch wissen, dass einer etwas ästhetisch riechen kann, was einen moralisch abstößt. Der «Verrath» ist ein Problem von großem ästhetischen Kreis, dem man wohl sein Leben widmen kann, ohne deswegen selber ein Verräter zu sein. Ich finde, daß man Ihnen mit dem Hinweis auf Schiller sehr richtig geantwortet hat.

Nun noch einmal auf die Affaire, die besser gar nicht aufgerührt worden wäre, zurückzukommen, scheint mit ganz untunlich; ich bin froh, daß sie vorbei ist.

Bestens grüßend bin ich Ihr sehr ergebener Hermann Bahr

Herrn Iwan Franko

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Герман Бар
Др. Генріх Каннер
Відень, 10 червня 1897
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Вельмишановний пане!

Ви питаєте пана професора Зінгера, чому я не був згідний з Вашою статтею проти М. Отож, хочу вам сказати, що судити про погляди автора, виходячи з художнього твору, я вважаю за найбільшу помилку. Хіба я можу вважатися «поетом лесбійського кохання», коли я одного разу, або й навіть сто разів зображу лесбійські зв'язки? Ви ж маєте знати, що художньо можна відобразити те, що викликає моральний супротив. Проблема «Зрадництва» є величезною в художньому світі, і їй, мабуть, можна було б присвятити все своє життя. Не будучи разом з тим самому зрадником. Я вважаю, що відсиланням до Шіллера Вам дано дуже правильну відповідь.

Ну, і тепер ще раз говорити про аферу, яку краще взагалі не згадувати, видається мені зовсім недоцільним. Я радий, що вона вже в минулому.

З найкращими привітаннями дуже Вам відданий Герман Бар

Панові Іванові Франкові

Лл, ф. 3, № 1614, арк. 19–22. Рукопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit».

№ 23

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer
Hermann Bahr
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 12 Aug. 1897
IX/3, Güntherstrasse, 1

Sehr geehrter Herr D.

Man liest jetzt so oft in den Zeitungen von Prozessen gegen politische Bauern, die als Nachspiel zu den galizischen Wahlen anzureihen sind.

Möchten Sie nicht darüber einen Artikel schreiben, vorausgesetzt natürlich, dass der Gegenstand der Mühe wert ist? Wissen Sie evtl ein anderes Thema?

Ihr Artikel «Der polnische Bauer» erscheint nächstens.

Wie geht's Ihnen? Erfreuen Sie bald durch einen Brief.

Ihnen hochachtungsvoll ergebener Kanner

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І.Зінгер
Герман Бар
Др. Генріх Каннер
Тел. 6415 Відень, 12 серпня 1897
IX/3, Гюнтештрассе, 1

Шановний пане Докторе!

Так часто доводиться зараз читати в газетах про процеси проти політично налаштованих селян, що можна вважати результатом галицьких виборів. Ви не хотіли б написати про це статтю, при умові, звичайно, що цей предмет вартий зусиль. Може Ви знаєте якусь іншу тему?

Ваша стаття «Польський селянин»¹ з'явиться найближчим часом.

Як Ваші справи? Порадуйте незабаром листом.

З великою повагою відданий Вам Каннер

Панові Др. Іванові Франку, Львів.

ЛЛ, ф. 3, № 1626, арк. 117–118. Друкований бланк редакції газети «Die Zeit». Рукопис. Оригінал.

№ 24

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer
Hermann Bahr
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 9. September 1897
IX/3, Güntherstrasse, 1

Werter Herr Dr.!

Mit einem Appell «an die wissenschaftliche Unparteilichkeit» meines Blattes übersendet mir Dr. Adam Krzyzanowshi einen gegen Ihren «Galizischen Bauer» gerichteten Artikel «Der galizische Bauer im Lichte der Statistik». So wenig derselbe m. E. geeignet ist, die objektive Wahrheit zu fordern und ich speziell gegen die theoretisch-statistischen Anschauungen dieses Herrn ein ganzes Buch schreiben könnte, habe ich diesen Artikel dennoch akzeptiert; hauptsächlich deshalb, weil er Ihnen eine prächtige Gelegenheit gibt, den Schönfärbern um jeden Preis wieder einmal eins zuzusetzen. In 1–2 Tagen bekommen Sie den Bürstenabzug des Angriffsartikels und bitte ich Sie, mit tunlichster Beschleunigung die Entgegnung, und zwar womöglich so schnell zu schreiben, daß sie am 16. d. M. in Wien mir zukommt. Ich könnte dann beide Artikel zugleich in der Nummer vom 18. September publizieren.

Wie geht es Ihnen? Hat sich der furor anti/raw&onicus schon gelegt? Badeni büßt jetzt alle seine Sünden reichlich ab. Alle Schuld rächt sich auf Erden. Ihr jüngster Artikel über den gal[izischen] Bauer[n] hat in der deutschen Presse viel

Beachtung gefunden.

Mitt freundlichen Grüßen
Ihr wahrhaft ergebener J. Singer

Umstehend finden Sie meine wahrhaft ergebener

Antwort an Dr. Krzyzanowshi

¹ У листі назва статті вказана помилково. Йдеться про статтю «Der galizische Bauer», яка була опублікована у № 151 газети «Der galizische Bauer» від 21 вересня (с. 114–115), № 152 від 28 вересня (с. 132–133) 1897 року. У «Beiträge...» опублікована на с. 343–353. Українською мовою під назвою «Галицький селянин» уперше опубліковано в другій книзі 44-го тому 50-томного зібрання творів І. Франка.

Sehr geehrter Herr Dr,

Ihren polemischen Artikel gegen Frankos «Der galizische Bauer» akzeptiere ich bereitwillig für die «Zeit» und werde ich in einer der nächsten Nummern zum Abdruck bringen; doch sehe ich mich genötigt, den nachstehenden Satz zu streichen: «Der von Angst vor dem verlorenen Vaterlande gepeitschte» Auswanderer scheint daher hauptsächlich nicht sowohl in Galizien eher aber in der Phantasie des Verfassers zu hausen. Hierzu veranlasst mich nicht nur die Rücksicht auf Herrn Doktor Franko, dessen bona fides wohl über jeden Zweifel erhaben ist, sondern auch der Umstand, dass ich aus eigener Wahrnehmung sowohl in Nordamerika bei dort ansässig gewordenen Bauern aus Ost – und Westgalizien, als auch in Wien bei durchziehenden ländlichen Auswanderern aus Galizien jenes Gemisch von Heimatsliebe und Furcht sowie Abschau vor den heimatlichen Zuständen kennengelernt habe. Hoffentlich erklären Sie sich mit der Hinweglassung dieses auch in formaler Beziehung bedenklischen Satzes einverstanden.

Hochachtungsvoll Ergebenst I. Singer

Herrn Dr Adam Krzyzanowski
Sekreter in der k. h. Landwirtschaftsgesellschaft
Krakau.

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Герман Бар
Др. Генріх Каннер
Відень, 9 вересня 1897
IX/3, Гюнтештрассе, 1

Шановний пане Докторе!

З апелюванням до моєї наукової безсторонності доктор Адам Кшижановський¹ присилає мені спрямовану проти Вашого галицького селянина статтю «Галицький селянин у світлі статистики». Хоч вона, на мою думку, не здатна витримати об'єктивності, і я би міг написати цілу книгу, спрямовану проти теоретично-статистичних поглядів цього пана, я все-таки прийняв цю статтю, головним чином через те, що вона надає Вам чудову нагоду дати відсіч тим, хто хоче подавати дійсність у привабливих кольорах. Через 1–2 дні Ви одержите чорновий відпис статті нападу, і я Вас прошу написати якнайшвидше статтю – відповідь, з таким розрахунком, щоб я міг її одержати у Відні 16 числа цього місяця. Я тоді би міг одночасно опублікувати обидві статті в номері за 18 вересня.

Як там у вас справи? Чи вже улігся антифранківський шум? Бадені² тепер сповна покутує за усі свої гріхи. Всяка вина спокутується на землі. Ваша найостанніша стаття про галицького селянина знайшла відгук у німецькій пресі.

З дружніми привітаннями Ваш вельми відданий І. Зінгер

Поряд Ви знайдете мою відповідь д[октор]ові Кшижановському.

Панові Др. Іванові Франку, Львів

¹ Адам Кшижановський (1873–1963) – професор Краківського університету, економіст, політичний діяч. Вивчав статистику, сільське господарство, намагався впровадити реформи в ньому. На той час секретар Імператорсько-королівського сільськогосподарського товариства в Кракові. Свій випад проти І. Франка він опублікував у цьому ж номері «Die Zeit», де й була надрукована стаття І. Франка «Der galizische Bauer» під назвою «Der galizische Bauer in Lichte der Statistik». І. Франко відповів А. Крижановському статтею «Wo bleibt die Statistik? Eine Entgegnung auf obigen Artikel», яку опублікував у «Die Zeit» № 160 від 23 жовтня 1897 року (с. 51–53). У «Beiträge...» стаття опублікована на с. 354–358. Українською мовою не публікувалася.

² Ідеться про відставку К. Бадені у 1897 році.

Вельмишановний пане Докторе!

Вашу полемічну статтю відносно Франкового «Галицького селянина» я приймаю охоче для «Die Zeit» і віддам її до друку в одному з наступних номерів, але я вважаю себе змушеним викреслити наступне речення «Мучений страхом за втрачену батьківщину» емігрант, через те, що він, здається, існує в основному не стільки в Галичині, як у фантазії автора. До цього спонукає мене не тільки увага до особистості пана доктора Франка, добросовісність якого поза будь-яким сумнівом, але і та обставина, що я з власних спостережень за селянами Східної і Західної Галичини, які оселились у Північній Америці, і за вихідцями із галицьких сіл, які ходять також і по Відню, пізнав у них ту суміш любові до Батьківщини і страху, ба навіть і огиди, за стан справ, що діється в ній.

Сподіваюсь, що Ви погодитесь з викресленням цього навіть і в формальному відношенні небездоганного речення.

З великою повагою відданий І. Зінгер

Панові др. Адамові Кшижановському, секретареві Імператорсько-королівського сільсько-господарського товариства в Кракові.

ЛЛ, ф. 3, № 1626, арк. 151–154. Рукопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit».

№ 25

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer
Hermann Bahr
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 15.XI.1897
IX/3, Güntherstrasse, 1

Hochverehrter Herr D^r!

Ich habe seit dem Empfang Ihres Schreibens vom 3. M. die Zeit nicht müßig verbracht. Ich habe zu drei Orten, wo ich in eine Abweisung nicht geglaubt hätte, angeklopft und mich leider vergeblich bemüht, Ihnen abseits von der Publizistik eine, wenn auch bescheidene, so doch sichere Stellung zu verschaffen. Überall bin ich mit Vertröstungen für die Zukunft abgespeist worden. Schließlich hatte ich mit Herrn Dr Edmund Wengruf, der nicht ohne meine Intervention Chefredakteur des «Extrablatt» geworden ist, eine längere Unterredung, deren Fazit ich Ihnen Kurz skizziere. So lange Badeni am Ruder ist, vermag er beim besten Willen nicht meinen Wunsch – Ihnen eine fixe Anstellung bei seinem Blatt einzuräumen, zu gewähren. Die Gesellschaft, der sein Blatt gehört, würde dem Ansturm Badenis gegen Ihr Engagement kaum stand halten und dass Badeni Alles aufbieten würde, um Ihr Engagement zu contrecurieren, wissen Sie wohl am bestem. Da gegen ist Wengruf gern bereit von Ihnen einem Roman zu bringen. Wenn ich nicht irre, lag bei uns längere Zeit hindurch ein umfangreiches Opus aus Ihrer Feder. Wenn Sie darüber noch nicht anderweitig verfügt haben, so bitte ich Sie mir es einzusenden. Ich werde alles aufbieten, um es zu platzieren und das höchst mögliche Honorar herauszufetzen.

Der Verbleib zeigt der Fall Badenis ist nicht nur für die Gestaltung unserer politischen sondern auch unserer persönlichen Schicksale von größter Bedeutung. Fällt Badeni, wie ich zuversichtlich hoffe, in den nächsten Wochen, so wird sich wohl seinem Nachfolger die Anfachung des Zeitungstempels – und der Kolportageverbotes abzwängen lassen und dann wird auch die Odierung eines Tagblattes aus, richtiger neben der «Zeit» nicht länger verzöger. Für diesen Fall müssten sie natürlich als erster und Bester unserem Stabe beitreten, wodurch für Sie nicht nur die gesicherte Lebensstellung sondern auch der bessere Boden gefunden wäre, von dem aus sie weit wirksamer für Ihre Ideen tätig sein könnten als in Ihrer Heimat. Bis sich diese Dinge entscheiden stehe ich Ihnen gerne mit meiner Kasse zur Verfügung. Schreiben Sie mir ganz ungeniert,

eben wie viel Sie brauchen und ich werde, darum seien Sie überzeugt, Ihnen ebenso gerne aushelfen, als ich in einem umgekehrten Falle wünschen würde, dass mir ausgeholfen werde.

In wahrer Verehrung Ihr ergebenster I. Singer

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Герман Бар
Др. Генріх Каннер
Відень, 15.XI.1897
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Вельмишанований Пана Докторе!

Після одержання Вашого листа 3 числа цього місяця я не марнував часу. Я даремно стукав і просив у трьох місцях, де сподівався знайти вам, крім публіцистики ще хай навіть скромну, зате надійну посаду і не чекав відмови. Всюди мене втішали обіцянками на майбутнє. Нарешті у мене відбулася тривала розмова, зміст якої я коротко передам з паном Едмундом Венгруфом¹, який не без моєї допомоги став головним редактором «Extrablatt». Доки Бадені біля керма, він попри найбільше бажання, не може задовільнити мого прохання знайти Вам надійну роботу у його газеті. Товариство, якому належить його газета навряд чи витримало б тиск Бадені, спрямованого проти Вашого працевлаштування у них, а що Бадені прикладе всіх зусиль, щоб завадити Вашому приходу туди, Ви і самі добре знаєте. Проте Венгруф охоче видав би Ваш роман². Коли я не помиляюсь у нас довший час лежав чималий за обсягом твір Вашого пера. Якщо Ви ще не розпорядились з ним якимось інакше, то прошу Вас прислати його мені. Я прикладу всіх зусиль, щоб його опублікувати і виручити якомога більший гонорар.

Бадені має величезне значення не тільки для наших політичних, але й для наших особистих долей. Програє Бадені. На що я впевнено розраховую, то на наступних тижнях від його заступника вдасться зняти обмеження газет і їхнього продажу шляхом розносу, припиниться також цькування газет, що є потрібним також для «Die Zeit»

У такому випадку Вам потрібно було б, звичайно, як першому кращому ввійти у наш штаб, що створило б Вам не тільки кращі умови життя, але й надало б кращий ґрунт, на якому була б більш результативною Ваша робота на свою ідею, ніж у себе на Батьківщині. А поки все це вирішиться, я готовий Вам допомогти своїм гаманцем. Не встидайтеся, напишіть, скільки грошей Вам потрібно, і я, можете бути в цьому впевнені, цілком охоче допоможу Вам так, як би й я хотів, щоб Ви допомогли мені за таких же самих обставин.

Щиро шануючий Вас і вірний Вам І. Зінгер

Панові Др. Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1626, арк. 195–198. Рукопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit». Текст в багатьох місцях пошкоджений водою.

¹ В архіві І. Франка не виявлено жодних свідчень про спілкування з ним. В епістолярній спадщині, яка досі не опублікована, ім'я Венгруфа не згадується.

² Йдеться про повість «Voas constrictor». Див. прим. 1 на с. 337 цієї статті. На сторінках «Extrablatt» не була опублікована.

№ 26

«Die Zeit»
 Wiener Wochenschrift
 Herausgeber:
 Prof. Dr. J. Singer
 Hermann Bahr
 Dr. Heinrich Kanner
 Wien, den 22. Juli 1898
 IX/3, Güntherstrasse, 1

Sehr geehrter Herr D.

Es ist mir ein Artikel über Ihre Wahl eingesendet worden, aus dem ich ersehe, dass dabei trotz Pininski – wieder ordentlich geschwindelt worden ist. Der Artikel ist leider nicht besonders gut geschrieben. Ich denke mir, Sie selbst würden die Sache weit besser erzählen. Ich lade Sie also ein für nur einen Artikel «Meine Wahl» zuschlagen, in der Sie ein Bild von so einer galizischen Wahl mit allen Merkwürdigkeiten entwerfen.

Ihrer baldigen freundlichen Zusage entgegensehend bin ich mit besten Grüßen

Ihr ergebener Kanner

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
 Віденський тижневик.
 Видавці:
 Професор др. І.Зінгер
 Герман Бар
 Др. Генріх Каннер
 Тел. 6415 Відень, 22 липня 1898
 IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Шановний пане Докторе.

Мені прислано статтю про Ваші вибори, з якої я бачу, що при цьому всупереч Пінінському знову добряче обурювалися. Стаття, на жаль, не особливо добре написана. Я собі думаю, самі Ви набагато краще розповісте ці речі. Отже, я Вас запрошуюю лише для однієї статті «Мій вибір» зробити доповнення, в якому Ви змалюєте таку собі картину галицьких виборів з усіма їхніми особливостями¹.

Сподіваюся на Вашу згоду незабаром.

З найрацими привітаннями
 відданий Вам Каннер

Панові Др. Іванові Франку, Львів

Лл, ф. 3, № 1626, арк. 337–338. Рукопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit».

¹ Ідеться про статтю «Die neueste Wahlkomödie in Galizien», яка була опублікована в «Die Ziet» № 204 від 27 серпня 1898 року (с. 129–131). У «Beiträge...» опублікована на с. 365–370. Українською мовою не публікувалась.

№ 27

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer
Hermann Bahr
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 5. August 1898
IX/3, Güntherstrasse, 1

Sehr geehrter Herr D.

Wir haben nie auf Ihre von uns ausserordentlich hoch geschätzte Mitarbeiterschaft verzichtet, wohl aber eine Zeit lang gemeint, dass Sie sie uns entziehen wollen, was wir sehr bedauert hätten. Durch Herrn D. Jarossiewicz haben wir erfahren, dass wir nur einem Missverständnis zum Opfer gefallen sind, und uns deswegen wieder um einen Artikel an Sie gewendet.

Ich bitte Sie uns auch fernerhin Ihre geschätzte Mitarbeiterschaft zu erhalten, und wenn Sie etwas auf dem Herzen haben, sich an unser Blatt zu wenden.

Ihr Wahl-Artikel erscheint demnächst.

Mit besten Grüßen bin ich
Ihr hochachtungsvoll ergebener
Kanner

Herrn Dr. Iwan Franko
Dowhopole

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І.Зінгер
Герман Бар
Др. Генріх Каннер
Тел.6415 Відень, 5 серпня 1898
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Шановний пане Докторе.

Ми ніколи не відмовлялися від співробітництва з Вами, яке ми високо цінуємо. Правда, деякий час ми думали, що це ви відмовляєтеся від нього, про що б ми дуже шкодували. Від пана доктора Яро-севича ми дізналися, що ми стали жертвою непорозуміння, а тому знову звернулися до Вас по статтю.

Я прошу Вас і надалі підтримувати Ваше цінне співробітництво і звертатися до нашої газети, коли у вас буде щось на серці.

Ваша стаття про вибори вийде найближчим часом¹.

З найкращими привітаннями
Шанобливо Вам відданий
Каннер

Панові Др. Іванові Франку, Довгополе²

ЛЛ, ф. 3, № 1626, арк. 343–344. Друкований бланк редакції газети «Die Zeit». Рукопис. Оригінал.

¹ Ідеться про статтю «Die neueste Wahlkomödie in Galizien» Див. прим. 1 на с. 361 цієї статті.

² Село теперішнього Верховинського району Івано-Франківської області, де в гості до тамтешнього священика-радикала Івана Попеля приїздив у гості І. Франко, Леся Українка, М. Павлик, В. Стефанік та інші діячі української культури.

№ 28

«Die Zeit»
 Wiener Wochenschrift
 Herausgeber:
 Prof. Dr. J. Singer
 Hermann Bahr
 Dr. Heinrich Kanner
 Wien, den 27. März 1898
 IX/3, Güntherstrasse, 1

Werter Herr D.

Ich übersende Ihnen hier eine Broschüre, die ich Sie bitte frdl. Durchlesen und, wenn Sie für erwähnenswert halten, sie je nachdem entweder in eurer Büchernotiz oder in eurem kurzen Artikelchen für unser Blatt zu besprechen. Ihren Finanz-Artikel hoffe ich demnächst zu bekommen.

Mit besten Grüßen Ihr ergebener Kanner

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
 Віденський тижневик.
 Видавці:
 Професор др. І.Зінгер
 Герман Бар
 Др. Генріх Каннер
 Відень, 27 березня 1899
 IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Шановний пане Докторе.

Я оце Вам висилаю брошуру, яку прошу Вас по-дружньому переглянути¹ і, якщо Ви її вважаєте взагалі вартою згадки, оговорити її, дивлячись по обставинах, у замітці про книги чи в коротенькій статті для нашого часопису.

Я сподіваюсь одержати незабаром Вашу статтю про фінанси².

З найкращими привітаннями відданий Вам Каннер

Панові Др. Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1624, арк. 59. Друкований бланк редакції газети «Die Zeit». Рукопис. Оригінал.

№ 29

«Die Zeit»
 Wiener Wochenschrift
 Herausgeber:
 Prof. Dr. J. Singer
 Hermann Bahr
 Dr. Heinrich Kanner
 Wien, den 18. April 1899
 IX/3, Güntherstrasse, 1

Sehr geehrter Herr D.

Herr Sembratowicz teilt mir mit, dass Sie durch Unwohlsein bisher verhindert waren den versprochenen Artikel zu schreiben. Ich bedauere das sehr, hoffe aber, dass Sie schon wieder hergestellt sind. Wenn da der Fall ist, so wäre es für einen Artikel noch immer nicht zu spät, Sie hätten ihn jetzt nur in etwas weiteren Perspektive zu schreiben, aber es könnte dafür um so gründlicher dem Übel Vorteil geben.

¹ Невідомо, про яку брошуру йдеться. Жодних рецензій на сторінках газети на той час І. Франко не написав.

² Такої статті І. Франко не написав.

Ich bitte Sie also darum. Wie geht's Ihnen sonst. Ein persönliches Wort von Ihnen würde mich sehr erfreuen.

Beste Grüße von
Ihrem ergebenen Kanner

Herrn D. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Герман Бар
Др. Генріх Каннер
Відень, 18 квітня 1899
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Шановний пане Докторе.

Пан Сембратович¹ повідомляє мені, що Ви через погане самопочуття були досі не в змозі написати обіцяну статтю. Мені шкода, але сподіваюся, що з Вами вже все гаразд. Коли є факт, то статті все ще не пізно. Вам потрібно буде лише написати її в дещо віддаленій перспективі, проте це могло би дати злу більше переваг.

Отже, я прошу Вас про це. А як у Вас справи взагалі? Був би дуже радий отримати від Вас кілька слів.

Найкращі привітання Від відданого Вам Каннера

Панові Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1626, арк. 491–492. Друкований бланк редакції газети «Die Zeit». Рукопис. Оригінал.

№ 30

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Professor Dr. J. Singer
Hermann Bahr,
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 2. September 1899
IX/3, Güntherstrasse, 1

Sehr geehrter Herr D.

Als Sie im Frühjahr Wien verließen, haben Sie mir binnen 14 Tagen einen Beitrag für «Die Zeit» zu schicken versprochen. Aber bis heute warte ich vergebens darauf. Ich erlaube mir nun Sie an Ihr persönliches Versprechen zu erinnern und Sie zu bitten, mir recht bald, womöglich gleich umgehend, einen Beitrag aus Ihrer geschätzten Feder zu übermitteln. Thema bitte ganz nach Ihrem Geschmack zu wählen. Aber vielleicht darf ich Ihnen gleichzeitig zugehenden Artikel «Politische Momentaufnahmen aus Oberösterreich» durch.

Möchten Sie nicht ebenso ähnlichen aus Galizien schreiben. Natürlich in Aufbau und Form ganz so wie es Ihre Individualität erfordert. Es handelt sich nur darum, dem Leser, der ja doch selten die politischen Nachrichten aus Galizien liest, in intimer Darstellung zu zeigen, wie's gemacht wird, wie's eigentlich bei näherer Betrachtung aussieht, und wer und wie beschaffen, eigentlich die leitenden Persönlichkeiten, sind. Mir scheint, das wäre ein Thema für Sie!

¹ Роман Сембратович (1875–1905) – український журналіст і публіцист. Дописував статті на українсько-польські і українсько-російські теми в німецькій пресі, кореспондент газети «Frankfurter Zeitung», а також редактор журналів: «X-Strahlen» (1901) і «Ruthenische Revue» (1903–1905) у Відні.

Ihrer persönlichen baldigen Antwort entgegensehend, bin ich mit

besten Grüßen von
Ihr hochachtungsvoll ergebener Kanner

Herrn D. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Герман Бар
Др. Генріх Каннер
Відень, 2 вересня 1899
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Шановний пане Докторе.

Коли Ви навесні від'їжджали з Відня, Ви обіцяли мені протягом 14 днів прислати для «Die Zeit» статтю. Але сьогодні я марно чекаю на неї. Я тепер дозволю собі нагадати Вам про Вашу особисту обіцянку і просити вас прислати мені якнайшвидше, по можливості негайно, статтю з-під Вашого поштового пера. Тему, будь ласка, виберіть собі цілком за своїм смаком. Але, можливо, я міг би зробити вам пропозицію для роздумів. Прочитайте статтю «Політичні миттєвості з Верхньої Австрії», яка надійде вам разом з цим листом. Чи не бажали б Ви щось подібне написати з Галичини¹. Звичайно, що стосується побудови і форми, то цілком як вимагає цього Ваша індивідуальність. Йдеться лише про те, щоб читачеві, який рідко читає політичні повідомлення з Галичини, показати в інтимній формі, як все відбувається, як властиво все виглядає зблизька, якими якостями наділені, власне, провідні особистості. Мені здається таки, що ця тема імпонувала б Вам!

З нетерпінням чекаючи на вашу особисту відповідь і з найкращими привітаннями та шаную
Відданий Вам Каннер

Панові др. Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1626, арк. 499–502. Друкований бланк редакції газети «Die Zeit». Рукопис. Оригінал.

№ 31

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Professor Dr. J. Singer
Dr. Max Burkhard,
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 11. Oktober 1899
IX/3, Güntherstrasse, 1

Sehr geehrter Herr D.

Besten Dank für Ihr Artikelchen. Ausgezeichnet! Sie haben trotz Ihrer Klagen das Schreiben noch nicht verlassen. Ich werde den Artikel, besonders da er so kurz, bald unterbringen und bitte Sie deswegen, auch bald wieder einen neuen zu schicken. Finanzskandale oder slawische Verbrüderung – wären das nicht Themen!?

Warum Bahr ausgetreten ist, weiß ich nicht. Ich vermute, weil er des literarischen Kampfes aber längst müd' war. Er ist aber ein Philister geworden. Schicken Sie uns nun auch literarische Beiträge ein. Herzlich willkommen!

¹ Йдеться про статтю про неможливість вільних виборів у Галичині під назвою «Unmögliches in dem Lande der Unmöglichkeiten», яка була опублікована в «Die Ziet» № 263 від 14 жовтня 1899 року (с. 18–19). У «Beiträge...» стаття опублікована на с. 370–372. Українською мовою не публікувалася.

Indem ich Ihnen nochmals meine bescheidene Freude über Ihre Wiedergeburt f.d. «Zeit» ausdrücke, grüße ich Sie herzlich

Ihr ergebener Kanner

Herrn D. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Др. Макс Буркгард
Др. Генріх Каннер
Відень, 11 жовтня 1899
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Шановний пане Докторе.

Якнайщиріше дякую за вашу коротку статтю¹. Відмінно! Не зважаючи на Ваші нарікання, Ви все-таки не покинули писати. Через те, що стаття така коротка, то я її незабаром надрукую, а тому прошу Вас прислати невдовзі нову. Фінансові скандали чи слов'янські братання – хіба це не теми?

Чому Бар² покинув редакцію я не знаю. Підозрюю, що він давно втомився від літературної боротьби. Але він став філістером.

Присилайте нам також літературні статті. Ласкаво просимо!

Висловлюючи вам ще раз свою скромну радість у зв'язку з Вашим відродженням для «Die Zeit». Вітаю Вас сердечно.

Ваш відданий Каннер

Панові др. Іванові Франку. Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1626, арк. 513–514. Друкований бланк редакції газети «Die Zeit». Рукопис. Оригінал.

№ 32

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Professor Dr. J. Singer
Dr. Max Burkhard,
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 1. Dezember 1899
IX/3, Güntherstrasse, 1

Sehr geehrter Herr D.

Ich sehne mich schon lange nach einem Artikel von Ihnen, war deswegen sehr erfreut, als ich auf dem Convert Ihre Handschrift erkannte. Um so dröber war aber mein Bedauern, als ich sah, dass Sie sich ein Thema gewählt haben, das bereits seit Wochen an Daszynski vergeben war. Daszynskis Artikel über Szczepanowski publizierte ich diese Woche in der «Zeit», und ich glaube, dass es Ihnen selbst nicht recht wäre, wenn ich danach gewissermassen als Nachlese – Ihren Artikel bringen sollte, ganz abgesehen davon, dass die Persönlichkeit Sz. eine wiederholte Betrachtung vor einem außerpolitischen Leserschaft nicht rechtfertigt.

Nun schicke ich Ihnen Ihr Mskr. mit bestem Dank zurück, bitte Sie aber mir bald ein anderes zu schicken. Sie haben sich gerade durch Ihre Publikationen in der «Zeit» auch beim deutschen Publikum in- und außerhalb Österreichs einen guten Namen gemacht, und es wäre sowohl ein Interesse der «Zeit» als

¹ Ідеться про статтю «Unmögliches in dem Lande der Unmöglichkeiten».

² На початку жовтня 1899 року редакцію покинув др. Герман Бар і на його місце прийшов Макс Буркгард, який завідував літературою та критикою. Його прізвище в складі редакції з'явилося вперше у № 317 від 27 жовтня 1899 року.

auch in Ihrem eigenen sehr zu bedauern, wenn Sie sich durch längeres Schweigen wieder in Vergessenheit gerathen ließen.

Den Woinisch schicke ich Ihnen in diesen Tagen.
Ich hab' ihn gegenwärtig nicht zur Hand.

Mit besten Grüßen ich
Ihr ergebener Kanner

Herrn D. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Др. Макс Буркгард
Др. Генріх Каннер
Тел. 6415 Відень, 1 грудня 1899
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Шановний пане Докторе.

Я довго вже прагну вашої статті, через те й зрадів, коли впізнав на конверті Ваш почерк. Але наскільки був мій жаль, коли я побачив, що Ви взяли собі тему, яка уже кілька тижнів тому була віддана Дашинському¹. Статтю Дашинського про Щепановського² я опублікував у «Die Zeit» на цьому тижні, і мені здається, що й Вам самим не подобалося б, коли б я після цього, до певної міри, як повторення, мав би помістити Вашу статтю, вже не кажучи про те, що особистість Щ. не оправдовує повторного аналізу для аполітичної читацької аудиторії.

Отож, я висилаю Вам назад Ваш рукопис зі широю вдячністю, але прошу Вас незабаром прислати мені іншу статтю. Ви своїми публікаціями саме у «Die Zeit» зробили собі добре ім'я також і у німецькій публіки як в Австрії, так і за її межами, а тому, як для «Die Zeit», так і для Ваших власних інтересів було б шкода, якби ви через своєї тривале мовчання знову дозволили б собі потрапити в забуття.

Войничка я Вам на днях пришло. У мене якраз нема його під рукою.

З найкращими привітаннями
відданий Вам Каннер

Панові др. Іванові Франку, Львів

Лл, ф. 3, № 1624, арк. 111. Друкований бланк редакції газети «Die Zeit». Рукопис. Оригінал.

¹ Ігнацій Дашинський (1866–1936) – видатний діяч польського соціалістичного руху. У 1892 році відіграв важливу роль в організації у Львові соціал-демократичної партії. Його називали грозою і молотом «станьчиків» та захисником покривджених. З 1897 року посол у Віденський парламент, де очолив клуб 14 послів-соціалістів. Відіграв важливу роль у встановленні польської державності. Товариш І. Франка з Дрогобича. Час від часу публікував свої статті на сторінках «Die Zeit».

² Станіслав Щепановський (1846–1900) – економіст і політик, піонер нафтових розробок у Галичині. Автор книжки «Злидні Галичини в цифрах і програма енергійного розвитку господарства краю», що вийшла у 1888 році. З 1886 року був послом до Віденського парламенту і з 1889 року послом до Галицького сейму.

№ 33

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Professor Dr. J. Singer
Dr. Max Burkhard,
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 29. März 1900
IX/3, Güntherstrasse, 1

Sehr geehrter Herr D.

Schon lange sehne ich mich nach einem Beitrag aus Ihrer geschätzten Feder für die «Zeit». Nur einen Stoff, den ich Ihnen vorschlagen könnte habe ich lange nicht gefunden. Nun scheint mir, ist er da. Ich meine den Folterprozess beim Samborer Kreisgericht. Man gewinnt da wieder einen Einblick in schauerliche galizische Zustände, die Sie vielleicht zu einem kleinen Knotenbild verarbeiten könnten. Darf ich darauf rechnen?

Ihrer persönlichen Antwort subtil entgegen

Ihr hochachtungsvoll ergeben Kanner

Herrn D. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І.Зінгер
Др. Макс Буркгард
Др. Генріх Каннер
Відень, 29 березня 1900
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Шановний пане Докторе.

Я давно вже мрію про статтю Вашого пера для «Die Zeit», тільки я довго не міг знайти матеріал, який би я міг Вам запропонувати. Тепер, здається, він є. Я маю на увазі процес над селянами у самбірському окружному суді. Це дасть змогу знову зазирнути у жалючі галицькі реалії. Які Ви, мабуть, зможете переробити на невелике хитросплетіння. Чи я можу на це розраховувати?

З трепетом очікую на вашу особисту відповідь¹.

З повагою Відданий Вам Каннер

Панові Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1614, арк. 177–178. Друкований бланк редакції газети «Die Zeit». Рукопис. Оригінал.

№ 34

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Professor Dr. J. Singer
Dr. Max Burkhard,
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 9/4 1900
IX/3, Güntherstrasse, 1

Sehr geehrter Herr Doktor!

Wir erlauben uns, Sie auf das beiliegende Feuilleton das Tempo aufmerksam zu machen, das ein –

¹ Про знущання над в'язнями в Галичині Іван Франко написав у статті «Die Folter in Galizien», яка була опублікована в «Die Zeit» № 288 від 7 квітня 1900. В «Beiträge...» стаття опублікована на с. 372–375. Українською мовою стаття опублікована не була.

wie uns scheint – sehr interessantes Detail aus Tolstoj's letztem Roman und vor allem eine bemerkenswerte Nachricht über eine Arbeitsmethode und seine Beziehung zum russischen Volksgeist enthält. Wir wären sehr dankbar, wenn Sie das Feuilleton lesen wollte, da wir es für wahrscheinlich halten, dass Sie darin die Anregung zu einem Beitrag für die «Zeit» finden werden. Sie brauchen eigentlich bloß den wesentlichen Inhalt der mitgeteilten Korrespondenz in der Ihnen eigenen, so ausgezeichneten Erzählmanier wiederzugeben: das Tatsächliche müsste darin die erste Stelle einnehmen, und der philosophische Hintergrund – diese merkwürdige religiös – moralische Individualismus – müsste sozusagen von selbst durchleuchten. Das Tempo kann selbstverständlich als Quelle zitiert werden; aber ein paar einleitende Zeilen aus russischen Volkes wären an die Spitze zu stellen.

Wir würden uns sehr freuen durch diese Gelegenheit neuerlich einen Beitrag von Ihnen zu bekommen, und verbleiben in vorzüglichem Hochachtung

Redaktion «Die Zeit»

Unterschrift

Herrn Doktor Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»

Віденський тижневик.

Видавці:

Професор др. І. Зінгер

Др. Макс Буркгард

Др. Генріх Каннер

Відень, 9/4 1900 р.

IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Дуже шанований пане Докторе!

Ми дозволяємо собі звернути Вашу увагу на фейлетон «Темп», текст якого висилаємо разом з листом і який, як нам здається, містить у собі цікаву деталь з останнього роману Толстого, і, перш за все, тут варте уваги повідомлення про його метод роботи та його стосунки з російським народним рухом. Ми були б дуже вдячні, коли б Ви захотіли прочитати цей фейлетон, бо ми вважаємо за можливе, що Ви в ньому знайдете ідею статті для «Die Zeit». Вам власне потрібно лише відобразити головний зміст вказаної роботи у властивій Вам відмінній розповідній манері: на першому місці мав би знаходитися сам факт, а філософське тло – цей дивний релігійно-моральний індивідуалізм, має проявитись, так би мовити, само по собі. «Темп», звичайно можна цитувати як першоджерело, але чільне місце має належати кільком вступним рядочкам з Вашим власним розумінням Толстого і російського народу.

Ми були б дуже раді, якби незабаром отримали від Вас статтю пов'язану з цим¹.

З глибокою повагою

Редакція «Die Zeit»

Панові докторові Іванові Франкові, Львів

ЛЛ, ф.3, № 1624, арк. 146–148. Рукопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit».

¹ Такої статті І. Франко для газети не написав, проте про творчість Л. Толстого він залишив чимало розвідок: «Hr. Tolstoj o głodzie w Rosji», опублікованої у № 49 від 18 лютого та 52 від 21 лютого 1892 року на сторінках газети «Kurjer Lwowski»; «Jubileusz Tolstoj» («Kurjer Lwowski», № 289 від 16 жовтня 1892 року); цього ж року І. Франко присвятив йому свій вірш «П'яниця», що вперше був опублікований у збірці «З вершин і низин» (1892); Велику розвідку творчості Л. Толстого І. Франко опублікував на сторінках газети «Kurjer Lwowski» у № 71–79 за 1892 рік. У цій же газеті № 19 від 19 січня опублікував статтю «Tolstoj i ziemstwa»; «Hr. Lew Tolstoj» («Kurjer Lwowski» № 259 від 18 вересня 1892 року. 1930 року за редакцією І. Лизанівського у харківському видавництві вийшла книжка «Про Л. Толстого», де були опубліковані статті І. Франка українською мовою: «Лев Толстой», «Толстой про голод в Росії», «Толстой і земства».

№ 35

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Professor Dr. J. Singer
Dr. Max Burkhard,
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 2. April 1900
IX/3, Güntherstrasse, 1

Verehrter Herr D.

Herzlichen Dank für Ihre per Zusendungen. Mit der Folter sind Sie meinem eigenen Wunsch zuvorgekommen. Nur bitte ich Sie mich aber auch nicht wieder so lange zu vergessen.

Mit herzlichen Grüßen

Ihr hochachtungsvoll ergeben Kanner

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І.Зінгер
Др. Макс Буркгард
Др. Генріх Каннер
Відень, 2 квітня 1901
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Шановний пане Докторе.

Щиро вдячний за ваші надсилання. Те, що Ви написали про муку¹, Ви випередили моє власне бажання. Я лише Вас прошу знову мене не забувати так довго.

З сердечними вітаннями Ваш шанобливо відданий Каннер

Панові Др. Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1614, арк. 185–186. Друкований бланк редакції газети «Die Zeit». Рукопис. Оригінал.

№ 36

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Professor Dr. J. Singer
Dr. Max Burkhard,
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 13. April 1900
IX/3, Güntherstrasse, 1

Sehr geehrter Herr D.

Ich freue mich sehr durch die mir von Herrn Sembratowycz übermittelte Arbeit wieder ein literarisches Lebenszeichen von Ihnen erhalten zu haben. Ich habe Ihre prächtige Schöpfungsgeschichte in der dieswöchentlichen Nummer der «Zeit» sofort veröffentlicht und bitte Sie recht bald, wohlgermerkt, recht bald, wieder ein Mskr. für die «Zeit» zu schreiben, sei es wieder ein Märchen oder sonst was, wie's Ihnen gerade in die Feder kommt. Auch können Sie es direkt schicken. Herr Sembratowycz ist zwar ein sehr gefälliger Mann, aber im Verkehr zwischen uns brauchen wir ihn nicht zu bemühen. Also auf baldige Manuskript-Sendung!

Mit herzlichen Grüßen

Ihr ergebener Kanner

Herrn D. Iwan Franko, Lemberg

¹ Ідеться про статтю «Die Folter in Galizien». Див. прим. 1 на с. 368 цієї статті.

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І.Зінгер
Др. Макс Буркгард
Др. Генріх Каннер
Відень, 13 квітня 1901
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Шановний пане Докторе.

Я дуже радий знову одержати свідчення, завдяки переданій мені паном Сембратовичем, Вашого літературного життя. Я негайно опублікував цю Вашу прекрасну творчу роботу у номері «Die Zeit» вже цього тижня¹. І прошу вас написати для «Die Zeit» якнайшвидше, зверніть увагу – якнайшвидше, знову рукопис, нехай це буде знову казка або щось, що саме зійде з Вашого пера. Також можете вислати це нам безпосередньо, бо хоча й пан Сембратович і мила людина, але в стосунках між нами нема потреби його турбувати.

Отож, до одержання від вас нового рукопису.

Ваш відданий Каннер

Панові др. Іванові Франку, Львів

Лл, ф. 3, № 1624, арк. 355. Друкований бланк редакції газети «Die Zeit». Рукопис. Оригінал.

№ 37

«Die Zeit»
Wien, den 20. April 1901
IX/3, Güntherstrasse, 1

Sehr geehrter Herr D.

Ich habe mich an den Antiquar Baer in Frankfurt am Main gewendet, um das Buch antiquarisch zu bekommen und werde es Ihnen schicken, alsbald es kommt. Inzwischen sehe ich Ihren weiteren Sendungen mit Spannung entgegen.

Beste Grüße Ihr Kanner

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Відень, 20 квітня 1901
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Шановний пане Докторе.

Я звернувся до антикваря Баера у Франкфурті-на-Майні, щоб антикварно отримати цю книгу і пришлю її вам, як тільки надійде. А тим часом з нетерпінням чекаю на Ваші подальші надсилання.

Найкращі привітання

Ваш Каннер

Панові др. Іванові Франку, Львів

Лл, ф. 3, № 1638, арк. 675–678. Листівка-телеграма для редакції газети «Die Zeit». Заадресовано так: «Панові Др. Іванові Франку у Львові, вул. Крижова, д. 12». Рукопис. Оригінал.

¹ Ідеться про «Die galizische Schöpfungsgeschichte. Ein politische Märchen aus Galizien, wiedererzählt von Iwan Franko», опубліковану в «Die Ziet» № 341 від 13 квітня 1901 року (с. 17–18). Під назвою «Галицька історія про сотворення світа» була опублікована у газеті «Громадський голос» № 20 від 9 травня 1901 року під назвою «Галицька історія про сотворення світа» статтю було опубліковано в «Ділі» № 74 від 4/17 квітня 1901 року. Під назвою «Із галицької “Книги Битія”» цей твір було додано до збірки «Місія. Чума. Казки і сатири», що вийшов 1906 року (с. 172–176). У «Beiträge...» опубліковано на с. 258–260. Під назвою «Із галицької “Книги Битія”» опубліковано у 21-му томі 50-томного видання творів І. Франка.

№ 38

«Die Zeit» Wien, den 4. Mai 1901
IX/3, Güntherstrasse, 1

Sehr geehrter Herr D.

Sie erhalten demnächst vom Antiquar Joseph Baer u. Co. aus Frankfurt am Main das Sprichwörterlexikon. Es kostet 90 Mark netto. Wir werden Sie damit belasten auf Honorarvorschuss. Ich hoffe, dass Sie Ihr Baer abarbeiten werden, und sehe Ihrem angekündigten Artikelsendungen mit Spannung entgegen.

Herzlichste Grüße von
Ihrem Kanner

«Die Zeit»
Відень, 4 травня 1901
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Шановний пане Докторе

Ви невдовзі отримаєте від антикваря Йозефа Байера і К^о. з Франкфурта-на-Майні словник приказок. Він коштує 90 марок нетто. Ці кошти будуть взяті з авансу гонорару. Я сподіваюсь, що Ви завершите опрацювання свого Байера і з нетерпінням чекатиму на обіцяну Вами статтю.

Сердечні привітання
Від Вашого Каннера

Лл, ф. 3, № 1638, арк. 675–678. Листівка-телеграма для редакції газети «Die Zeit». Заадресовано так: «Панові Др. Іванові Франку у Львові, вул. Крижова, д. 11. Рукопис. Оригінал.

№ 39

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Professor Dr. J. Singer
Dr. Max Burkhard,
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 4. Juli 1901
IX/3, Günthergasse, 1

Sehr geehrter Herr D.

Ich möchte jetzt, da ich Raum habe, Ihren Artikel über Bobrzyński gerne veröffentlichen. Doch habe ich ein Bedenken. Da Bobrzynski nicht mehr Präsident des galiz. Landes-Schulraths und vielleicht erster bester Vizeminister ist, scheint mir der Artikel entweder verspätet oder verfrüht. Auch wird darin von seinen Taten meist im Präsens gesprochen, als ob er noch aktiv im Lande Schulrath wäre, was ich auch nicht verstehe.

Möchten Sie die Güte haben und mich darüber aufzuklären! Da ich nächste Woche verreise.

Das Sprachlexikon haben Sie wohl erhalten.

Beste Grüße
Ihnen ergeben Kanner

Herrn D. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І.Зінгер
Др. Макс Буркгард
Др. Генріх Каннер
Відень, 4 липня 1901
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Шановний пане Докторе.

Я хотів би, оскільки маю місце, опублікувати вашу статтю про Бобжинського¹. Проте в мене є сумніви, оскільки Бобжинський² не є більше президентом місцевого галицького шкільного відомства і, мабуть, першим-ліпшим віце-міністром, то, мені здається, ця стаття може виявитись або запізнілою, або ж передчасною. У ній також мовиться про його справи переважно в теперішньому часі, ніби він ще є керівником місцевого шкільного відомства, чого я також не розумію.

Чи не були б Ви так ласкаві, пояснити мені це! Оскільки наступного тижня я вже від'їжджаю. Ви, мабуть, вже одержали словника.

Найкращі вітання
Відданий вам Каннер

ІЛ, ф. 3, № 1614, арк. 169–170. Друкований бланк редакції газети «Die Zeit». Рукопис. Оригінал.

№ 40

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Professor Dr. J. Singer
Dr. Max Burkhard,
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 13. December 1901
IX/3, Güntherstrasse, 1

Sehr geehrter Herr Doctor!

Durch Ihren Artikel über die Lemberger Vorgänge, der sehr actual ist, haben Sie uns einen grossen Dienst erwiesen, und ich danke Ihnen sehr für diese treffliche Arbeit, die zweifellos in und ausserhalb Österreichs grosse Aufmerksamkeit erregen wird.

Was den zweiten Artikel über die kulturellen Leistungen der Ruthenen betrifft, so würde ich eigentlich nach dem Bisherigen ihn nicht mehr für nöthig halten. Doch will ich Sie nicht hindern, ihn auszuarbeiten, wobei ich allerdings voraussetze, dass seine Veröffentlichung nicht nächste Woche erfolgen muss, da ich für die nächste Nummer einen reichsdeutschen Artikel über die Polenfrage erwarte, der dann allerdings räumlich mit dem von Ihnen geplanten collidieren würde.

¹ Ідеться про статтю «Die Grosstathen des Herrn Bobrzyński», яка була опублікована в «Die Ziet» № 355 від 20 липня, № 356 від 27 липня 1901 року. Під назвою «Великі діяння пана Бобжинського» українською мовою була опублікована у журналі «Радянська школа» № 11 на с. 77–82 за 1959 рік. У «Beiträge...» на с. 375–390. У 50-томне видання стаття не увійшла.

² Михайло Бобжинський (1849–1935) – польський історик, політичний діяч, професор Ягеллонського університету в Кракові. Належав разом з С. Козьмяном, Й. Шуйським, Ю. Дунаєвським, С. Тарновським до групи впливових краківських консерваторів (так званих «станьчиків»), які виступали за співпрацю з австрійським урядом. У 1891 році став віцепрезидентом Крайової шкільної ради, яка мала широкі повноваження в галузі народної та середньої освіти. Вів анти-українську політику з обмеженням прав українців здобувати освіту рідною мовою. 1901 року вимушений був через те покинути цей важливий пост. Після вбивства М. Січинським намісника Галичини А. Потоцького у 1908 році став Намісником цісаря в Галичині. Зіграв важливу роль при встановленні польської державності після розвалу Австро-Угорщини.

Warum senden Sie uns nicht auch wieder einmal eine belletristische Skizze?

Mit besten Grüßen bin ich
Ihr hochachtungsvoll ergebener
Kanner

Herrn D. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І.Зінгер
Др. Макс Буркгард
Др. Генріх Каннер
Відень, 13 грудня 1901
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Шановний Пане Докторе!

Вашою статтею про львівські події, яка була дуже актуальною¹, Ви нам дуже прислужилися і я Вам дуже дякую за цю справжню роботу, яка поза сумнівом приверне до себе велику увагу як в Австрії, так і поза її межами.

Що ж стосується другої статті про культурні досягнення русинів², то я не став би вважати її поки що потрібною. Але я не заперечуватиму, щоб Ви і далі над нею працювали, причому, правда, я не думаю, що її публікація відбудеться наступного тижня, оскільки я для наступного номера очікую німецьку статтю про польське питання, і вона пересікатиметься просторово з запланованою Вами.

Чому ви не присилаєте нам знову якусь белетристичну зарисовку?

З найкращими привітаннями Ваш шанобливо відданий
Каннер

Панові Др. Іванові Франку, Львів

Лл, ф. 3, № 1623, арк. 169. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit».

№ 41

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Professor Dr. J. Singer
Dr. Max Burkhard,
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 4. Februar 1902
IX/3, Güntherstrasse, 1

Sehr geehrter Herr Doctor!

In höflicher Beantwortung Ihres Briefes vom 2.d.M. erlauben wir uns, Ihnen mitzutheilen, dass wir Ihrem Wunsche mit Vergnügen entsprechen und mit gleicher Post an die uns namhaft gemachten Buchhändler den gewünschten Betrag absenden. Beifolgend schicken wir Ihnen einen Conto-Auszug zur gefälligen Orientierung.

¹ Йдеться про статтю «Polenpolitik», яка була надрукована у «Die Zeit» № 379 від 4 січня 1902 року і стосувалася подій, що зумовили сецесію українських студентів у Львівському університеті. У «Beiträge...» ця стаття опублікована на с. 403–405. Українською мовою стаття не публікувалася. Львівським подіям присвячена також стаття І. Франка «Die Lemderger Unruhen». Її текст подано у «Beiträge...» на с. 408–411. У «Die Ziet» стаття була опублікована у № 401 від 7 липня 1902 року. Українською мовою під назвою «Львівські заворушення» була опублікована у журналі «Радянський Львів» № 8 (с. 51–53).

² Невідомо, про яку статтю йдеться. На сторінках газети на цю тему такої публікації не було.

Ihre Novelle «Der Dorn im Fusse» haben wir mit vielem Interesse gelesen. Sie hat uns sehr gut gefallen, und wir erkennen in ihr ein schönes Beispiel ruthenischer Heimatskunst. Doch möchten wir Sie anfragen, ob Sie bereit wären, die Novelle an einigen lediglich nur beschreibenden Stellen zu kürzen. Ein schärferes Herausarbeiten der Handlung würde unserem Glauben nach nicht nur die künstlerische Wirkung der Erzählung erhöhen, sondern würde diese für eine Publikation bei uns weit geeigneter machen; denn in Ihrem jetzigen Umfange müssen wir sie auf 3–4 Fortsetzungen vertheilen, was sicherlich auf Kosten des künstlerischen Eindrucks geschehen müsste. Wenn Sie mit unserem Vorschlage einverstanden sind, übersenden wir ihnen die Novelle, damit Sie die Ihnen gut scheinenden Kürzungen vornehmen und die Novelle auf den Umfang bringen, dass wir sie mit einer Fortsetzung publizieren können.

Wir empfehlen uns mit vorzüglicher Hochachtung
ganz ergebenst
Redaktion «Die Zeit»
Dr. Haberfeld

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

1 Conto-Auszug

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Др. Макс Буркгард
Др. Генріх Каннер
Відень, 4 лютого 1902
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Шановний Пане Докторе!

Доповідаючи ввічливо на Ваш лист від 2 числа цього місяця, ми дозволяємо собі повідомити Вам, що охоче підемо назустріч Вашому побажання і цією ж самою поштою висилаємо названим власникам книжкового магазину вказану суму. При цьому висилаємо Вам для орієнтації виписку з рахунку.

Вашу новелу «Der Dorn im Fuss»¹ прочитали з великим інтересом. Вона нам дуже сподобалася і бачимо в ній гарний приклад русинського національного мистецтва. Але ми хочемо Вас запитати, чи не готові б Ви були скоротити новелу в деяких винятково лише описових місцях. Чіткіше представлення події, на нашу думку, не тільки б підвищило художній зміст оповідання, але й зробило б його більш пригідним для публікації, бо в теперішньому об'ємі його довелось би ділити на 3–4 продовження, що, безумовно, відбулось би за рахунок художніх якостей. Якщо Ви згодні з нашою пропозицією, то ми пришлемо Вам новелу, щоб Ви зробили скорочення, які Вам здаватимуться добрими і привели новелу до обсягу, щоб ми могли її опублікувати з продовженнями.

З великою повагою
Віддана Вам редакція «Die Zeit»

Панові Др. Іванові Франку, Львів.
В додатку 1 квитанція.

ЛЛ, ф. 3, № 1623, арк. 679–680. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit».

¹ Під такою назвою на першій сторінці № 527 від 16–21 березня, № 528 від 17 березня, № 529 від 18 березня, № 530 від 19 березня, № 531 від 20 березня та № 532 від 21 березня 1904 року у газеті «Die Zeit» було опубліковано оповідання І. Франка «Терен у носі». Повна назва оповідання – «Ein Dorn im Fusse. Eine Erzählung aus dem Huculenleben» – «Терен у носі. Оповідання з гуцульського життя». Буквальний переклад з німецької мови «Колючка в носі». І. Франко виконав побажання редакції і скоротив оповідання. У скороченому варіанті воно було опубліковане в газеті. В такому вигляді оповідання надруковане в «Beiträge...» на с. 248–247.

№ 42

Mitteilung

Firma: Wohlgebor. Herr Dr Iwan Franko Lemberg

Wünschen Euer Wohlgeboren einen größeren Bar-Vorschuß, so ersuchen wir um gefl. Bescheid, worauf wir denselben sofort absenden werden.

Hochachtungsvoll
Administration «Die Zeit»
Unterschrift
Wein, am 6.02.1902
IX/3, Günthergasse 1

Вельмишановному Панові др. Іванові Франку, Львів.

Бажаєте, Велимишановний, більший готівковий гонорар, в такому випадку просимо письмовий запит, у відповідь, на який ми вишлемо.

З повагою Адміністрація «Die Zeit»
Відень, 6.2.1902
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

ЛЛ, ф. 3, №: 1624, арк. 277. Телеграфний бланк. Текст написаний рукою. Оригінал.

№ 43

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Professor Dr. J. Singer
Dr. Max Burkhard,
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 11. Februar 1902
IX/3, Günthergasse, 1

Sehr geehrter Herr Dr,

beifolgend übersenden wir Ihnen die Novelle «Ein Dorn im Fuße» zur versprochenen Kürzung. Es fällt uns schwer die zur Streichung besonders geeigneten Stellen anzugeben; doch glauben wir, dass starke Kürzungen angebracht wären in der ganzen Einleitung, in den Reden der Bauern, in allem beschreibenden Detail und im Schluss wir überlassen es Ihrem künstlerischen Gefühl, die einzelnen Streichungen vorzunehmen und bitten nur darauf zu achten, dass die Novelle in 2 Nummern erscheinen kann, also den Umfang von 6 bis 7 Spalten unseres Formates nicht überschreitet.

Hochachtungsvoll ergeben
Redaktion «Die Zeit»
Dr. Haberfeld

Unterschrift

Herrn Dr Iwan Franko,
Manuskript

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І.Зінгер
Др. Макс Буркгард
Др. Генріх Каннер
Відень, 11 лютого 1902
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Вельмишановний пане Докторе,

Ми висилаємо Вам разом з листом новелу «Der Dorn im Fuss»¹ для обіцяного скорочення. Нам важко вказати на особливо принагідні місця для викреслювання, але нам видається, що скорочення були б доречними у всьому вступі, в розмовах селян, у всіх описових деталях і в кінці. Ми довіряємо це Вашому відчуттю митця здійснювати окремі викреслювання, але просимо пильнувати того, щоб новела могла з'явитися у двох номерах, отже, не вийти за обсяг шести–семи шпальт нашого формату.

З глибокою повагою
віддана редакція «Die Zeit»
Др. Габерфельд

Панові докторові Іванові Франкові
Рукопис

Лл, ф. 3, № 1638, арк. 281. Рукопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit».

№ 44

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Professor Dr. J. Singer
Dr. Max Burkhard,
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 13. März 1902
IX/3, Güntherstrasse, 1

Sehr geehrter Herr Doktor!

Sie werden ja wohl schon gehört haben, dass wir im Herbste d.J. ein zweimal täglich erscheinendes Tagesblatt grossen Stils herauszugeben beabsichtigen, für welches wir uns ein Kapital von zwei Millionen Kronen gesichert haben.

Es ist ja selbstverständlich, dass wir uns Ihre von uns so hochgeschätzte Mitarbeit für das Tagesblatt in noch viel grösserer Masse zu sichern beabsichtigen, als es für das Wochenblatt möglich war. Wir denken sogar an ein ständiges Verhältnis mit fixen Bezügen. Deswegen möchte ich Sie bitten, sehr geehrter Herr Doktor, mir freundlichst mitzuteilen, womit Sie sich gegenwärtig beschäftigen, wie weit Ihre Beschäftigung Sie in Anspruch nimmt und wie Sie sich etwa zu dem Gedanken stellen, unser ständigen Lemberger Berichterstatter zu werden, eventuell in welcher sonstigen Stellung Sie unserem künftigen Tagesblatte am besten oder liebsten dienen möchten.

¹ Унаслідок скорочень німецький текст оповідання значно відрізняється від авторизованого українського перекладу, який уперше був опублікований у дев'ятій (с. 346–354) та десятій (с. 6–16) книгах «Літературно-наукового вісника» за 1906 рік. В українському варіанті розповідь ведеться від автора, а в німецькому – від імені сільського священика, якого покликали висповідати перед смертю героя оповідання, котрий від поганих вчинків врятувався тим, що у критичний момент у його ногу вп'ялася колючка терну й остерегла його. Цілком очевидно, що при перекладі І. Франко ґрунтовно переробив оповідання. А тому можна вважати, що німецький текст є лишень чорновим начерком оповідання.

Ihren freundlichen Mitteilungen mit grossem Interesse entgegensehend zeichne ich hochachtungsvoll
Ihr ergebener Kanner

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Др. Макс Буркгард
Др. Генріх Каннер
Відень, 13 березня 1902
IX/3, Гюнтерштрассе, 1

Шановний пане Докторе!

Ви, мабуть, уже чули, що ми збираємося восени цього року видавати газету великого обсягу, яка виходитиме двічі на день, для якої ми зібрали капітал у два мільйони крон.

Само собою зрозуміло, що ми маємо намір гарантувати собі Вашу співпрацю, яку ми високо цінуємо, для щоденної газети ще більшою мірою, ніж це було можливе для тижневика. Ми навіть думаємо про постійну роботу з гарантованою зарплатою. Тому й хотів би я Вас просити, шановний пане докторе, по-дружньому повідомити мені, чим Ви в даний час займаєтесь, наскільки це заняття забирає Ваш час і як Ви дивитесь на те, щоб стати нашим постійним львівським кореспондентом, і ще на якій посаді Ви нашої майбутній щоденній газеті найкраще чи найохочіше хотіли б прислужитися.

Чекаю з великою цікавістю на Ваше дружнє повідомлення і розписуюсь з великою пошаною, відданий Вам¹

Каннер

Панові Др. Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 681–682. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit».

№ 45

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Professor Dr. J. Singer
Dr. Max Burkhard,
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 2. Mai 1902
Wien, IX/1, Peregringasse, 1

Sehr geehrter Herr Doktor!

Vor längerer Zeit schon habe ich Ihnen eben geschrieben, dass zir für das von uns im Herbste herauszugebende grosse Tagblatt Sie als unseren Lemberger Korrespondenten gewinnen möchten. Sie haben mir auf diesen Brief keine Antwort gegeben. Da die Zeit drängt, möchte ich Sie bitten, mir umgehend freundlichst mitzuteilen, Sie eventuell und unter welchen Bedingungen Sie diesen Posten annehmen könnten und wolltes und falls Ihre Antwort eine negative wär's, würde ich Sie auch bitten, aus einem tüchtigen, ehrlichen und verlässlichen Korrespondenten dort zu empfenlen, falls Sie einen solchen wissen.

Ihrer freundlichen Antwort entgegensehend zeichne ich

hochachtungsvoll ergebentst Kanner

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg.

Rekommandiert

¹ Судячи з наступного листа від 2 травня 1902 року, І. Франко не поспішав стати штатним працівником газети, проте мусив погодитися через великі борги, які були пов'язані з гіпотечним кредитом, взятим у банку, на будівництво власної хати на вулиці Понінського, 4.

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І.Зінгер
Др. Макс Буркгард
Др. Генріх Каннер
Відень, 2 травня 1902
IX/1, Перегрінгасе, 1

Шановний пане Докторе!

Вже деякий час тому я Вам писав, що ми хотіли б Вас бачити нашим львівським кореспондентом нашої запланованої на видання восени великої газети. Ви на цей лист не прислали жодної відповіді. Оскільки часу стає все менше, то я хотів би по-дружньому Вас просити повідомити мені, чи Ви в змозі і за яких умов прийняти цей пост і чи не хотіли б Ви, в разі негативної відповіді, запропонувати нам старанного, чесного і надійного кореспондента, якщо Ви такого знаєте.

Із надією на Вашу дружню відповідь
з повагою відданий Вам Каннер

Панові Др. Іванові Франку, Львів
Рекомендовано.

Лл, ф. 3, № 1638, арк. 683–684. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit».

№ 46

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Professor Dr. J. Singer
Dr. Max Burkhard,
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 17. Mai 1902
Wien, IX/1, Peregringasse, 1

Sehr geehrter Herr Doktor!

Unsere mündlichen Vereinbarung an fassen wir numehr schriftlich zusammen, wie folgt:

Sie treten vom 1. September d.J. an in die Dienste der Commanditgesellschaft auf Actien «Die Zeit» I. Singer & Cie als Lemberger Korrespondent für das von uns beziehungsweise unserer Gessellschaft herauszugebende Tagblatt. In dieser Ihrer Eigenschaft wird es Ihnen obliegen, unser Blatt Jederzeit rechtzeitig mit politischen, wirtschaftlichen und feuilletonistischen Nachrichten und Beiträgen aus Galiziensowohl in brieflichten wie in telegraphischem Wege je nach Bedürfnis zu versorgen. Nebstdem behalten wir uns vor, Sie zu reisen in Galizien und Russland im Erfordernisfalle zu verwenden.

Als Honorar erhalten Sie für diese Ihre Tätigkeit einen festen Gehalt von K. 1.200 – (zwölfhundert Kronen) jährlich, zahlbar in zwölf gleichen Monatsraten von je K. 100 – (einhundert Kronen) im Voraus, und nebst dem für die abgedruckten Artikel aus Ihrer Feder ein Artikelhonorar von K.30 – (dreissig Kronen) pro Artikel Ihre Spesen werden wir Ihnen ersetzen.

Dieser Vertrag ist beiderseits jederzeit einhalbjährig kündbar.

Im Falle des Kontraktbruches sind Sie verpflichtet, uns ein Pönale von K. 3.000 – (dreitausend Kronen) zu bezahlen, welches sofort nach dem Kontraktbruche fällig wird.

Wir bitten Sie, uns den Empfang dieses Briefes sowie Ihre Zustimmung zu dessen Inhalte zu bestätigen und zeichnen

Hochachtungsvoll
Dr. Hensch Kanner
Prof. Dr. Singer

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Др. Макс Буркгард
Др. Генріх Каннер
Відень, 17 травня 1902
IX/1, Перегрінгасе, 1

Шановний Пане Докторе!

Давайте ми вже раз як слід запишемо наші усні домовленості.

Ви вступаєте на службу акціонерного товариства «Die Zeit» І. Зінгер і К^о в якості кореспондента газети, яка видається нами, тобто відповідно нашим товариством.

У цій Вашій якості до Ваших обов'язків входить своєчасне забезпечення нашої газети політичними, економічними повідомленнями й іншими газетними статтями з Галичини як листами, так і телеграфом, залежно від потреби. Водночас ми залишаємо за собою можливість у разі необхідності використовувати Вас для поїздок по Галичині та Росії.

В якості гонорару на постійній основі за цю Вашу діяльність Ви одержуватиме 1200 корон на рік, які виплачуватимуться Вам щомісяця ратами по 100 (сто) корон наперед, і разом з цим за кожен надруковану статтю виплачуватимемо також Вам затрати, пов'язані з роботою.

Цей договір може бути розірваний через кожних півроку тою чи іншою стороною.

В разі припинення Вами контракту Ви будете зобов'язані сплатити пеню 3000 (три тисячі) корон відразу після припинення.

Просимо Вас підтвердити Вами цього листа, а також згоду з його змістом і підписатися¹.

З повагою

Др. Генріх Каннер, професор др. І. Зінгер

Панові Др. Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 685–686. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit».

№ 47

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Professor Dr. J. Singer
Dr. Max Burkhard,
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 21. Mai 1902
Wien, IX/1, Peregringasse, 1

Sehr geehrter Herr Doktor!

Anknüpfend an unsere Unterredung erlaube ich mir, Ihnen heute den Roman von Sienkiewicz «Die Kreuzritter» zu übersenden, und bitte, ihn in dem Sinne zu besprechen? Wie Sie es in der Unterredung mit unserem Chefredakteur, Herrn Dr. Kanner, taten.

In der Erwartung Ihrer überaus geschätzten Einsendungen empfehle ich mich mit ausgezeichnete Hochachtung.

ganz ergebenst
Redaktion «Die Zeit»
Dr. Haberfeld

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

¹ Такого документа, на жаль, не виявлено.

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І.Зінгер
Др. Макс Буркгард
Др. Генріх Каннер
Відень, 21 травня 1902
IX/1, Перергінгасе, 1

Шановний пане Докторе!

Як ми і домовились, я дозволяю собі переслати вам сьогодні роман Сенкевича¹ «Хрестоносці»² і прошу обговорити його в тому сенсі, як ви це робили в домовленості з нашим головним редактором паном др. Каннером.

Чекатиму на вашу надзвичайно цінну посилку і прощаюся з великою шанобливістю.

Цілком Вам відданий
Від редакції «Die Zeit»
Др. Габерфельд

Панові Др. Іванові Франку, Львів

Лл, ф. 3, № 1638, арк. 687–688. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit».

№ 48

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Professor Dr. J. Singer
Dr. Max Burkhard,
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 24. Juni 1902
Wien, IX/1, Peregringasse, 1

Sehr geehrter Herr Doktor!

Es freut mich sehr, aus Ihrem Briefe vom 22. d. M. zu ersehen, dass Sie sich in Ihre künftige Tätigkeit einleben. Ich möchte Sie nun vor allem darauf aufmerksam machen, dass es für uns riesig wichtig ist erstens, dass Ihre Berichterstattung aktuell ist, d. h. zumindest hinter der anderer Blätter nicht nachhinkt, womöglich ihnen auch bei Gelegenheit zuvorkommt; zweitens möchte ich Sie bei dieser Gelegenheit darauf aufmerksam machen, dass gerade um Ihrer Person willen Ihre Korrespondenz von vorneherein gegen den Vorwurf der Einseitigkeit zu Gunsten der Ruthenen geschützt sein muss. Darüber brauche ich Ihnen ja nicht viel zu schreiben. Ich will Sie nur darauf aufmerksam gemacht haben, sich auch bei der Organisation Ihres Informations dienstes möglichst viele gute polnische Quellen dienstbar zu machen.

Von verschiedener Seite wird mir ein Herr Dombrowski, welcher beim «Słowo Polskie» arbeitet, als

¹ Генрік Сенкевич (1846–1916) – великий польський письменник, автор історичних романів, лауреат Нобелівської премії 1905 року. Основний твір Г. Сенкевича, трилогія «Вогнем і мечем» (1883–1884), «Потоп» (1884–1886), «Пан Володийовський» (1887–1888), проиятий ідеалізацією польської шляхти з явними ознаками націоналістичного настрою у зображенні польсько-українських взаємин у XVII столітті, в тому числі Визвольної війни українського народу під проводом Богдана Хмельницького. Концепція роману та ставлення автора до українського народу І. Франко засудив, як і низка польських письменників. Г. Сенкевич став на захист польського шовінізму при подіях у львівському університеті 1907 року, коли студенти виступили з вимогою створити український навчальний заклад.

² Роман «Хрестоносці» написаний у 1897–1900 роках. І. Франко не відгукнувся на нього замовленою газетою рецензією.

ein sehr anständiger und tüchtiger Journalist empfohlen. Es würde vielleicht gut sein, wenn Sie sich mit ihm in Verbindung setzen würden. Falls er Ihren Nachrichtendienst wesentlich zu fördern geeignet wäre, könnte wir ja ihm eventuell auch etwas dafür bieten.

Bezüglich des Vorschusses muss ich mit Herrn Prof. Singer sprechen, der gegenwärtig verreist ist, in wenigen Tagen aber zurückkommen dürfte.

Ihren weiteren Mitteilungen mit grossem Interesse entgegensehend bin ich
hochachtungsvoll
Ihr ergebener
Kanner

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І.Зінгер
Др. Макс Буркгард
Др. Генріх Каннер
Відень, 24 червня 1902
IX/1, Перегрінгасе, 1

Шановний пане Докторе!

Я був дуже радий дізнатися з Вашого листа від 22 цього місяця, що Ви потрохи живаєтесь у свою майбутню діяльність. Я хотів би тепер звернути Вашу увагу перш за все на те, що для нас надзвичайно важливо, по-перше: щоб Ваш репортаж був актуальний, тобто не відставав, принаймні, від інших газет і, навіть, по-можливості, випереджав їх; по-друге, я хотів би звернути вашу увагу, користуючись нагодою, що саме з огляду на вашу особу, Ваша кореспонденція не повинна давати підстав для закидів про однобокості на користь русинів. Я думаю Ви все зрозуміли. Хочу ще звернути Вашу увагу на організаційний бік Вашої інформаційної діяльності. Раджу користуватися також і, по-можливості, багатьма добрими польськими джерелами.

З різних боків пропонують мені якогось пана Домбровського¹, який працює в «Słowo Polskie»², як дуже порядного і старанного журналіста. Було б, мабуть, добре, коли б Ви з ним зв'язались. У випадку, якщо він здатний суттєво сприяти роботі Вашої інформаційної служби, ми могли б йому ж щось за це запропонувати.

Що стосується авансу, то я мушу поговорити з паном професором Зінгером, який у цей час у поїзді і буде через декілька днів.

Очікуючи з великою цікавістю Ваших подальших повідомлень шануючий Вас і відданий Вам Каннер

Панові Др. Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 689–690. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit».

¹ Йозеф Домбровський (1876–1926) – суспільно-політичний діяч близький до радикальних поглядів. Активно дописував до багатьох польських газет, у тому числі й галицьких, від чого в редакції «Die Zeit» склалося враження, що він працює в газеті «Kurjer Lwowski». Його статті мали яскраво виражений антиросійський характер.

² Газета, яка виходила у Львові у 1895–1934 роках.

№ 49

«Die Zeit»
 Wiener Wochenschrift
 Herausgeber:
 Professor Dr. J. Singer
 Dr. Max Burkhard,
 Dr. Heinrich Kanner
 Wien, den 28. Juni 1902
 Wien, IX/1Peregringasse, 1

Hochverehrter Herr Doctor!

Mit grossem Interesse habe ich Ihr werthes Schreiben vom 22 d. M. gelesen und freue mich schon sehr darauf, dass die tägliche «Zeit» von Ihnen so ausserordentlich sorgfältig bedient werden wird. Herr Dr. Kanner wird den redaktionellen Teil Ihres Briefes noch ausführlicher beantworten. Ich will nur namens der Administration Ihrem Ersuchen um einen Vorschuss entgegenkommen und übersende Ihnen mit gleicher Post durch die Postsparkasse den Betrag von fünfhundert Kronen, dessen Empfang Sie mir auf beiliegender Quittung gefälligst bestätigen wollen.

Mit freundlichstem Grusse bin ich
 Ihr aufrichtig ergebener
 Dr. Zinger

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
 Віденський тижневик.
 Видавці:
 Професор др. І. Зінгер
 Др. Макс Буркгард
 Др. Генріх Каннер
 Відень, 28 червня 1902
 IX/1, Перегрінгасе, 1

Шановний пане Докторе!

З великим зацікавленням прочитав Вашого дорогого листа від 22 цього місяця і дуже радий, що Ви будете дуже старанно обслуговувати щоденник «Die Zeit».

Пан Др. Каннер на редакційну частину Вашого листа відповість Вам ще детальніше. Я тільки хочу задовольнити від імені адміністрації Ваше прохання стосовно авансу і пересилаю Вам одночасно через поштову ощадкасу суму в п'ятсот корон, про одержання якої підтвердіть, будь-ласка, на квитанції, яка додається.

З дружнім привітом
 Вам щиро вдячний
 Др. Зінгер

Панові Др. Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 691–692. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденського тижневика «Die Zeit».

№ 50¹

«Die Zeit»
Wiener Wochenschrift
Herausgeber:
Dr. Max Burkhard,
Professor Dr. J. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 27 August [1902]
1/21, Wipplingerstrasse, 38

Sehr geehrter Herr Doktor!

Bei den Vorarbeiten für unser Tagblatt empfinds ich das Bedürfnis nach unterirdischen russisches Verbindungen, d. h. Verbindungen mit Russen, sei es in Russland, sei es im Auslande lebenden Russen, die mehr oder weniger der sogenannten Umsturzpartei angehören und in der Lage wären, uns ab und zu einmal eine interessante Nachricht, ein wichtiges Document oder einen instructiven Artikel zu geben mit Thatsachenmaterial, das in Russland und auch sonst legitimer Weise nicht publiciert wird. Ich möchte nun fragen, ob Sie in der Lage wären, uns durch Ihre weitreichenden Bekanntschaften solche Beziehungen zu schlaffen. Wenn ja, würde ich Sie bitten, das Nöthige einzuleiten und mir zu schreiben, was ich dazu thun kann.

Ferner möchte ich Sie bitten, uns, wenn Sie einen wissen, einen tüchtigen Correspondenten in Czernowitz zu empfehlen, der einmal über dieses Land die Wahrheit schreiben würde.

Im voraus bestens dankend bin ich
mit vielen Grüßen
Ihr ergebener
Kanner

Herrn Dr. Ivan Franko, Lemberg
Krzyzowagasse, 12

«Die Zeit»
Віденський щотижневик
Видавці:
Проф. др. І. Зінгер
Др. Макс Буркгард
Др. Генріх Каннер
Відень, 27 серпня [1902]
1/21, Віплінгерштрассе, 38

Шановний пане Докторе!

У процесі підготовки до випуску нашої щоденної газети я відчуваю потребу у підпільних російських зв'язках, тобто в зв'язках з росіянами, не має значення, чи вони живуть в Росії, чи за кордоном, але які більше чи менше належали б до так званих радикальних партій і були б в змозі час від часу дати нам цікаве повідомлення, важливий документ чи повчальну статтю з фактичним матеріалом, який у Росії зазвичай легітимно не публікується. Я хотів би запитати, чи не могли б Ви нам через Ваші широкі знайомства забезпечити такі зв'язки². Коли так, то я просив би Вас вжити необхідних кроків і написати мені, що можу я робити для цього.

Тоді і ще я хотів би Вас просити запропонувати нам у Чернівцях працелюбного кореспондента, якщо Ви такого знаєте, який би писав правду про цю країну. Вдячний Вам наперед.

З привітом вірний Вам Каннер

Панові Др. Іванові Франку, Львів
вул. Крижова, 12

¹ Цей лист не увійшов у «Beiträge...».

² І. Франко мав багато знайомих у східній Україні та Росії, однак туди від 1892 року йому офіційно було заборонено в'їзд. Ця заборона була скасована тільки 1905 року.

ЛЛ, ф. 3, № 1623, арк. 167. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

№ 51

«Die Zeit»
Wiener Tagblatt
Herausgeber:
Professor Dr. J. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 1. September 1902
1/21, Wipplingerstrasse, 38

Sehr geehrter Herr Doktor!

Gestern abends um 10 Uhr ist hier Ihr Telegramm eingelangt. Leider war es nach verschiedenen Richtungen hinein Missgriff; erstens erscheint unser Blatt noch nicht, – den Erscheinungstag werde ich Ihnen spatter bekanntgeben, wir hätten also das Telegramm überhaupt nicht verwerten können; zweitens hat die Nachricht über den verhafteten Spion Zaslowski schon im Sonntag – Frühblatte der «N. Fr. Pr.» gestanden; drittens scheint mir die Versammlung jüdischer Schneider zu unbedeutend, um telegraphiert zu werden; viertens hat das Telegraphenamit die Bemerkung gemacht, dass die Depesche undeutlich geschrieben war. Ich teile Ihnen alle diese Gravamina mit, nicht um Sie abzuschrecken, sondern um Ihnen in der gegenwärtigen Zeit, wo wir ja noch Fehler korrigieren können, ohne dass das Publikum etwas davon erfährt, die Möglichkeit zu geben, die Sache besser zu machen. Aller Anfang ist schwer. Was das Bedenklichste an der Depesche war, ist die verspätete Medlung über den Spion Zaslowski. Ich möchte Sie bitten nachzuforschen, wie die «N. Fr. Pr.» Früher dazu gekommen ist, die Sache zu melden. Hat die betreffende Meldung am Sonntag in der Frühe in einem Lemberger Blatte gestanden und in welchem? Sie müssen sich dies zum Fingerzeig dienen lassen, um sich den Nachrichtendienst zu organisieren.

Wie ich Ihnen bereits gesagt habe, bin ich dafür, dass Sie einen in einem gut informierten Lemberger Blatte sitzenden Redakteur sondern uns mit dem Vermerke der Zeit der möglichen Absendung per Post einsenden. Ich werde Ihnen dann immer, wenn ich etwas besonderes zu bemerken habe, Mitteilung davon machen. Die Spesen für die beiden verfrühten Telegramme bitte ich in Ihre nächstmonatliche Verrechnung uns aufzugeben.

Nochmals bestens grüssend

Ihr
Kanner

Als Hifskorrespondenten gewinnen. Soviel ich mich erinnere, haben Sie schon einen Herrn Dombrowsky den ich Ihnen seinerzeit gennant habe, dafür gewonnen. Arbeitet er auch pünktlich? Eventuell sind wir auch bereit, ihm ein Separathonorar zu geben Sie mir, bitte, Nachricht.

Momentan ist es schade um das vertelegraphierte Geld; aber damit Sie sich einüben, ware es gut, wenn Sie und Ihr zu gewinnender, bzw. gewonnener Hilfskorrespondent schon jetzt so für unser Blatt arbeiten würden, als ob es erschiene, und uns also alles, was wichtig ist, einschicken, sowohl an Telegrammen wie auch an Notizen, politischen und sonstigen. Aber damit wir das Geld auf Telegramme nicht überflüssigerweise ausgeben, möchte ich Sie bitten, die Telegramme nicht zu telegraphieren, sondern mir bloss ihren Text mit dem Zeitpunkte der im Ernstfalle beabsichtigten Absendung der Post einzuschicken.

Ferner möchte ich Sie nochmals auf den galizischen Feldarbeiterstrike aufmerksam machen. Es ist gar kein Zweifel, dass diese Angelegenheit im Parlamente zu grossen Debatten führen und Skandale erregen wird. Es dürfte Ihnen sein, Material über diese Sache zu bekommen und ein recht farbenreiches Bild der Lage der galizischen Feldarbeiter, der Ursachen, die sie zum Strike veranlassten, und der Vorfälle, die sich während des Strikes ereignet haben, zu entwerfen. Sie sollten eine kleine Privatenquête veranstalten; erkundigen Sie sich an geeigneter Stelle, fahren Sie auf ... Kosten in die betreffenden Gegenden, kurz tun Sie alles, was nötig ist, damit wir eine kleine Serie von Artikeln über die galizischen Feldarbeiter und den Strike vorbereiten können, die den betreffenden parlamentarischen Verhandlungen präludieren sollen.

Ferner rechnen wir im Feuilleton auf Ihre Mitarbeit; aber momentan möchte ich Sie, da die

Feldarbeiterfrage die allerwichtigste ist, nicht damit behelligen. Sagen Sie mir nur, ob Sie nicht eine packende, für das europäische Publikum verständliche novellistische Skizze, die womöglich recht kurz und noch nicht ins Deutsche übersetzt ist, unter Ihren ruthenischen Schriften haben, welche Sie uns zum Zwecke der Übersetzung und Veröffentlichung für den Beginn unseres Blattes zur Verfügung stellen könnten.

Ihren Nachrichten mit Interesse entgegensehend bin ich mit herzlichen Grüßen
Ihr ergebener

P. S. heute mittags erhielten wir in weiteres Telegramm von Ihnen, betreffend das ruthenische Nationalkomitee u. s. w. Dieses Telegramm könnte ein wenig kürzer sein, würde aber, wie ich aus den Abendblättern sehe, allerdings den übrigen Wiener Blättern zuvorgekommen sein. Ich sage Ihnen das ausdrücklich, damit Sie sich orientieren können. Im übrigen habe ich Ihnen heute mittags schon telegraphiert, dass Sie uns keine Telegramme mehr schicken mögen; es bleibt bei dem obigen Arrangement, dass Sie die Telegramme wohl aufschreiben, aber nicht auf das Telegraphenamt geben,

Herrn Dr. Ivan Franko, Lemberg

«Die Zeit»

Віденський щоденник.

Видавці:

Проф., др. І. Зінгер,

Др. Генріх Каннер

Відень, 1 вересня 1902

1/21, Віплінгерштрассе, 38

Шановний пане Докторе!

Вчора ввечері о 10 год. до нас прийшла Ваша телеграма. На жаль, це був у всіх відношеннях промах; по-перше, наша газета ще не виходить – про день її виходу я повідомлю Вас пізніше – отож, ми б не могли використати ту телеграму; по-друге, повідомлення про арешт шпигуна Заславського вже було в ранішньому недільному номері «N.Fr.Pr.»¹; по-третє, мені здається, що збори єврейських кравців не є чимось важливим, що аж про них треба телеграфувати; по-четверте, телеграфна служба зробила зауваження, що телеграма була написана нерозбірливо. Я приводжу Вам ці зауваження не для того, щоб Вас відлякали, а щоб дати Вам змогу зробити справу краще, поки можна виправити помилки, не допускаючи, щоб публіка про це дізналася. Спочатку завжди важко. Що було найсумнівнішим у цій телеграмі, це запізніле повідомлення про шпигу на Заславського. Я хотів би Вас просити, щоб Ви як вдалося «N.Fr.Pr.»; і повідомити про це раніше. Чи було це повідомлення в неділю вранці в якійсь львівській газеті і в якій? Вам потрібно буде поставити її собі на службу, щоб так мати джерело новин.

Як я вже Вам говорив, я є за те, щоб Ви знайшли собі якогось редактора, що працює в редакції добре інформованої львівської газети як допоміжного кореспондента. Якщо мені не зраджує пам'ять, Ви вже заангажували певного пана Домбровського, якого я Вам тоді порекомендував. Чи працює він пунктуально? При нагоді ми готові платити йому незалежний гонорар за кожну телеграму, яку він нам надішле. Організуйте це швидко і дайте мені про це знати².

Шкода лишень протелеграфованих грошей, але для того, щоб Ви і Ваш допоміжний кореспондент, якого Ви заангажували, чи тільки збираєтесь це зробити, вже тепер працювали б для нашої газети, ніби вона вже виходить і прислала б нам усе, що важливо: як телеграми, так і замітки політичні і різні інші. Але для того, щоб нам марно не витратили грошей на телеграми, то я просив би Вас не телеграфувати, а просто посилати текст з поштою в час її відправлення.

Далі я хотів би привернути Вашу увагу на страйк сільськогосподарських робітників. Нема сумніву, що ця справа приведе до великих дебатів у парламенті і викличе скандали. Я думаю, Вам не буде важко отримати матеріали про цю справу і намалювати яскраву картину становища галицьких с/г робітників, причин, які спонукали до страйку і події, які супроводжували страйки. Вам потрібно

¹ «Neue freie Presse» – австрійська щоденна газета. Виходила у Відні з 1864 року.

² Як показує зміст газети «Die Zeit», Й. Домбровський не надсилав своїх кореспонденцій до неї.

буде провести опитування; розізнайтесь, де тільки можна. Поїдьте у відповідні місцевості, коротше кажучи, робіть усе, аби ми могли підготувати невелику серію статей про галицьких с/г робітників і страйк, які були б прелюдією до відповідних парламентських слухань.

І ще ми розраховуємо на Вашу співпрацю з фейлетоном, але зараз, коли питання сільськогосподарських робітників є найважливіше, я не хотів би Вас цим завантажувати. Ви тільки скажіть мені, чи в Вас нема часом серед русинських оповідань такої ж хвилюючої і зрозумілої європейській публіци новелістичної замальовки, яка була б доволі короткою і ще до цього часу не перекладена на німецьку мову, і яку б Ви могли віддати нам для перекладу і публікації в перших номерах нашої газети.

Чекатиму з цікавістю вістей від Вас.

З сердечним привітом Каннер.

P. S. Сьогодні в обід ми одержали від Вас телеграму про русинський національний комітет і т. д. Вона могла б бути дещо коротшою, але, правда, цей раз випереджує інші віденські газети, як це я бачу з вечірніх газет. Я Вам це підкреслюю, щоб Ви могли орієнтуватись. Між іншим, я вже сьогодні в обід Вам телеграфував, щоб Ви не висилали більше телеграм. Хай вже буде так, як ми вище домовилися, що Ви писатимете телеграми, але не будете телеграфувати.

Панові Іванові Франку, Львів.

ЛЛ, ф. 3, № 1621, арк. 259–262. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

№ 52

«Die Zeit»
Wiener Tagblatt
Herausgeber:
Professor Dr. J. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 4. September 1902
1/21, Wipplingerstrasse, 38

Sehr geehrter Herr Doktor!

Von den freundlichen Mitteilungen Ihres Schreibens vom 3. d. M. nehme ich dankend Kenntnis. Insbesondere erwarte ich nun Ihre Serie über den Feldarbeiterstreik. Unser Blatt wird aller Voraussicht nach in der letzten Woche dieses Monats erscheinen. Ich bitte Sie also, ungefähr am 20. längstens Ihre Manuskripte einzusenden. Vielleicht fällt bei dieser Gelegenheit nebst dem, was über dem Strich zu sagen ist, auch ein Feuilleton über die ruthenischen Bauern oder sonst etwas Ähnliches ab.

Mit besten Grüßen Ihr ergebener Kanner

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський щотижневик.
Видавці:
Проф., др. І. Зінгер,
Др. Генріх Каннер
Відень, 4 вересня 1902
1/21, Віпплінгерштрассе, 38

Шановний пане Докторе!

Я вдячний Вам за приємні повідомлення у Вашому листі від 3 числа цього місяця, з яким я знайомлюся. Особливо я чекаю Вашу серію про страйк польових робітників¹. За всіма прогнозами

¹ Ідеться про статтю «Bauernstrikes in Ostgalizien», перші дві частини якої було опубліковано в газеті «Die Zeit. Morgenblatt», що була опублікована у № 27 від 23 жовтня 1902 року (с. 3–4). Третя частина була опублікована в «Die Zeit» № 422 від 1 грудня 1902 року (с. 50–51). У «Beiträge...» була опублікована на с. 411–422. Українською мовою не публікувалася.

наша газета вийде в останній тиждень цього місяця. Отже, я прошу Вас щонайпізніше приблизно 20 числа прислати Ваші рукописи. Може при нагоді разом з основними повідомленнями перепаде якийсь фейлетон про українських селян або щось подібне.

З найкращими побажаннями відданий Вам Каннер

Панові Др. Іванові Франку. Львів

Лл, ф. 3, № 1638, арк. 693–694. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

№ 53

«Die Zeit»
Wiener Tagblatt
Herausgeber:
Professor Dr. J. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 5. September 1902
1/21, Wipplingerstrasse, 38
Vertraulich!

Sehr geehrter Herr!

Wir erlauben uns Ihnen mitzuteilen, dass wir in Verbindung mit unserem Blatte in der vornehmsten Strasse von Wien, der Kärtnerstrasse (Nr. 39)¹, einen Depeschensaal eröffnen, den wir Sie bitten, Ihre Kraft und Aufmerksamkeit in ganz besonders Masse zuwenden zu wollen.

Der Depeschensaal wird sich von dem Ihnen bekannter insofern unterscheiden, als er von künstlerischen Intenzionen geleitet hauptsächlich Kunstweschen dienen wird.

Haben diesen dürfen aber die actualen Ereignisse nicht vergessen werden, die entschieden allein insofern Anspruch auf dem altgemeinste Interesse erheben können, als nur sie dem Verständlichen ausnahmslos aller entsprechen.

Wir bitten Sie daher in ihrer Stadt für die nötige Verbindung mit jenen Photographen, die als Actualitätsphotographen bekannt sind, freundlichst sorgen, und diese veranlassen zu wollen, uns jedesmal je ein Exemplar ihrer Aufnahmen aktueller Ereignisse express zuzusenden. Dabei bitten wir Sie, zudrücklicher zu betonen, das wir Bilder nur für Ausstellungs- nicht aber für Reproduktionswerke erwarten, was auf die Preislage einen entscheidenden Einrichtung hat.

Indem wir Sie bitten, unseren oben gefusster Wünschen in der denkbar Kürtesten haben zu entsprechen zeichnen wir

Hochachtungsvoll Commandit Gesellsomft auf Actien
«Die Zeit» I. Singer & Cie.
Kanner

«Die Zeit»
Віденський щоденник.
Видавці:
Проф., др. І. Зінгер,
Др. Генріх Каннер
Відень, 5 вересня 1902
1/21, Віплінгерштрассе, 38
Конфіденційно!

Шановний пане!

Ми дозволяємо собі повідомити Вам, що ми на найпрестижнішій вулиці Відня, на Кертнерштрассе (39) відкриваємо пов'язаний з нашим часописом Дешевий зал, на який, ми просили б Вас, звернути особливу увагу.

¹ У «Beiträge...» помилково вказано № 32.

Депешевий зал відрізнятиметься від уже Вам знайомих тим, що, керуючись мистецькими намірами, служитиме, головню, для мистецьких заходів.

Але й разом з тим не можуть бути забутими актуальні події, які лише такою мірою можуть претендувати на загальний інтерес, якою будуть зрозумілими винятково усім.

У зв'язку з цим ми просили б Вас по-дружньому встановити необхідні зв'язки з тими фотографіями, які відомі як актуально спрямовані фотографії і спонукати їх терміново прислати нам свої знімки з актуальних подій. Причому ми Вас просимо підкреслювати якнайвиразніше, що ми ці знімки придбаємо лише для виставки, а не з метою тиражування, що має вирішальний вплив на стан з вартістю.

З проханням у найкоротший термін зреагувати на наше прохання, підписуємося з глибокою пошаною

Акціонерна команда
«Die Zeit» І. Зінгер і К°.

Лл, ф. 3, № 1638, арк. 695–698. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

№ 54

«Die Zeit»
Wiener Tagblatt
Herausgeber:
Professor Dr. J. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 9. September 1902
1/21, Wipplingerstrasse, 38

Sehr geehrter Herr Doctor!

Anbei senden wir Ihnen die Briefcouverts Ihrer beiden Correspondenzen vom 3. und 4. d. M. zurück. Das mit Bleistift verzeichnete Datum der Ankunft bitten wir Sie zu beachten und danach Ihre Dispositionen zu treffen.

Was die Correspondenzen selbst betrifft, so hätten wir zu bemerken: Der Bericht «Abg. Gniewosz vor seinen Wählern» ist an sich zu lang. Sie wollten die interessantesten Stellen der Rede bringen und gleichzeitig Kritik und Charakteristik des Redners hineinverflechten. Wir glauben, dass in diesem Falle Ihre eigenen Bemerkungen über Gniewosz für unsere Leser das Interessanteste gewesen wären. Man kennt hierzustande die polnischen Abgeordneten kaum dem Namen nach, und kurze Streiflichter auf die einzelnen Persönlichkeiten treffen gewiss auf die grösste Aufmerksamkeit.

Die Correspondenz wäre also vielleicht so aufzubauen gewesen, dass die Charakteristik von Gniewosz das Rückgrat und die markantesten Citate die Illustration bildeten. Den wesentlichsten Inhalt der Rede haben ja die Leser aus der telegraphischen Notiz erfahren. Wir haben ihnen bei einer Behandlung, wie die dargelegte, in der Briefcorrespondenz etwas neues mitgeteilt und sie nicht genötigt, in 100 Zeilenungefahr dasselbe noch einmal zu lesen.

Wir brauchen Sie natürlich nicht besonders darauf aufmerksam zu machen, dass diese Bemerkungen keine Schablone geben sollen. Es gibt Situationen, wo umgekehrt die Worte eines Redners das Bemerkenswerteste sind. Immerhin dürften die Fälle, in denen eine Rede in solcher Ausführlichkeit, wie Ihre Correspondenz ist, wiederzugeben wäre, sich auf die allermarkantesten beschränken.

Ihre Notiz über den confisциerten Artikel des Abg. Huryk aus dem «Dilo» könnten wir in dieser Form nicht bringen. Ein Artikel, der wo immer confisциert wurde, darf nach dem Pressgesetz nirgends nachgedruckt werden. Wenn der Inhalt Ihnen so bemerkenswert scheint, dass Sie ihn mittheilen wollen, so müssten Sie ihn so fassen, dass jeder Hinweis auf die Quelle vermieden und nur das Thatsächliche herausgenommen ist.

Mit vorzüglicher Hochachtung
Redaction «Die Zeit»

Kanner

Hrn. Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський щотижневик.
Видавці:
Проф., др. І. Зінгер,
Др. Генріх Каннер
Відень, 9 вересня 1902
1/21, Віпплінгерштрассе, 38

Шановний пане Докторе!

При цьому шлемо Вам конверти Ваших обох кореспонденцій від 3 і 4 цього місяця назад. Написану олівцем дату прибуття прошу брати до уваги і відповідно до неї давати свої розпорядження.

Що стосується самих кореспонденцій, то хотілося б зауважити: повідомлення «Депутат Гневош перед своїми виборцями»¹ само по собі задовге. У ньому Ви хотіли подати найцікавіші місця промови і одночасно переплести з критикою і характеристикою промовця. Нам здається, що в цьому випадку Ваші власні зауваження про Гневоша², мабуть, для читачів були б найцікавіші. Тут у нас навряд кому відомі імена польських депутатів і короткі промінці світла на окремі особистості натраплять, напевно, на величезну увагу.

Написане, мабуть, треба було б побудувати так, щоб стрижневою була характеристика Гневоша і найголовніші цитати ілюстрували її. Основний зміст промови читачі дізналися з телеграфічних записок. Нам потрібно було в статті, такій, як ця, повідомити їм щось нове і не змушувати у рядках читати приблизно те саме.

Звичайно нашою справою є те, щоб особливо звертати Вашу увагу на те, що ці зауваження аж ніяк не повинні бути шаблоном. Є ситуації, коли слова промовця, навпаки, являються більш істотними. Все-таки, мабуть, у випадку, коли промова повинна бути подана в таких подробицях, як Ваша, треба обмежуватися найважливішим.

Вашу замітку про конфісковану статтю депутата Гурика³ з газети «Діло» ми не могли помістити у такій формі. Статтю, де хто б не конфісковував її, за законом про пресу не можна ніде передруковувати. Якщо її зміст Вам видається таким примітним, що Ви про нього хотіли б повідомити, то Вам варто подавати його так, щоб уникати будь-якого вказування на джерело і вибирати тільки факти.

З винятково високою повагою
Редакція «Die Zeit».
Каннер.

Панові др. Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 699–702. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

¹ Доля цієї статті невідома. Вона не з'явилася в жодній тодішній газеті. Немає її і в архіві письменника.

² Владислав Гневош (1847–1924) – агроном. Другорядний галицький політик. 1897 року був обраний від п'ятої курії послом до Віденського парламенту. Через хворобу очей 1899 року зрікся мандата. В 1903 році був ініціатором створення шляхетсько-міщанського «Комітету народної праці», скерованого проти радикалів. Другий раз був обраний до віденського парламенту 1906 року і знову 1907 року зрікся мандата. За поглядами примикав до краківських консерваторів. Був автором різних господарських проєктів.

³ Така стаття не була ніде опублікована. Доля її невідома. Йосиф Гурик (1852–1924) – селянин з села Угринова на Станіславщині. Громадський та політичний діяч. Депутат до галицького сейму 1901 року.

№ 55

«Die Zeit»
 Wiener Tagblatt
 Herausgeber:
 Professor Dr. J. Singer
 Dr. Heinrich Kanner
 Wien, 13. September 1902
 1/21, Wipplingerstrasse, 38

Sehr geehrter Herr Doktor!

Mittels Postanweisung sandte Ihnen gestern unser Herr Prof. Singer zweihundert (200) Kronen, von denen Sie einhundert (100) Kronen als ganz-monatlichen Gehalt pro September 1902 und einhundert (100) Kronen als Spesenvorschuss für Telegramme verwenden wollen. Wir ersuchen Sie, Montag, den 15. d. V. den vollen Dienst aufzunehmen.

Ihren Vorschuss per fünfhundert (500) Kronen werden wir mit den bei uns zum Abdrucke gelangenen belletristischen Manuskripten in Verrechnung bringen.

Mit freundlichen Grüßen
 Hochachtungsvoll ergebenst
 Commandit-Gessellschaft auf Actien «Die Zeit» I. Singer

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
 Віденський щоденник.
 Видавці:
 Проф., др. І. Зінгер,
 Др. Генріх Каннер
 Відень, 13 вересня 1902
 1/21, Віпплінгерштасе, 38

Шановний пане Докторе!

Наш пан професор Зінгер послав Вам вчора поштовим переказом двісті (200) корон, з яких сто (100) корон Ви використовуєте як місячну плату за вересень 1902 р., а інші сто (100) крон – як аванс для витрат на телеграф. Ми просимо Вас у понеділок 15 цього місяця повною мірою взятися за роботу.

Ваш аванс у п'ятсот (500) корон ми врахуємо до суми за белетристичні рукописи, які надходять до нас для друку.

З дружнім привітаннями і шаною вірна Вам акціонерна
 Компанія «Die Zeit» I. Зінгер і Ко.

Панові Др. Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 703–706. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

№ 56

«Die Zeit»
 Wiener Tageszeitung
 Herausgeber:
 Professor Dr. J. Singer
 Dr. Heinrich Kanner
 Wien, 13. September 1902
 1/21 Wipplingerstrasse, 38

Sehr geehrter Herr Doktor!

Seit mehreren Tagen haben wir von Ihnen kein Manuskript mehr bekommen. Ich bitte Sie mir aufzuklären, was da vorgefallen ist. Gleichzeitig teile ich Ihnen mit, dass wir von Montag, den 15. an die

volle Korrespondenz brauchen, dass Sie also nicht nur briefliche, sondern auch effektive Telegrammberichte von diesem Tage an schicken mögen.

Ihre Arbeiten wegen des Feldarbeiterstrikes sind hoffentlich im besten Gange. Wir erwarten mit Spannung Ihre Einsendungen.

Mit herzlichen Grüßen Ihr hochachtungsvoll ergebener
Kanner

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський щоденник
Видавці:
Проф. др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 13 вересня 1902
1/21, Віплінгерштрассе, 38

Шановний пане Докторе!

Уже кілька днів ми не одержуємо від Вас жодного рукопису. Прошу Вас пояснити мені, що сталося. Одночасно Вам повідомляю, що ми від понеділка, п'ятнадцятого вересня потребуватимемо повної кореспонденції так, що Ви можете вислати не тільки повідомлення в листах, але й телеграмні, починаючи з цього дня.

Ваші праці про страйки сільськогосподарських робітників, сподіваюся, користуються найкращим попитом.

З нетерпінням чекаємо на Ваші висилання
З сердечним привітанням і повагою Ваш вірний
Каннер

Панові Др. Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 707–710. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

№ 57

«Die Zeit»
Wiener Tageszeitung
Herausgeber:
Professor Dr. J. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 15. September 1902
1/21, Wipplingerstrasse, 38

Sehr geehrter Herr Doktor!

Auf Ihr geschätztes Schreiben vom 13. d. M. bin ich der Meinung, dass das Telephonieren dem Telegraphieren vorzuziehen ist, wo es sich entweder um längere Mitteilungen handelt, so dass man durch das Telephonieren Geld erspart, oder um eilige Mittheilungen, wo das Telephon – vorausgesetzt dass es nicht gerade besetzt ist – rascher functioniert als der Telegraph.

Sie haben wohl inzwischen unsere Instruction erhalten und werden daraus ersehen haben, dass es am besten ist, wenn Sie einmal in der Früh, etwa um 10 Uhr, dann noch einmal etwa zwischen 2 und 3, dann wieder am Abend, etwa um 7 und schliesslich in der Nacht telephonieren, wenn Sie noch etwas haben. Aber selbstverständlich brauchen Sie nicht zu zwingen, jeden Tag viermal zu telephonieren eben, wenn Sie etwas haben; wenn Sie nichts haben, auch den ganzen Tag nichts. Unsere Stenographen sind immer parat, Tag und Nacht.

Wie Ihnen unsere Geschäftsleitung schon mitgetheilt hat, fangen wir heute, Montag den 15. d., den Probedienst an, für den ich Sie bitte, effectiv, d. h. mit Telegraph und Telephon zu arbeiten.

Nach wie vor bitte ich, darauf zu sehen, dass wir einen recht prompten und umfassenden, in Bezug auf die Darstellung der Thatsachen objektiven und correcten Nachrichtendienst haben. Dass Sie als Schriftsteller Glänzendes leisten, steht ausser allem Zweifel. Doch werden Sie auch die rein journalistische Seite zur Geltung bringen müssen. Die «Neue Freie Presse» und das «Neue Wiener Tagblatt» wären auf ihre Lemberger Nachrichten nachzulesen, damit Sie wissen, was die anderen bringen.

Auch bitte ich Sie, an den Feldarbeiterstrike nicht zu vergessen und ausserdem, soweit es Ihnen Ihre Zeit gestattet und die Gelegenheit sich Ihnen bietet, uns interessante russische Nachrichten, besonders aus dem sogenannten unterirdischen Russland zukommen zu lassen.

Hochachtungsvoll ergebent Kanner

Hrn. Dr. Ivan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський щоденник
Видавці:
Проф. др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 15 вересня 1902
1/21, Віпплінгерштрассе, 38

Шановний пане Докторе!

Щодо Вашого цінного листа від 13 цього місяця, то я також підтримую думку, що треба надати перевагу телефонуванню над телеграфуванням, коли йдеться або про довші повідомлення, бо телефонування економить гроші, або про термінові повідомлення, де перевага телефону очевидна, за умови, якщо він саме тоді не зайнятий, бо він швидше працює, ніж телеграф.

Між іншим, Ви, мабуть, вже отримали нашу інструкцію і з неї зрозуміли, що найкраще дзвонити вранці, приблизно о 10 год., тоді ще раз десь між 2 і 3, тоді знову ввечері, приблизно о 7 і нарешті вночі, коли ще виникне потреба. Але, звичайно, не потрібно змушувати себе дзвонити щодня по чотири рази. Це було б забагато, а Ви дзвоніть тоді, коли у Вас вже щось є. Коли ж у Вас немає нічого, то не дзвоніть і цілий день. Наші стенографи завжди готові як вдень, так і вночі.

Як вже Вам повідомляли наші адміністратори, ми розпочинаємо сьогодні в понеділок 15 цього місяця пробну службу, до якої я Вас запрошую працювати з телеграфом і телефоном.

Я далі прошу Вас дивитися за тим, щоб у нас була термінова і вичерпна, а стосовно до подачі фактів ще й об'єктивна і коректна інформаційна служба. Те, що Ви як письменник робите блискучі справи, не підлягає сумніву. Але й Вам доведеться використовувати чисто журналістські прийоми. Можна для прикладу перечитувати «N. Fr. Pr.» і «Wiener Tagblatt»¹ для своїх львівських вістей, щоб знати, що подають інші.

Я також Вас прошу не забувати про страйк сільськогосподарських робітників, і крім того, наскільки Вам дозволятиме Ваш час, а також наскільки підвернеться нагода, присилати нам російські вісті, особливо ті з так званого російського підземелля.

З великою повагою відданий Вам Каннер

Панові Др. Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 711–714. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

¹ Щоденна газета, яка виходила у Відні з 1867 року двічі на день і давала широку інформацію про різні події.

№ 58

«Die Zeit»
Wiener Tageszeitung
Herausgeber:
Professor Dr. J. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 17.9.02.
1/21, Wipplingerstrasse, 38

Hochgeehrter Herr!

Besten Dank für Ihre Übersetzung «Vor dem Antlitz des Lebens», die wir aber leider nicht verwenden können, da genau diese Skizze Gor'kij's schon wiederholt erschienen ist. Ihre Übersetzung ist ja ganz anderer Art, viel wertvoller, aber aus dem eben genannten Grund können wir sie trotzdem zu unserem Bedauern nicht bringen. Wir lassen Ihnen also an bei dieser Skizze mit bestem Dank wieder zugehen. Die vortreffliche Skizze von Stefanyk haben wir bei uns behalten und danken Ihnen sehr dafür. Vielleicht können Sie uns noch mehr von ihm zugänglich machen! Für die kurzen Skizzen ist gerade das Tageblatt sehr mit [unleserlich]. Vielleicht denken Sie auch bei Ihren eigenen Arbeiten, zu denen ich Sie nur beglückwünschen kann, daran.

Denken Sie bitte auch weiter an Ihre literarischen wie feuilletonistischen Beiträge. Interessantes!

Mit vorzüglicher Hochachtung ganz ergebenst

Kurt Aram

«Die Zeit»
Віденський щоденник
Видавці:
Проф. др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 17.09.1902
1/21, Віплінгерштрассе, 38

Вельмишановний пане!

Велике спасибі Вам за переклад «Перед лицем життя», яким ми, на жаль, не зможемо скористуватись, бо саме цей нарис Горького уже публікувався декілька разів¹. Ваш переклад, правда, якісно зовсім інший, набагато кращий, але через вище наведену причину ми, як це нам не прикро, все-таки не можемо його подавати. Отже, з великою вдячністю ми повертаємо Ваш цей нарис з даним листом. Чудовий твір Стефаника² ми залишили у себе і дуже Вам за нього вдячні. Можливо, Ви нам від нього ще щось надішлете? Щоденній газеті дуже потрібні саме такі коротенькі роботи. Сподіваюсь, може, Ви при цьому не забудете і про свої власні роботи, що я можу лише привітати. Пам'ятайте, будь ласка, і надалі про свої літературні, а також фейлетонні твори, цікаві анекдоти.

З великою повагою цілком Ваш

Курт Арам

ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 715–716. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

¹ Рукопис цього нарису у фонді І. Франка не зберігся. У фонді І. Франка наявний рукопис перекладу оповідання М. Горького «Макар Чудра». У цьому ж фонді збереглися інші рукописи перекладів творів М. Горького. М. Горькому І. Франко присвятив статтю «Максим Горький», яка була опублікована в «Новому громадському голосі» № 98 від 23.11.1905 року на с. 68–69.

² Про який твір В. Стефаника йдеться, встановити не вдалося.

№ 59

«Die Zeit»
Wiener Tageszeitung
Herausgeber:
Professor Dr. J. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 18. September 1902
1/21, Wipplingerstrasse, 38

Sehr geehrter Herr Doktor!

Die Menge unseres Nachrichtenstoffes nötigt uns, unsere Korrespondenten zu ersuchen, bei ihren Berichten sowohl auf die Auslese des Stoffes als auch auf die knappste Form möglichst zu achten. Insbesondere möchten wir Sie bitten nicht zu vergessen, dass für das grosse Publikum nicht alle Dinge, die Ihnen von Ihrem provinziellen Standpunkte aus vielleicht von Bedeutung scheinen, von Interesse sind. So war die grosse Notiz über den Grafen Karl Dzieduszycki mit Rücksicht auf die unbedeutende Rolle, die dieser Mann spielte, zu gross. Auch die Notiz über den Kongress der polnischen Demokraten war nur in ihrem ersten Teile von Interesse und die Polemik gegen Dr. Zipser überflüssig, da dieser Mann viel zu unbedeutend ist, um mit ihm an dieser Stelle eine Polemik zu eröffnen.

Wir möchten Sie bitten, in Hinkunft mit Rücksicht auf den raschen Dienst in unserer Redaktion sich an diese Richtschnur zu halten, und zeichnen

Hochachtungsvoll ergebenst
Redaction «Die Zeit»

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський щоденник
Видавці:
Проф. др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 18 вересня 1902
1/21, Віпплінгерштрассе, 38

Шановний пане Докторе!

Матеріали наших повідомлень змушують нас просити кореспондентів по можливості звертати увагу як на підбір, так і на стислість своєї інформації. Особливо ми хотіли б просити Вас не забувати, що для широкої публіки інтерес становить не всі ті речі, які Вам з Вашої провінційної точки зору можуть здаватися визначними. Зокрема велика замітка про графа Карла Дзедушицького¹ була завелика з огляду на незначну роль, яку відіграла ця людина. Також замітка про конгрес польських демократів була цікава тільки в своїй першій частині, а полеміка з др. Ціпсером² була зайвою, оскільки ця людина не надто визначна, щоб відкривати з ним у цьому місці полеміку.

Ми хотіли б Вас просити з огляду на пильність у нашій редакції в майбутньому дотримуватися цих порад.

З великою повагою редакція «Die Zeit»

Панові Др. Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 717–718. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit»

¹ Карло Дзедушицький (1847–1902) – другорядний галицький політик з відомої родини Дзедушицьких. Посол до Віденського парламенту та Галицького сейму.

² Див. прим. 2 на с. 335 цієї статті.

№ 60

«Die Zeit»
Wiener Tageszeitung
Professor Dr. J. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 2. October 1902
1/21, Wipplingerstrasse, 38

Sehr geehrter Herr Doktor!

Es ist bereits einigemale vorgekommen, dass Sie Telegramme, welche das Telegraphen-Korrespondenz-Bureau bereits vorherausgegeben hat, geschickt haben. Es dürfte Ihnen ja nicht allzu schwer fallen, sich darüber in Evidenz zu halten, welche Meldungen das Kor. Bureau ausgibt, insbesondere werden Walresultate wie vorgestern die des Abgeordneten Kossowski vom Kor. Bureau immer ämtlich gemeldet.

Mit vorzüglicher Hochachtung ergebent Redaktion «Die Zeit»
Kanner

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський щоденник
Видавці:
Проф. др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 2 жовтня 1902
1/21, Віпплінгерштрассе, 38

Шановний пане Докторе!

Це вже траплялося не раз, що Ви прислали телеграми, які вже до того надходили від телеграфно-кореспондентського бюро. Я думаю, Вам не буде надто важко слідкувати за тим, які повідомлення видає кореспондентське бюро, особливо такі, що стосуються результатів виборів, як позавчора про депутата Козловського¹, які весь час видавало службово-кореспондентське бюро.

З великою повагою віддана Вам редакція «Die Zeit»
Каннер

Панові Др. Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 719–720. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

№ 61

«Die Zeit»
Wiener Tageszeitung
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 3.10. 1902
1/21, Wipplingerstrasse, 38
Hochwohlgeboren

¹ Володимир Козловський (1858–1917) – польський політик консервативного напрямку, доктор прав. 1889 року дістав мандат посла у Галицький сейм і прославився промовою з вимогою віддачі залізниць Кароля-Людвіка у державну власність. 1893 року причинився до реформи шкільництва, а 1897 року увійшов до складу комісії з реформи виборів. Виступив проти загального голосування і відстоював стару куріальну систему. Був послом до Галицького сейму у 1889–1902 роках і віденського парламенту від 1905 до 1917 року.

Herr Dr I. Franko

Lemberg

Wir senden an bei K 200 – Depeschen Vorschuss und bitten um sofortige Empfangsbestätigung.

Hochachtungsvoll
Redaktion «Die Zeit»

Unterschrift

«Die Zeit»
Віденський щоденник
Видавці:
Проф. др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 3 жовтня 1902
1/21, Віпплінгерштрассе, 38

Ваша високоповажаність

Пане др. І. Франко

Львів

З цим ми висилаємо 200 крон авансу на телеграми і просимо негайного підтвердження про отримання.

З глибокою повагою
Редакція «Die Zeit»

Підпис

ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 721–722. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

№ 62

«Die Zeit»
Wiener Tageszeitung
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 14 Oktober 1902
1/21, Wipplingerstrasse, 38

Sehr geehrter Herr Doktor!

In Ihrem werten Schreiben vom 1 d. M. verzeichnen Sie Ihre Depeschenspesen mit.....	83 K. 30 h.
und Ihre Post spesen mit	2 K. 15 h.
In Summa mit.....	85 K. 45 h.
während sich aus beiliegenden auf.....	75 K. 80 h.
Und Ihre Portis auf.....	2 K. 15 h.
In Summa auf.....	77 K. 95 h.
Belaufen, so dass sich eine Differens von.....	7 K. 50 h.

ergibt.

Wir vermuten nun, dass einige Recepisse für Telegramme Ihrem w. Schreiben nicht beigelegt waren und haben daher Ihr Konto einstweiler mit 22 K. 05 h. belastet.

Mit vorzüglicher Hochachtung

Ergebenst
Redaktion «Die Zeit»
Kanner

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський щоденник
Видавці:
Проф. др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 14 жовтня 1902
1/21, Віплінгерштрассе, 38

Шановний пане Докторе!

У Вашому листі від 1 числа цього місяця

Ви вписали витрати:

на телеграми ..... 83.30 К
на пошту ..... 2.15 К
на суму ..... 85.45 К,

в той час коли згідно з присланими Вами квитанціями Ваші витрати становлять:

на телеграми ..... 75.85 К
на пошту ..... 2.15 К
на суму..... 77.95 К
так що виникає різниця у..... 7.50 К.

Нам здається, що деякі квитанції не були покладені Вами до листа і через те обтяжили Вам рахунок поки що на 22.05 К

З пошаною віддана Вам Редакція «Die Zeit»
Каннер

Панові Др. Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 723–724. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

№ 63

«Die Zeit»
Wiener Tageszeitung
Herausgeber:
Professor Dr. J. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 21. Oktober 1902
1/21, Wipplingerstrasse, 38

Sehr geehrter Herr Doktor!

Ihren Artikel «Eine polnisch – nationale Regierung in Galizien» konnten wir, obzwar wir ihn schon hatten setzen lassen, leider nicht verwenden, da er viel zu lang ist im verhältnisse zum Interesse, das der Gegenstand hier erregt. Ich möchte Sie darauf aufmerksam machen, dass die inneren Parteiereignisse der galizischen Parteien bei uns nur ganz kurz und summarisch benandelt werden können: speziell die sogenannte Nationalregierung hätte in einer kurzen Notiz abgetan werden müssen. Die Bezugnahme auf die dortigen Zeitungsstimmen und die Schlussfolgerungen, die Sie aus ihnen ziehen, sind sehr scharfsinnig, verfehlen aber ihren Zweck, da eben Interesse und Verständnis dafür unserem Publikum mangelt.

Ich schreibe Ihnen das ein wenig nachträglich, weil ich mit Geschäften überhäuft war, möchte Sie aber bitten, sich durch das Nicht – Erscheinen dieses Artikels in Ihrer Tätigkeit nicht beirren zu lassen. Ich habe keinen Zweifel, dass Sie sehr bald erkennen werden, was wir brauchen und was nicht. Ihre Artikel über die ostgalizischen Streiks müssen wir demnächst veröffentlichen. Wir haben bisher nur zwei; der dritte, der eigentlich die Streiks selbst behandeln sollte, stent noch aus. Ich möchte Sie viel schon telegraphisch bitten, ihn recht bald einzuschicken und sich dabei unbeschadet der Plastik der Darstellung möglichst kurz

zu fassen. Je kürzer, d. h. je grösser in Zügen die Sache dargestellt wird, desto mehr Verständnis findet sie bei fremden Lesern.

Mit besten Grüßen bin ich
Ihr ergebener

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський щоденник
Видавці:
Проф. др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 21 жовтня 1902
1/21, Віпплінгерштрассе, 38

Вельмишановний пане Докторе!

Вашу статтю «Польський національний уряд в Галичині»¹ ми, на жаль, не змогли використати, хоча вона була вже і в наборі, через те, що вона надто довга в порівнянні з зацікавленням, яке викликає тут цей предмет. Я хотів би звернути Вашу увагу ще на те, що внутріпартійні справи галицьких партій у нас можуть обговорюватися лише зовсім коротко і узагальнено; спеціально про цей так званий національний уряд можна було б задовольнитися короткою заміткою. Звертання до тамтешніх газетних джерел і висновки, які Ви з них робите, дуже дотепні, однак не досягають своєї мети, бо у нашої публіки тут відсутній до нього інтерес.

Я пишу Вам про це дещо з запізненням, бо був надто закиданий справами, але хочу Вас попросити не розгублюватися в своїх подальшій діяльності через те, що ця стаття не була надрукована. У мене немає сумніву, що і самі незабаром збагнете, що нам потрібно, а що ні. Ваші статті про східногалицькі страйки ми згодом опублікуємо². Поки у нас ще тільки дві, а третя, яка розповідатиме власне про події під час страйків, поки що відсутня. Я хотів би Вас попросити прислати її якнайшвидше і вкластися без шкоди монументальності зображення в менший об'єм. Чим коротше, чим більшими штрихами зображується предмет, тим більше розуміння він знаходить у сторонніх читачів.

З найкращими привітаннями відданий Вам
Каннер

Панові Др. Іванові Франку, Львів

Лл, ф. 3, № 1638, арк. 725–726. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

№ 64

«Die Zeit»
Wiener Tageszeitung
Herausgeber:
Professor Dr. J. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 29. Oktober 1902
1/21, Wipplingerstrasse, 38

Sehr geehrter Herr Doktor!

In letzter Zeit haben wir sie wieder bei zwei Gelegenheiten Ihre Depeschen schmerzien vermisst. Besonders unangenehm war uns, dass Sie uns die Herausforderung des Abgeordneten Breiter erst gestern vormittags telegraphierten, während sie alle anderen Blätter schon in ihren gestrigen Morgenblättern veröffentlichten, also vorgestern abends bereits telegraphiert bekommen haben. Ich bitte Sie dringend und

¹ Така стаття ніде не була опублікована і відсутня в архіві І. Франка. Очевидно, що була втрачена.

² Ідеться про «Bauernstrikes in Ostgalizien». Див. прим. 1 на с. 399 цієї статті.

wiederholt, sich mit einem dertigen Journalisten, der in einer gut informierten Redaktion, sitzt in Verbindung zu setzen, damit wir bei derartigen Gelegenheiten nicht aufsitzen. Wir sind gerne bereit, dem betreffenden Herrn ein Separathonorar nebst Ersatz der Depeschenspesen zu bezahlen. Wir bitten Sie nur, die Verbindung herzustellen und uns den Namen des betreffenden Herrn bekanntzugeben.

Was Ihre Streiks-Artikel betrifft, so habe ich sehr bedauert, dass Sie erstens die Serie von vornherein viel zu breit angelegt, und zweitens die Arbeit mitten drinnen plötzlich sistiert haben. Wir mussten infolge dessen den ersten Teil der Arbeit, welche von Ihnen als zwei Artikel geplant war, sehr stark kützen um ihm überhaupt unterzubringen, und heute erhalten wir das erste Stück des zweiten Teiles der Arbeit zu einer Zeit zugessendet wo doch die eigentliche Aktualität verpufft ist. Sie erinnern sich wohl noch, dass ich Sie schon vor einigen Wochen um eine Artikelserie gebeten habe, die aber veröffentlicht hätte werden sollen, ehe die vorauszunehmenden Verhandlungen im Parlamente beginnen; nun haben die Verhandlungen schon vorige Woche begonnen und hinterdrein können wir doch mit dem Artikel nicht kommen, nachdem Breiter und Daszynski die Aufmerksamkeit des Publikums vollauf für sie in Anspruch genommen haben.

Ich werde versuchen, vorliegendes Manuskript nun irgend wie für die Wochenschrift zu verwenden, bitte Sie aber dringend, in Zukunft sich etwas kürzer zu fassen. Sie wissen, welch ausserordentlichen Wert ich auf Ihre Mitarbeit lege, und werden deshalb um so besser zu unrechte Zeit zu erhalten und zum grössten Teile verloren geben zu müssen; aber ich hoffe, dass Sie sich denn doch in den knapperen Stil des Tagblattes und das raschere Tempo hineinfinden werden.

Ich erwarte nun von Ihnen – und zwar bitte ich Sie dringend, das umgehend zu tun – die Nominierung eines dortigen Hilfskorrespondenten für den telegraphischen Dienst.

Mit besten Grüßen bin ich Ihr ergebener
Kanner

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський щоденник
Видавці:
Проф. др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 29 жовтня 1902
1/21, Віпплінгерштрассе, 38

Шановний пане Докторе!

Останнім часом ми знову болісно переживали брак Ваших телеграм із двох справ. Особливо неприємно нам було, що Ви лише вчора перед обідом телеграфували нам про виклик, кинутий депутатом Брайтером¹, в той час, коли вже всі інші газети опублікували його у своїх вчорашніх ранішніх випусках, отже, одержали їх телеграфом уже позавчора ввечері. Я наполегливо прошу Вас ще раз зв'язатися з яким-небудь журналістом, який перебуває у добре інформованій редакції, щоб нам не бути позаду інших. Ми навіть готові платити такому панові окремих гонорар не враховуючи витрати на телеграф. Ми лише просимо встановити зв'язок і повідомити нам ім'я цього пана.

Що ж до Ваших статей про страйки², то мені дуже шкода, що Ви, по-перше, задумали серію надто розлого і, по-друге, несподівано відклали роботу над нею посередині. Внаслідок цього нам довелося дуже сильно скоротити її першу частину, яка була задумана Вами як дві статті, щоб можна було її взагалі вмістити, а сьогодні Ви прислали нам кусок другої частини роботи в той час, коли вже пройшла її актуальність.

Чи пригадуєте, як ще кілька тижнів тому я просив у Вас серію статей, які потрібно було опублікувати, перш ніж мали початися передбачені дискусії в парламенті; тепер вони почалися

¹ Ернест Брайтер (1865–1935) – польський журналіст, видавець газети «Monitor», яка виходила у Львові протягом 1896–1914 років. Посол.

² Ідеться про «Bauernstrikes in Ostgalizien». Див. прим. 1 на с. 387 цієї статті.

минулого тижня, але зі статтею щось все не клеїться, тим часом Брайтер і Дашинський заволоділи повністю увагою публіки.

Я спробую ще раз якось використати рукопис, який лежить переді мною для тижневика, але прошу Вас наполегливо в майбутньому писати дещо коротше.

Ви ж знаєте, як по-особливому я ціную Вашу співпрацю, тому Вам буде й неважко зрозуміти становище, в якому я знаходжуся, коли написану Вами роботу, яку я замовляв і чекав, я одержую невчасно і змушений миритися з втратою її значної частини; але я сподіваюся, що Ви привикнете таки до стислого стилю газети і до її ритму.

Я ще чекаю від Вас – і, до речі, прошу Вас зробити це негайно – назвати когось з тамтешніх кореспондентів для роботи з телеграфською службою.

З найкращими привітаннями відданий Вам Каннер

Панові Др. Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 727–730. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

№ 65

«Die Zeit»
Wiener Tageszeitung
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 1. November 1902
1/21, Wipplingerstrasse, 38

Sehr geehrter Herr Dr!

Im Auftrage des Herrn H. Kanner beehre ich mich Ihnen mitzuteilen, dass die Redaktion mit Bedauern einen Bericht über den Prozess der Sängerin Markiewicz in Lemberg vermisste. Solche Sachen interessieren einen großen Teil des Publikums mehr als manche politischen Dinge und wir bitten Sie daher der artigen Vorgänger Ihre intensive Aufmerksamkeit zu widmen. In diesem Sinne erneuern wir unseren Vorschlag eines Hilfskorrespondenten aus einer dortigen Redaktion und erbitten uns wiederholt Ihre diesbezügliche Vorschläge.

Hochachtungsvoll für die «Zeit» der Red. Sekretär
Juncker

«Die Zeit»
Віденський щоденник
Видавці:
Проф. др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 1 листопада 1902
1/21, Віпплінгерштрассе, 38

Дуже шановний пане Докторе!

За дорученням пана Г. Каннера маю честь повідомити Вам, що редакція дуже шкодує з приводу відсутності повідомлення про процес співачки Маркевич¹ у Львові. Такі речі цікавлять значну частину публіки більше аніж деякі політичні речі через те ми просимо Вас присвячувати такого роду подіяям свою інтенсивну увагу. В цьому сенсі ми поновлюємо нашу пропозицію про допоміжного кореспондента з якоїсь тамтешньої редакції і просимо Вас зробити відповідні пропозиції.

З глибокою повагою від газети «Die Zeit» секретар редакції Жанкер

ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 731–732. Рукопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

¹ Статті про процес польської співачки Маркевич І. Франко не написав ні для німецькомовної, ні українськомовної преси.

№ 66

«Die Zeit»
Wiener Tageszeitung
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 14. Januar 1903
1/21, Wipplingerstrasse, 38

Sehr geehrter Herr Doktor!

Unsere Zeitung besteht ja nun schon einige Monate, aber wir haben noch nie die Freude gehabt, ein Feuilleton von Ihnen veröffentlichen zu können, wenn wir auch im Besitze zweiter Novellen von Ihnen sind, von denen wir, wie wir bestimmt hoffen, die eine in aller kürzester Zeit veröffentlichen werden. Wir würden aber grossen Wert darauf legen, wenn wir ausserdem von Ihnen auch dass eine oder andere ausgesprochene Feuilleton haben könnten, z. B. über galizische Volksbräuche (Folklor und dergleichen). Wir denken, da gibt es so viel zu sagen und wäre so viel Neues und Unbekanntes für ein größeres Publikum, dass es Ihnen ein Leichtes sein wird, uns bald das eine oder andere derartige Feuilleton im Ausmasse von 1680 Worten zur Verfügung zu stellen. Vielleicht läge es Ihnen auch, über das Thema: «Der Beamte in der Provinz», gerade von Galizien aus gesehen, uns ein Feuilleton zu schreiben.

Jedenfalls hoffen wir, dass Sie uns bald mit einem Beiträge erfreuen, und empfehlen uns Ihnen

Hochachtungsvoll ergebenst
Feuilleton Redaction des Tagblatt «Die Zeit»
Kurt Aram

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський щоденник
Видавці:
Проф. др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 14 січня 1903
1/21, Віпплінгерштрассе, 38

Шановний пане Докторе!

Наша газета існує вже декілька місяців, але нам ще жодного разу не пощастило мати змогу опублікувати якийсь Ваш фейлетон, хоча й у нас є дві Ваші новели¹, одну з яких, як ми впевнено сподіваємося, ми надрукуємо найближчим часом. Але нам би дуже хотілося мати від Вас, крім того, один або кілька яскравих фейлетонів, наприклад, про галицькі народні звичаї (фольклор і тому подібне). Ми думаємо, там буде що розповісти і там було б так багато нового і невідомого для нашої великої публіки, що Вам буде неважко віддати нам незабаром один чи кілька таких фейлетонів обсягом у 1680 слів. Можливо, Вам би хотілося також написати фейлетон на тему: «Службовець у провінції»², саме на галицький погляд?

Як би там не було, а ми сподіваємося, що Ви порадуйте нас незабаром якоюсь статтею і прощасмося з Вами.

З повагою віддані Вам редакція фейлетонів щоденної газети «Die Zeit»
Курт Арам

Панові Др. Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 733–734. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

¹ Одна з цих новел «Ein Dorn im Fusse. Eine Erzählung aus dem Huculenleben». *Див. прим. 1 на с. 375 цієї статті.*

² Такого побажання редакції Іван Франко не виконав.

№ 67

«Die Zeit»
Wiener Tageszeitung
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 27. Januar 1903
1/21, Wipplingerstrasse, 38

Sehr geehrter Herr Doktor!

Wir danken Ihnen sehr für Ihren so instruktiven und interessanten Artikel «Shakespeare bei den Ruthenen», der unverkürzt in einer der Nummern der «Sonntags – Zeit», wie ich hoffe, recht bald erscheinen wird. Wir haben von Ihnen zwei Erzählungen liegen, «Der Dorn im Fuss» und «Der Bodensatz». Wenn ich Sie also aufklären soll, über ein zurückgeschicktes Manuskript, so müsste ich Sie schon bitten, die Freundlichkeit zu haben, mir den Titel desselben zu sagen, ohne den ich nicht imstande bin, Ihnen die gewünschte Auskunft zu geben.

Indem wir hoffen, recht bald auch im Besitze eines Feuilletons über ein folkloristisches Thema zu sein, empfehle ich mich Ihnen mit vorzüglicher Hochachtung

ganz ergebenst Kurt Aram
Feuilleton – Redaction
Des Tagblatts «Die Zeit»

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський щоденник
Видавці:
Проф. др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 27 січня 1903
1/21, Віпплінгерштрассе, 38

Шановний пане Докторе!

Ми Вам дуже дякуємо за Вашу таку повільну і цікаву статтю «Шекспір серед русинів»¹, яка сподіваюся невдовзі з'явиться в одному з номерів «Sonntags-Zeit» без скорочень. У нас є два ваші оповідання «Der Dorn im Fusse» та «Der Bodensatz»². Коли Ви хочете, щоб я Вам дав пояснення про відісланий назад один рукопис, то своєю чергою я буду змушений просити Вас бути ласкавим і подати його назву, бо без того я не зможу нічого пояснити.

З надією дуже скоро отримати від Вас фейлетон на фольклорну тему я кланяюся Вам.

З глибокою повагою цілком відданий Вам Курт Арам
Редакція фейлетонів щоденної газети «Die Zeit».

Панові Іванові Франку, Львів

¹ Ідеться про статтю «Shakespeare bei den Ruthenen», яка була опублікована в «Die Zeit» № 446 від 18 квітня 1903 року (с. 32–34). Під назвою «Шекспір в українців», але в скороченому варіанті, була опублікована в «Літературній газеті» від 18 квітня 1941 року. У «Beiträge...» опублікована на с. 106–112. Під такою ж назвою опублікована у 34-му томі 50-томного видання творів І. Франка (с. 379–386).

² У буквальному перекладі – осад, твань. Так на німецьку мову було перетлумачено назву оповідання І. Франка «На дні». Уперше воно було опубліковане окремим виданням 1880 року у серії «Дрібна бібліотека» (№ 14). На початку 1903 року його переклав німецькою мовою Карл Гельбіх, опублікована в «Die Zeit. Morgenblatt» № 164 від 14 лютого – до № 185 від 4 квітня 1903 року. У № 110 «Die Zeit» від 17 березня (с. 1–2) І. Франко подав історію написання цього оповідання. Стаття називалася «Wie ich dazu kam? Eine Erinnerung». Під назвою «Як це сталось» українською мовою вперше було опубліковане в статті М. Возняка «Автобіографічний елемент в оповіданні Івана Франка “На дні”».

Лл, ф. 3, № 1638, арк. 735–736. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

№ 68

«Die Zeit»
Wiener Tageszeitung
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 10. Februar 1903
1/21, Wipplingerstrasse, 38

Sehr geehrter Herr Doktor!

Wir danken Ihnen sehr für Ihr Feuilleton über das ruthenische Volksleben und den vorjährigen Bauernstreik, als wir aber erst noch von unseren Politikern einsehen lassen müssen. Unter den von Ihnen genannten Artikeln wären uns besonders willkommen, weil am aktuellsten «Volklieder über Boryslav» und «Die amerikanische Emigration im ruthenischen Volksleben». Was Ihren Artikel über «Shakespeare bei den Ruthenen» anlangt, so hat mich derselbe sehr interessiert; aber es scheint mir, als wäre er für eine Tageszeitung doch etwas zu schwer. Ich bitte mir deshalb zu gestatten, ihn der Wochenschrift abzutreten. Korrekturabzug wird Ihnen zugehen.

In vorzüglicher Hochachtung
ganz ergebenst
Feuilleton Redaction des Tagblatt «Die Zeit»
Kurt Aram

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський щоденник
Видавці:
Проф. др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 10 лютого 1903
1/21, Віпплінгерштрассе, 38

Шановний пане Докторе!

Ми Вам дуже вдячні за Ваш фейлетон про життя русинів і про торішній селянський страйк, на який мають ще звернути увагу наші політики. Серед запропонованих нам Ваших статей нам найбільше підходять, оскільки вони і найактуальніші: «Народні пісні про Борислав» і «Американська еміграція в русинському побуті»¹. Що ж до Вашої статті про «Шекспіра у русинів»², то вона мене дуже зацікавила, але мені здається, що вона все-таки заважка для щоденної газети. Тому я прошу дозволити мені передати її тижневику. Ви отримаєте коректурний відтиск

З великою повагою віддані Вам
Редакція фейлетонів щоденної газети «Die Zeit»
Курт Арам³

Панові Др. Іванові Франку, Львів

Лл, ф. 3, № 1638, арк. 737–738. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

¹ Таких статей в архіві письменника не виявлено. В якійсь іншій німецькомовній пресі статті під такою назвою не були опубліковані. В архіві письменника їх не виявлено.

² Див. прим. 1 на с. 403 цієї статті.

³ Курт Арам (?–?) завідувач відділом фейлетонів газети «Die Zeit» з 1903 року. Ближчих біографічних даних відшукати не вдалося.

№ 69

«Die Zeit»
 Wiener Tageszeitung
 Herausgeber:
 Prof. Dr. J. Singer
 Dr. Heinrich Kanner
 Wien, 1 am 25 April 1903
 1/21, Wipplingerstrasse, 38

Zircular an unsere Correspondenten und Mitarbeiter.

Wir ersuchen Sie davon Kenntnis zu nehmen, dass des Maitages wegen am nächten Freitag den ersten Mai kein Abendblatt, und am Sonnabend den 2. Mai kein Morgenblatt erscheint. Am Sonnabend Nachmittag dagegen erscheint wie gewöhnlich, also wie z. B. an jeden Montage, das regelmässige Abendblatt. – Wir ersuchen Sie sich betreffs Ihrer telegrafischen oder telefonischen Mitteilungen danach einzurichten. –

Hochachtungsvoll und ergebenst
 der Redaktionssekretär
 Auspitz

«Die Zeit»
 Віденський щоденник
 Видавці:
 Проф. др. І. Зінгер
 Др. Генріх Каннер
 Відень, 25 квітня 1903
 1/21, Віпплінгерштрассе, 38

Циркуляр для наших кореспондентів
 і співробітників

Просимо Вас взяти до уваги, що в зв'язку з травневими святами наступної п'ятниці першого травня не вийдуть вечірня, а в суботу другого травня і вранішня газети. Проте в суботу після обіду, як звичайно, от як, наприклад, кожного понеділка вийде регулярна вечірня газета. Ми просимо Вас, здійснюючи телефонні і телеграфні повідомлення це враховувати.

З повагою відданий Вам редакційний секретар Ауспітц!
ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 739–740. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

№ 70

«Die Zeit»
 Wiener Tageszeitung
 Herausgeber:
 Prof. Dr. J. Singer
 Dr. Heinrich Kanner
 Wien, 16. Mai. 1903
 1/21, Wipplingerstrasse, 38

Geehrter Herr Franko!

Zu unserer grossen Überraschung erhielten wir heute von einem Doktor Helbich in Grasslitz eine Zuschrift, worin er das Honorar für Ihren Roman «Der Bodensatz» verlangt. Wir haben von dem Manne früher nie etwas gehört und wissen nicht, auf Grund welchen Rechtsanspruches er diese Forderung an uns stellt, Können Sie uns darüber freundlichst aufklären?

Hochachtungsvoll und ergebenst Redaktion «Die Zeit» Kanner

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

¹ Ауспітц – секретар редакції газети «Die Zeit». Ближчих біографічних даних відшукати не вдалося.

«Die Zeit»
Віденський щоденник
Видавці:
Проф. др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 16 травня 1903
1/21, Віпплінгерштрассе, 38

Шановний пане Франко!

На наше велике здивування ми сьогодні отримали від якогось доктора Гельбіха¹ з Грасліца лист, в якому він вимагає гонорар за Ваш роман «Der Bodensatz». Ми ніколи раніше нічого не чули про цього чоловіка і не знаємо, на підставі якої претензії він виставляє нам цю вимогу. Чи не могли Ви нам якнайприязніше пояснити?

З великою повагою редакція «Die Zeit» Каннер

Панові Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 741–742. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

№ 71

«Die Zeit»
Wiener Tageszeitung
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 27. Mai. 1903
1/21, Wipplingerstrasse, 38

Sehr geehrter Herr Doktor!

Wir befinden uns in einer sehr unangenehmen Situation. Herr Dr. Karl Helbig, praktischer Arzt in Grasslitz in Böhmen, verlangt von als Übersetzer das Honorar für den in unserem Blatte erschienenen Roman «Der Bodensatz». Wir wissen nun tatsächlich nicht, ob Herr Helbig der Übersetzer dieses Romans ist, und wie Sie sich erinnern werden, haben wir Ihnen auf diesen Roman einen Vorschuss von 500 Kronen gewährt, der noch heute nicht verrechnet ist. Wir bitten Sie dringend, uns umgehend mitzuteilen, ob Herr Helbig tatsächlich der Übersetzer des Romans ist und das Übersetzerhonorar zu beanspruchen hat, beziehungsweise wie Sie sich mit ihm auseinandergesetzt haben oder auseinanderzusetzen gedenken. Wir bitten Sie dringend um Antwort, da Herr Dr. Helbig ein sehr unangenehmer Mahner ist.

Hochachtungsvoll ergebenst
Commandit-gesellschaft auf Actien
«Die Zeit» J. Singer & Cie

Kanner, Singer
Herrn
Dr. Iwan Franko, Lemberg

¹ Карл Гельбіх (?–?) – практикуючий лікар з Грасліцу в Богемії. За домовленістю з І. Франком переклав «На дні», а також «Воа constrictor», який був надрукований в «Arbeiter Zeitung» № 47 за 1901 рік. У фонді І. Франка, що в Інституті літератури ім. Т. Шевченка НАН України збереглося п'ять листів К. Гельбіха до І. Франка, які охоплюють час з 1899 до 1902 року стосовно його перекладів. Деякі з цих листів опубліковано у «Beiträge...». Ближчих біографічних даних відшукати не вдалося.

«Die Zeit»
Віденський щотижневик
Видавці:
Проф. др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 27 травня 1903
1/21, Віплінгерштрассе, 38

Шановний пане Докторе!

Ми знаходимося в дуже неприємній ситуації. Пан доктор Карл Гельбіх, практикуючий лікар з Грасліца в Богемії, вимагає від нас гонорар як перекладач за опубліковану в нашій газеті повість «Der Bodensatz». Ми фактично не знаємо, чи пан Гельбіх є перекладачем цього роману, і, як Ви, мабуть, пам'ятаєте, ми Вам виплатили на той роман аванс у 500 крон, який на нинішній день ще не врахований. Ми настійливо просимо Вас повідомити нам негайно, чи пан Гельбіх справді є перекладачем роману і має право на перекладацький гонорар, або як Ви з ним домовлялися чи збиралися домовитися. Ми просимо Вас відповісти негайно, оскільки пан доктор Гельбіх є дуже неприємним нагадувачем.

З повагою
Акціонерне товариство «Die Zeit»
І. Зінгер і Ко

Два підписи
Каннер
Зінгер

Панові Др. Ів. Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 743–744. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

№ 72

«Die Zeit»
Wiener Tageszeitung
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 3. Juni 1903
1/21, Wipplingerstrasse, 38

Sehr geehrter Herr Doktor!

Auf Ihr geschätztes Schreiben vom 29 v. M. haben wir nunmehr die Honorarrechnung für Ihre Novelle «Der Bodensatz» bereinigt. Auf die Novelle entfällt nach unserem Tarif ein Honorar von cca. Kr. 280, welche wir zur Hälfte auf den Autor und den Übersetzer gewohnheitsgemäss verteilen. Wir Haben daher Herrn Dr. Helbig Kr. 140. – zugeschickt und schreiben auch Ihnen unter Einem Kr.140. als Honorar gut.

Wir freuen uns sehr, aus Ihrem Schreiben zu erfahren, dass Sie jetzt wieder hergestellt sind und uns bald wieder mit einer Ihrer ausgezeichneten Arbeiten werden erfreuen können. Ihre Reklamation bezüglich zwiler bei uns liegender Feuilletons weisen wir gleichzeitig unserer Feuilleton-Redaktion zu, die jetzt, seitdem Herr Aram aus unseren Diensten getreten ist, die Arbeiten prompter regelt, als dies zu unserem Bedauern bis dahin der Fall war.

Hochachtungsvoll ergebenst Redaktion «Die Zeit» Kanner

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський щоденник
Видавці:
Проф. др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 3 червня 1903
1/21, Віпплінгерштрассе, 38

Шановний пане Докторе!

На Ваш лист від 29 числа минулого місяця ми повідомляємо, що вже заплатили по рахунку на гонорар за Вашу новелу «Der Bodensatz». За нашим тарифом гонорар за новелу становить 280 К., який ми зазвичай ділимо навпіл між автором і перекладачем. Отже, ми послали панові докторові Гельбіху 140 К. і записуємо на Ваш рахунок також відповідно 140 К. як гонорар.

Ми дуже раді дізнатися з Вашого листа, що Ви тепер знову поправилися і зможете незабаром порадувати нас знову однією з Ваших відмінних праць.

Вашу рекламацию стосовно двох фейлетонів, які знаходяться у нас, ми відразу передаємо до нашої фейлетонної редакції, яка тепер, відколи звільнився від роботи у нас пан Арам, працює чіткіше, ніж це, на жаль, було до нього

З повагою віддана Вам редакція «Die Zeit» Каннер

Панові Др. Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 745–746. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

№ 73

«Die Zeit»
Wiener Tageszeitung
Herausgeber:
Prof. Dr. I. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 1, 5. Juni, 1903
Wipplingerstrasse, 38

Sehr verehrter Herr Doktor!

In höffl. Erwiderung Ihrer gesch. Anfrage vom 29. ptr. erlauben wir uns Ihnen mitzuteilen, das wir mit dem Abdruck Ihrer Erzählung «Der Dorn im Fuße», noch eine Weile warten müssen, da wir nicht so rasch nach dem Erscheinen Ihrer ersten Fortsetzungsarbeit eine zweite Arbeit von Ihnen veröffentlichen wollen, sondern damit auf eine günstigere Gelegenheit zu warten gedenken, die sich voraussichtlich im Herbste einstellen dürfte. Was den Aufsatz «Der galizische Bauernstreik im Volksliede» betrifft, müssen wir ihn aufschieben bis tatsächlich ein Bauernstreik in Galizien die Öffentlichkeit beschäftigt und bitten wir Sie überzeugt davon zu sein, daß wir nicht verfehlen werden, diesen Artikel rechtzeitig zu publizieren.

Indem wir allen Ihren weiteren Einsendungen mit Vergnügen entgegensehen zeichnen wir mit vorzüglicher Hochachtung.

Franz Salten
Feuilleton-Redaktion des Tagblats «Die Zeit»

Zum Dr. Ivan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 1, 5 червня 1903
Віпплінгеррентштрассе, 38

Дуже шановний пане Докторе!

Відповідаючи на ваш люб'язний запит від 29 травня, дозволяємо собі повідомити Вам, що ми мусимо ще трохи почекати з друкуванням Вашого оповідання «Der Dorn im Fubsse», оскільки ми не хочемо так відразу після виходу Вашої попередньої роботи, яка мала продовження, публікувати другу, а маємо намір почекати з цим на сприятливішу нагоду, яка повинна настати восени.

Що стосується статті «Галицький селянський страйк в народній пісні»¹, то його потрібно відкласти до часу, коли громадськість і справді зацікавиться цим селянським страйком у Галичині, і ми просимо вас не втрачати впевненості в тому, що ми не пропустимо нагоди своєчасно опублікувати цю статтю.

Чекаючи із задоволенням на Ваші подальші публікації дозвольте попрощатися з Вами
З глибокою повагою Франц Салтен
редакція фейлетонів щоденної газети «Die Zeit»

ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 747–748. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

№ 74

«Die Zeit»
Wiener Tageszeitung
Herausgeber:
Prof. Dr. I. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 18 Juni 1903
Wipplingerstrasse, 38

Sehr verehrter Herr Doktor!

Ehe ich Ihnen Artikel über die drohenden Judenverfolgungen in Ost-Galizien zu veröffentlichen in der Lage war ist das dem «Dilo» entnommenes Stück bereits konfisziert worden. Doch habe ich Ihren Artikel mit dieser Weglassung, wie Sie wohlbemerkt haben werden, veröffentlicht, und, wie ich höre, hat der Artikel auch bereits in hiesigen Kreisen Erfolg gehabt. Ich freue mich sehr, dass Sie wieder für unser Blatt arbeiten, und hoffe, dass Sie uns recht bald wieder mit Manuskripten erfreuen werden.

Auch ist es mir sehr angenehm, dass Sie meinem Schwager, Herrn Stroh, kennen gelernt haben, der, wie ich weiss, zu den grössten Bewunderern Ihrer Feder gehört.

Mit besten Grüßen
Ihr ergebener Kanner

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 18 червня 1903
Віпплінгерштрассе, 38

Шановний пане Докторе!

Перш ніж я був в змозі опублікувати вашу статтю про загрозу переслідувань євреїв у Східній

¹ Такої статті не було опубліковано. Доля її невідома.

Галичині, як була конфіскована цитована Вами п'єса з «Діла». Але я все-таки опублікував вашу статтю з цим виключенням¹, що Ви, мабуть, помітили, і, як я чую, стаття мала успіх уже в тутешніх колах. Я дуже радий, що Ви знову співпрацюєте з нашим часописом, і сподіваюся, що незабаром Ви знову порадуєте рукописами.

Мені також дуже приємно, що Ви познайомилися з моїм швагром, паном Строгом, який, як мені відомо, належить до найбільших шанувальників Вашої творчості.

З найкращими привітаннями Ваш відданий Каннер

Панові др. Іванові Франку. Львів

Шл. ф. 3, № 1638, арк. 749–750. Рукопис. Оригінал. Друкований бланк редакції газети «Die Zeit».

№ 75

«Die Zeit»
Wiener Tageszeitung
Herausgeber:
Prof. Dr. I. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 21. December, 1903
Wipplingerstrasse, 38

Sehr geehrter Herr Doktor!

Der Plan, den wir mit dem jüngst an Sie abgegangenen Telegramme verfolgen, ist der, dass wir Sie gerne bitten möchten, auf unsere Kosten und gegen Honorar eine Reise vor allem durch Südrussland zu unternehmen, um den Stand der revolutionären Bewegung in Russland und die Stimmung der Bevölkerung zu studieren und uns in einer Artikelserie Berichte darüber zu geben. Wir halten das für eine sehr wichtige Unternehmung, von der wir uns einen grossen Erfolg versprechen, und wir glauben, dass dazu ein Schriftsteller allerersten Ranges nötig ist, uns deswegen haben wir uns an Sie gewendet. Wir würden sehr froh sein, wenn Sie diese Unternehmung könnten und wollten, und möchten in diesem Falle Sie bitten, uns sobald als möglich in Wien zu besuchen, damit wir mit Ihnen den Plan besprechen können, wenn Sie also wird abreisen wollen, welche Orte Sie besuchen, wie lange ungefähr ausbleiben und welches Honorar Sie erhalten sollen. Wenn Sie irgendwie können, möchten wir Sie dringend bitten, den Vorschlag anzunehmen und uns recht bald Ihren Besuch in Wien zu machen. Die Reisekosten stehen Ihnen jederzeit auf brieflichen oder telegraphischen Wunsch zur Verfügung.

Ihren baldigen, womöglich umgehenden Mitteilungen entgegensehend zeichnen wir
hochachtungsvoll ergebenst
Redaktion «Die Zeit»
Kanner

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський щоденник
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 21 грудня 1903
Віпплінгерштрассе, 38

Шановний пане Докторе!

План, який міститься в щойно висланій до Вас телеграмі, полягає в тому, що ми хотіли б Вас дуже

¹ Ідеться про статтю «Ein Warnungssignal», яка була опублікована в «Die Zeit» № 253 від 13 червня 1903 року (с. 5). Ні в корпус «Beiträge...», ні в зібрання творів І. Франка у 50-ти томах не була включена. Українською мовою не публікувалася.

просити здійснити за наші кошти і за гонорар поїздки перш за все по Південній Росії¹, щоб вивчити стан революційного руху в Росії і настроїв населення та давати нам про це знати у серії статей. Ми це вважаємо дуже важливою справою, у зв'язку з якою сподіваємося на великий успіх, і ми думаємо, що для цього потрібен письменник найвищого рангу, а тому й звернулися до Вас. Ми були б дуже раді, коли б Ви могли і хотіли здійснити таку спробу, і в такому разі хотіли б Вас попросити якомога швидше відвідати нас у Відні, щоб ми могли з Вами обговорити план, якщо Ви захочете їхати; які місця Ви відвідаєте, як приблизно довго перебуватимете там і який гонорар Ви хотіли б за це отримати. Якщо Ви тільки зможете, то ми хотіли б Вас наполегливо просити прийняти цю пропозицію і невдовзі приїхати до нас у Відень. Кошти на поїздки у Вашому розпорядженні в будь-яку хвилину, як забажаєте: листом чи телеграфом.

Сподіваємося на швидку відповідь.
З великою повагою
редакція «Die Zeit»
Каннер

Панові Др. Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 751–752. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

№ 76

«Die Zeit»
Wiener Tageszeitung
Herausgeber:
Prof. Dr. I. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, den 20. Januar 1904
Wipplingerstrasse, 38

Sehr geehrter Herr Doktor!

Unsere Wochenschrift vermisst schon allzu lange einen Beitrag aus Ihrer überaus geschätzten Feder über ein kulturhistorisches Thema und ich erlaube mir daher anzufragen, ob es Ihnen möglich wäre, mir recht bald einen Artikel im Umfange von 1000 bis höchstens 3000 Worten zu übersenden.

In aller hochachtung
Sehr ergeben
Dr. Jugo Haberfeld

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 20 січня 1904
Віпплінгерштрассе, 38

Шановний пане Докторе!

Наш тижневик вже доволі довго не друкує нічого з Вашого дуже високо ціненого пера на культурно-історичну чи літературну тематику, а тому я дозволю собі запитати, чи не могли б Ви незабаром прислати мені статтю обсягом від 1000 до найбільше 3000 слів.

З великою пошаною дуже Вам відданий Гуго Габерфельд

Панові Др. Іванові Франку, Львів

¹ Виконати прохання І. Франко не міг. Від 1892 року йому був заборонений в'їзд на територію Росії.

Лл, ф. 3, № 1638, арк. 753–754. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

№ 77

Die Zeit
Wiener Tageszeitung
Herausgeber:
Prof. Dr. I. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 27. April 1904
Wipplingerstrasse, 38

Hochverehrter Herr Doktor!

Das uns freundlichst überreicht Feuilleton «Römische Eindrücke» ist für uns leider nicht geeignet und folgt das Manuskript anbei mit unserem besten Danke zurück. Degegen haben wir die ausgezeichnete Novelle «Thomas mit dem Herzen und Thomas ohne Herz» von Anfang bis zu Ende mit grossem Vergnügen gelesen und sie sehr gerne akzeptiert.

Wir empfehlen uns Ihnen mit dem Ausdrucks-
verehringsvoller Hochachtung
Feuilleton Redaction des Tagblatt «Die Zeit»
Salten

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg
Poniskgasse, 4

«Die Zeit»
Віденський щоденник
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Відень, 27 квітня 1904
Віпплінгерштрассе, 38

Шановний пане Докторе!

Переданий нам люб'язно фейлетон «Римські враження»¹, на жаль, нам не підходить і ми його Вам вдячно висилаємо назад. Проте Вашу чудову новелу «Thomas mit dem Herzen und Tomas ohne Herz»² ми прочитали з початку до кінця з великим задоволенням і прийняли її дуже охоче.

З великою повагою ми прощаємося з Вами
редакція фейлетонів
щоденної газети «Die Zeit»
Залтен³

Панові Др. Іванові Франку, Львів,
вулиця Понінського, 4

Лл, ф. 3, № 1638, арк. 755–756. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

¹ Стаття «Римські враження» написана під враженням від поїздки І. Франка в Італію разом з М. Грушевським. Саме тоді І. Франко вперше побачив статую «Мойсей» Мікеланджело. Українською, як і німецькою мовою ця стаття не була опублікована. Зберігається у фонді Івана Франка.

² Оповідання «Хома з серцем і Хома без серця» було вперше опубліковане німецькою мовою у белетристичному додатку до газети «Die Zeit» № 626 від 19 червня 1904 року (с. 3–6). Відтак, оповідання українською мовою в автоперекладі було опубліковане в ЛНВ, т. 27, кн. 8, с. 123–145 з приміткою І. Франка. 1906 року оповідання увійшло до збірки «Місія. Чума. Казки і сатири».

³ Франц Залтен (?–?) на той час був працівником відділу фейлетонів газети. Ближчих біографічних даних відшукати не вдалося.

№ 78

Die Zeit
Wiener Tageszeitung
Herausgeber:
Prof. Dr. I. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 1, 4. Mai 1904
Wipplingerstrasse, 38

Sehr verehrter Herr Doktor!

Wir gestatten uns Ihnen mit gleicher Post das Buch «Melancholie» von K. Przerwa-Tetmajer zu übersenden und knüpfen daran die ergebene Bitte dieses Werk für unsere Literaturreubrik einer Besprechung im Ausmasse von 20–40 Zeilen gütigst unterziehen wollen.

Wir wären Ihnen für die Erfüllung unserer Bitte sehr dankbar und empfehlen uns Ihnen mit dem Ausdrücke unserer

vorzüglichen Hochachtung
Feuilleton Redaction des Tagblatt «Die Zeit» Salten
Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський щоденник
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 4 травня 1904
Віпплінгерштрассе, 38

Шановний пане Докторе!

Разом з цим листом ми дозволяємо собі вислати Вам книгу «Меланхолія» К. Пшерви-Тетмайєра¹ і покiрно просимо Вас бути так добрим піддати цей літературний твір обговоренню обсягом у 20–40 рядків для нашої літературної рубрики.

Ми будемо Вам дуже вдячні за виконання нашого прохання і прощаємося з Вами зі знаком глибокої поваги

редакція фейлетонів
щоденної газети «Die Zeit» Салтен

Панові Др. Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 757–758. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

№ 79

Die Zeit
Wiener Tageszeitung
Herausgeber:
Prof. Dr. I. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 1, 3 August 1904
Wipplingerstrasse, 38

Hochverehrter Herr Doktor!

Auf schriftliche Anregung des Herrn Dr. Kanner, der zur Zeit im Seebade weilt, frage ich mich bei Ihnen an, ob Sie nicht jetzt die geplante Reise nach Russland anzutreten bereit wären. Die Ergündung

¹ Казимир Пшерва-Тетмайєр (1865–1910) – польський поет та прозаїк. Перше видання «Меланхолії» було зроблено 1904 року, а друге 1910. І. Франко не відгукнувся на це видання рецензією.

der russ. Völkerstimmung unter dem Eindruck der fortgesetzten Niederlagen und Attentate wäre vom allergrössten Interesse, ferner die Frage, ob unter den Kleinrussen, den Litauren und sonstigen Nationalitäten Ihres präsumptiven Reisegebietes national politische Bewegungen sich zeigen, die neben den unstreitig vorhandenen politisch-revolutionären Strebungen geeignet wären, in Russland, wenn auch keinen Umsturz herbeizuführen, so doch einen Umschwung anzubahnen.

Sie würden uns, sehr verehrter Herr Doktor, einen ganz ausserordentlichen Dienst leisten, wenn Sie diese Studienreise jetzt antreten wollen, damit wir eremöglichst in der Zeit dieses Völkerbuch mit sieben Siegeln zu öffnen in der Lage wären. Ich glaube aber auch, dass Sie selbst durch diese Reise einen reichen inneren und äusseren Gewinn erzielen könnten; denn wenn es Ihrer Meisterfeder gelingt, den Schleier, der über dem heutigen Russland liegt, zu lüften, so garantiere ich Ihnen einen reissenden Absatz für die dann in Buchform herauszugebenden Artikel in deutscher, französischer und englischer Sprache.

Ich bitte Sie, verehrtester Herr und Freund, mir umgehend bekannt zu geben, ob und wann Sie die mit Dr. Kanner schon so reiflich erwogene Reise antreten wollen, und welche Mittel wir Ihnen zur Verfügung stellen sollen.

Mit freundlichen Grüssen verbleibe ich Ihr aufrichtig ergebener
Singer

Herrn Dr. Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський щоденник.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 3 серпня 1904
Віпплінгерштрассе, 38

Шановний пане Докторе!

На письмове звернення пана доктора Каннера, який в цей час перебуває на приморському курорті, я запитую Вас, чи Ви, часом, не готові розпочати зараз заплановану поїздку до Росії. Було б надзвичайно цікавим дізнатися про настрої російського народу від поразок і замахів, що не припиняються там; далі питання: чи серед малоросів, литовців і інших національностей у місцевостях Вашої можливої подорожі також проявляються і національно-політичні рухи, які були б здатні разом з наявними політично-революційними устремліннями, якщо не призвести до перевороту в Росії, то хоча б створити умови для змін.

Ви, пане Докторе, зробили б нам неоціненну послугу, якщо б Ви захотіли вже зараз розпочати з пізнавальною метою таку подорож, для того щоб ми могли відкрити для себе по можливості раніше в часі цей закритий за сімома замками народний рух. До того ж, мені здається, що й самі Ви також могли б мати від цього неабиякий зиск, як внутрішній, так і зовнішній, бо коли Вашому майстерному перу вдасться підняти завісу, яка прикриває нинішню Росію, то я Вам гарантую шалений попит на статті, які, перекладені на німецьку, французьку й англійську мови, потім можна було б видати у формі книжки.

Я прошу Вас, шановний пане і друже, негайно повідомити нам, чи Ви хочете розпочати цю вже достатньо продуману з доктором Каннером подорож, і якщо так, то коли, і які засоби ми повинні надати Вам для цього.

З дружніми привітаннями Вам щиро відданий
Зінгер

Панові Др. Івану Франку, Львів

№ 80

«Die Zeit»
 Wiener Tageszeitung
 Herausgeber:
 Prof. Dr. I. Singer
 Dr. Heinrich Kanner
 Wien, 24. September 1904
 Wipplingerstrasse, 38

Sehr geehrter Herr!

Schon länger, als es uns lieb ist, entbehren wir Ihrer geschätzter Mitarbeit an unserem Blatte. Wir erlauben uns deswegen, Sie einzuladen, uns wieder einmal einen Beitrag für das Feuilleton unserer Zeitung einzusenden. Feuilletons in unserem Blatte sollen in der Regel dem Raum von 240 Druckzeilen unserer schmalen Spalte nicht überschreiten. Feuilletons, die irgendwie mitaktuellen Ereignissen, Tagesfragen, Zeitproblemen in Zusammenhang stehen, sind uns ganz besonders erwünscht. In der Honorarfrage sind wir gerne bereit, Ihnen nach Möglichkeit entgegenzukommen.

Indem wir der baldigen freundlichen Einsendung eines Manuskriptes mit grossen Interesse entgegensehen, zeichnen wir

hochachtungsvoll ergebenst
 Salten

«Die Zeit»
 Віденський щоденник
 Видавці:
 Професор др. І. Зінгер
 Др. Генріх Каннер
 Відень, 24 вересня 1904
 Віпплінгерштрассе, 38

Шановний пане Докторе!

Довше, ніж би нам цього хотілося, ми змушені обходитися без Вашої неоціненної співпраці з нашою газетою. Ми дозволимо собі в зв'язку з цим попросити Вас знову присилати щось для фейлетону нашої газети. Фейлетони в нашій газеті, як правило, не повинні займати більше ніж 240 друкованих рядків наших вузьких шпальт. Особливо бажаними є фейлетони, які мають яексь відношення до актуальних подій, питань дня, проблем нашого часу. В питанні з гонораром ми готові піти Вам по можливості назустріч.

З великою цікавістю чекаємо на рукопис, який Ви нам невдовзі люб'язно надішлете і прощаємося з Вами

З повагою Редакція фейлетонів
 Салтен

Лл, ф. 3, № 1638, арк. 761–762. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

№ 81

«Die Zeit»
 Wiener Tageszeitung
 Herausgeber:
 Prof. Dr. I. Singer
 Dr. Heinrich Kanner
 Wien, 1 16/1. 1906
 Maria Theresienstrasse, 10

Herrn Dr. Jvan Frank!
 Lemberg, Poninskigasse, 4

In Beantwortung Ihrer w. Zuschrift v. 15. d. M. teilen wir Ihnen höfl. mit, dass wir Ihnen das uns übersandte Inserat betitelt «Ein älterer Mann» mit K.2. – netto per mal in unserem Kleinen Anzeiger berechnen.

Um mit der Insertion promptest beginnen zu können, ersuchen wir um freundl. Bekanntgabe der Ihnen genehmen Einschaltungstage und um Einsendung des für die Insertion zufallenden Bei betrages mittels beiliegendem Posterlagschein.

Ihrer w. Rückäusserung mit Vergnügen entgegensehend zeichnen wir

Hochachtungsvoll
Erlagschein

«Die Zeit»
Віденський щоденник
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 1. 16/1. 1906
Марія Терезіяштрассе, 10

Панові др. Іванові Франкові
Львів, Понінського, 4

Відповідаючи на Ваш лист від 15 числа цього місяця, люб'язно повідомляємо, що оцінюємо прислане Вами оголошення за підписом «Старший чоловік» в нашому Малому інформаційному бюлетені на 2 К. нетто.

Щоб якнайшвидше розпочати публікацію оголошення, ми просимо Вас люб'язно вказати, на які дні його опублікувати і прислати належну за вміщення оголошення суму грошей у вигляді поштової квитанції про сплату.

З задоволенням чекаємо на Вашу відповідь¹.
З великою повагою

Два підписи.

Квитанція про сплату

Лл, ф. 3, № 1638, арк. 763–764. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

№ 82

«Die Zeit»
Wiener Tageszeitung
Herausgeber:
Prof. Dr. I. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 1 31/III. 1906
Wipplingerstrasse, 38

Euer Wohlgeboren!

Wir erlauben uns, Ihnen mit gleicher Post das Werk «Kroatische Lieder», Übersetzungen von Eduard Koller, zu übersenden und knüpfen daran die ganz ergebene Bitte, dieses Buch freundlichst einer Besprechung für unsere Literaturreubrik im Ausmasse von 30–40 Zeilen unterziehen zu wollen.

In Erwartung Ihrer geschätzten Einsendung zeichnen wir
hochachtungsvoll ergebenst
Die Redaktion der «Zeit»

Herrn Iwan Franko

¹ Такого оголошення на сторінках газети віднайти не вдалося.

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Проф. др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 31/ III 06
Віпплінгерштрассе, 38.

Ваша Величносте!

Ми дозволили собі з цим листом надіслати Вам твір «Kroatische Lieder» у перекладі Едуарда Коллера¹ і просимо покірно проявити люб'язність і написати рецензію для нашої літературної рубрики обсягом 30–40 рядків.

Чекаємо на Ваш цінний лист.
З великою повагою
редакція «Die Zeit»

Панові Іванові Франкові

ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 765–766. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

№ 83

«Die Zeit»
Wiener Tageszeitung
Herausgeber:
Prof. Dr. I. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, I, 11. Mai 1906
Wipplingerstrasse, 38

Sehr verehrter Herr Doktor!

Dass Sie unsere Haltung in der Regierungszeit des Baron Gautsch kein Verständniss gehabt haben, tut mir sehr leid; der Fehler liegt aber auf Ihrer Seite. Von unserem demokratischen Standpunkt aus müssen wir einen Minister unterstützen, der den Parlamentarismus bis zu seinen äussersten Konsequenzen und die Erweiterung des Wahlrechtes vertrat, sich im Übrigen als durchaus ehrlicher, korrekter und anständiger Mensch bewährt hat. Was den Polenklub betrifft, so ist die Äusserung, an die Sie in Ihrem Artikel anknüpfen, in der «Zeit» durchaus nicht zufällig und nebenher gefallen, sondern es ist auseinandergesetzt worden, auf welchen Grundlagen die polnische Adelherrschaft aufgebaut ist. Auch die letzten in der «Zeit» über diesen Gegenstand erschienenen Artikel gehen von derselben Grundanschauung aus. Zum grossen Teil verdanken wir ja, wie ich gerne anerkenne, diese Belehrung Ihren Artikeln aus Ihrer früheren Zeit Ihr neuester Artikel ist leider unvernünftig, weil er eben gar nichts Neues bringt, als diese durch unsere zehnjährige Wirksamkeit wenigstens in unserem Leserkreise zum Gemeinplatz gewordenen Gedanken in einer Form, die mehr *ad personam* des Chefredakteurs, dem Sie, wie oben bemerkt, Unrecht tun, als an das grosse Publikum adressiert ist. Ich schicke Ihnen deshalb das Manuskript zurück. Ich bedauere dabei nur, dass Sie dabei jetzt Rekrimationen mitkommen, während Sie lange Zeit hindurch, Sie vergebens um Artikel bat, sodass ich schliesslich dessen müde geworden bin, vollständig geswiegen haben. Ich hoffe, dass Sie nun wieder mitarbeiten werden und uns recht bald mit einem Artikel, der Neues in der Ihnen eigenen vollendeten Form bietet, erfreuen werden.

Hochachtungsvoll ergebenst
Redaktion «Die Zeit»
Kanner

Herrn Dr. J. Franko in Lemberg

¹ Рецензію на збірку «Хорватські пісні» Е. Коллера І. Франко не написав.

«Die Zeit»
Віденський щоденник
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 1, 11 травня 1906
Віплінгерштрассе, 38

Шановний пане Докторе!

Те, що Ви не розуміли нашої позиції за часу роботи в уряді барона Гауча¹, мені дуже шкода. Це вже Ваша помилка. З нашої демократичної точки зору ми мусимо підтримувати міністра, який наполегливо відстоював парламентаризм, а також розширення виборчого права і показав себе, між іншим, цілком чесною, коректною і порядною людиною. Що ж стосується Польського клубу, то висловлювання в «Die Zeit», на яке ви посилаєтесь у Вашій статті, вжито зовсім не випадково, бо розглядалося питання, на яких основах відбудовано польську аристократію. І останні статті, що опубліковані в «Die Zeit» на цю тему виходять з тої самої позиції. Значною мірою, як я це охоче визнаю, ми завдячуємо цю науку Вашим статтям з попередніх років. Але, на жаль, Ваша остання стаття ні до чого², тому що не становить собою зовсім нічого нового, але лише ту саму заяложену думку, принаймні, серед нашого читацького загалу, у формі, яка персонально адресована більше головному редакторові, ніж широкій публіці, через це я повертаю Вам рукопис. Мені при цьому жаль, що Ви ще й виступаєте з зустрічними звинуваченнями, в той час, коли Ви довгий час повністю мовчали, хоча й даремно просив у Вас статей, що аж, нарешті, набридло.

Я сподіваюся, що Ви тепер знову будете співпрацювати і доволі швидко порадуйте нас статтею, яка пропонуватиме щось нове у притаманній Вам довершеній формі.

З великою повагою редакція «Die Zeit»
Каннер

Панові Др. І. Франкові у Львові

ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 769–770. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

№ 84

«Die Zeit»
Wiener Tageszeitung
Herausgeber:
Prof. Dr. J. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 2.10.06
I. Wipplingerstrasse, 38

Sehr geehrter Herr!

Wir entbehren lange schon Ihre geschätzte Mitarbeiterschaft in unserem Feuilleton und gestatten uns deshalb die ganz ergebene Anfrage, ob wir in absehbarer Zeit wieder auf feuilletonistische Beiträge aus Ihrer Feder rechnen dürfen.

¹ Пауль Гауч фон Франкентурн (1851–1918) – австрійський політичний діяч. При кінці 1885 року очолив міністерство народної освіти. Одним із перших його розпоряджень було вилучення зі шкільних бібліотек книжок ліберального або прогерманського змісту. В 1888 році провів закон про студентські товариства, скерований проти німців. У 1889 році він запропонував закон, згідно з яким школи мали підпорядковуватися духовенству, але цей закон не був прийнятий. На хвилі студентських виступів у 1897 році барон був призначений прем'єр-міністром на місце Казимира Бадені. Вийшов у відставку 5 березня 1898 року. З 31 грудня 1904 року до 1 травня 1906 та з 28 червня до 3 листопада 1911 року знову був прем'єром.

² З'ясувати, про яку статтю йдеться, не вдалося.

Wir sehen Ihrer freundlichen Rückäußerung mit begreiflichem Interesse entgegen und empfehlen uns mit dem Ausdrucke

vorzüglichster Hochachtung
Feuilleton-Redaktion
Des Tagblattes «Die Zeit»
D. M. Necker

Sehr geehrter Herr!

Wir entbehren lange schon Ihre geschätzte Mitarbeiterschaft in unserem Feuilleton und gestatten uns deshalb die ganz ergebene Anfrage, ob wir in absehbarer Zeit wieder auf feuilletonistische Beiträge aus Ihrer Feder rechnen dürfen.

Wir sehen Ihrer freundlichen Rückäußerung mit begreiflichem Interesse entgegen und empfehlen uns mit dem Ausdrucke

vorzüglichster Hochachtung
W. Adelt

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 2.10.1906 р.
Віпплінгерштрассе, 38

Шановний пане!

Нам давно бракує Вашої цінної співпраці з фейлетоном, а тому дозволимо собі покійно запитати, чи ми можемо розраховувати в найближчий час на фейлетонні твори Вашого пера?

Ми зі зрозумілою цікавістю чекатимемо Вашої дружньої відповіді і прощаємося з вираженням глибокої шани.

Редакція фейлетонів «Die Zeit»
Д. М. Некер¹

ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 771–772. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

Шановний пане!

Нам давно бракує Вашої цінної співпраці з фейлетоном, а тому дозволимо собі покійно запитати, чи ми можемо розраховувати в найближчий час на фейлетонні твори Вашого пера?

Ми зі зрозумілою цікавістю чекатимемо Вашої дружньої відповіді і прощаємося з вираженням глибокої шани.

Редакція фейлетонів «Die Zeit»
В. Адельт²

ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 777–778. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

¹ Моріц Некер (1857–?) – працівник газети «Die Zeit». Детальніших біографічних даних відшукати не вдалося.

² Вальтер Адельт (1867–?) – працівник газети «Die Zeit». Детальніших біографічних даних відшукати не вдалося.

№ 85

«Die Zeit»
Wiener Tageszeitung
Herausgeber:
Prof. Dr. I. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 1, 18. Nov. 1912
Wipplingerstrasse, 38

Wohlgeboren Herrn Dr. Ivan Franko,
Lemberg

In höflicher Erledigung Ihrer geschätzten Zuschrift, teilen wir uns alle Mühe gegeben haben die fehlenden Nummern Ihnen zu verschaffen, jedoch konnten wir von allen diesen Nummern kein einzige Exemplar auffinden.

Hochachtungsvoll für die Administration Kurt Aram

«Die Zeit»
Віденський щоденник
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 1, 18 листопада 1912
Віпплінгерштрассе, 38

Шановний пане Іван Франко,
Львів

Відповідаючи люб'язно на Ваш запит, ми повідомляємо, що ми дуже старалися відшукати Вам відсутні номери, але, на жаль, не змогли знайти жодного екземпляра цих номерів.

З повагою від адміністрації Курт Арам

ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 773–734. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

№ 86

«Die Zeit»
Wiener Tageszeitung
Herausgeber:
Prof. Dr. I. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 1, 30. März 1914
Lichtensteinstrasse, 23

Sehr verehrter Herr Doktor!

Ihr Manuskript hatte fast 800 Druckzeilen im Umfang. Das wäre selbst für zwei Feuilletons viel zu lang, ganz abgesehen davon, dass wir es bei einem derartig einheitlich gefassten Artikel für sehr unvorteilhaft halten, wenn er in zwei Teile geteilt wird. Im Interesse der guten Wirkung Ihres ausgezeichneten Aussatzes haben wir uns daher der Mühe unterzogen, durch sorgfältiges Streichen den Umfang des Feuilletons zu reduzieren. Aber auch jetzt noch überschreitet die Arbeit das durch um schnitllliche Ausmass unserer Feuilletons. Vielleicht sind Sie also so liebenswürdig und geben uns noch weitere Stellen an, die wir weglassen könnten. Da wir den Aufsatz in den nächsten Tagen publizieren wollen, bitten wir Sie um rascheste Erledigung des Korrekturabzuges.

Mit dem Ausdruck vorzüglichster Hochachtung zeichnet
ergebenst
Feuilleton Redaction des Tagblatt «Die Zeit» Dr. Mülrath

Dr. Herrn Iwan Franko, Lemberg

«Die Zeit»
Віденський щоденник
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 1, 30 березня 1914
IX, Ліхтенштайнштрассе, 23

Шановний пане Докторе!

Ваш рукопис має 800 друкованих рядків¹. Це забагато навіть для двох фейлетонів, не кажучи вже про те, що ми вважаємо нерозумним ділити на дві частини статтю, яка написана так цілісно. В інтересах твору ми завдали собі труду скоротити його обсяг шляхом ретельних викреслювань. Але й тепер ця робота переходить за межі обсягів наших фейлетонів. Може Ви були б такі люб'язні, щоб вказати ще на якісь місця, які можна було б викинути. Оскільки ми хочемо опублікувати твір у найближчі дні, то просимо Вас якомога швидше знайти розв'язання коректурного відтиску.

З вираженням глибокої поваги редакція фейлетонів «Die Zeit» Мюльрат

Панові Др. Іванові Франку, Львів

ЛЛ, ф. 3, № 1638, арк. 775–776. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

№ 87

«Die Zeit»
Wiener Tageszeitung
Herausgeber:
Prof. Dr. I. Singer
Dr. Heinrich Kanner
Wien, 1, Wipplingerstrasse, 38

Sehr geehrter Herr Doktor!

Von unserem Feuilletonredakteur, dem Fatlegen Hoffmann wird mir Ihr gesch. Brief dem Inhalte nach mitgetheilt. «Die Zeit» selbst kann solche Veranstaltungen nicht unternehmen. Ich selbst aber, der ich mich für ruthenische Sociologie und Literatur interessiere, bin gerne geneigt bei seriösen deutschen Vereinen, die Veranstaltung Ihrer Vorträge anzuregen, sofern ich Ihnen damit gefällig sein kann, anhängend haben Sie die Freundlichkeit mir mitzuteilen, ob auch solche Interaktion Ihrer Intention entspricht.

Hochachtungsvoll Emil Klüger

«Die Zeit»
Віденський тижневик.
Видавці:
Професор др. І. Зінгер
Др. Генріх Каннер
Відень, 1, Віпплінгерштрассе, 38

Дуже шановний пане докторе!

Зміст Вашого листа мені повідомлено нашим редактором фейлетону Фатлегеном Гофманом. Сама «Die Zeit» не може взятися за організацію таких заходів². Але я сам, оскільки цікавлюся русинською

¹ Ідеться про статтю «Taras Schewtschenko», яка була опублікована а в «Die Zeit Morgenblatt» № 4136 від 3 квітня 1914 року (с. 1–3). Увійшла у 50-томне видання творів І. Франка (т. 28, с. 112–123). У «Beiträge...» була опублікована на с. 137–143.

² Цей лист не датовано. Його можна віднести до 1914 року на основі того, що в свій архів І. Франко вкладав листи в хронологічному порядку і стосується того часу, коли письменник, бажаючи забезпечити собі старість, вдався до заробляння грошей виступами перед публікою. Судячи з усього допомоги від «Die Zeit» він не отримав.

соціологією і літературою, маю охоту організувати серед серйозних німецьких товариств читання Ваших доповідей, якщо я міг би цим прислужитися Вам. Окремо повідомте мені, будьте ласкаві, чи така ініціатива відповідає Вашим намірам.

З пошаною Еміль Клюгер

Лл, ф. 3, № 1638, арк. 779–780. Рукопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

№ 88

P. T.

Durch unsere Wochenschrift «Die Zeit», zu deren Abnehmen wir Sie mit Vergnügen zahlen, werden Sie erfahren haben, dass wir vom 1. October d. J. angetangen, neben unserem weiter fortzuführenden Wochenblatt, ein zweimal täglich erscheinen des Tagblatt herausgeben werden, welches gleichfalls den Namen «Die Zeit» führen soll.

Wir glauben uns zu der Annahme berechtigt, dass Sie mit den leitenden Ideen und mit der bisherigen Haltung der «Zeit» einverstanden sind, und dass auch unser neues Unternehmen auf Ihre Unterstützung rechnen darf.

Wir gestatten uns daher, Ihnen einige wichtige Einzelheiten dieses neuen Tagblattes vertraulich mitzuteilen.

«Die Zeit» wird in einem größeren Format als die anderen Wiener Zeitungen, in einer Höhe von 51 $\frac{3}{4}$ cm und in einer Breite von 34 $\frac{1}{2}$ cm, vierspaltig, mit klaren, sorgfältig geschnittenen, dem Auge passenden und dem ästhetischen Sinne entsprechenden Lettern, auf gutem Papier derart gedruckt, dass der Raum praktisch ausgenützt wird. «Die Zeit» wird in der äußeren Form wie in ihrem Inhalt ehrlich und wahrhaftig sein. Grundsatz der «Zeit» ist: Keine bezahlte Zeile im redactionellen Teil und keinerlei Verschweigung aus materiellen, persönlichen oder politischen Gründen.

«Die Zeit» ist ein absolut unabhängiges Blatt, wie es in Österreich noch nicht da war; «Die Zeit» ist unabhängig von den Regierungen, unabhängig von den Parteien, unabhängig von Cliques, unabhängig von Banken und finanziellen Instituten; «Die Zeit» ist endlich in ihrer redactionellen Haltung in Politik, Volkswirtschaft, Kunst, überhaupt auf der ganzen Linie auch unabhängig von ihren eigenen Geldgebern, wovon sich jedermann durch Prüfung der beim k. k. Handelsgerichte zur öffentlicher Einsicht erliegenden Statuten der zur Begründung der «Zeit» gebildeten Commanditgesellschaft überzeugen kann. Das kostbare Gut ihrer Unabhängigkeit wird «Die Zeit» vollends ausnützen, um ihrem Publicum durch unverfälschte Darstellung der öffentlichen Vorgänge, wie durch unerschrockene Kritik aufs beste zu dienen.

Das ist kein neues Programm, so wenig «Die Zeit» ein neues Unternehmen ist. Seit acht Jahren hat «Die Zeit» als Wochenblatt in ihrer Wirksamkeit sich auf die geistig Höchststehenden beschränkt, dieses Programm verkündigt und gehalten; nun wird sie sich als Tagblatt auch in populärer Sprache an die breiten Schichten der Gebildeten wenden, die ein modernes Österreich, an alle, die eine unbestechliche Presse wünschen.

Wenn diese Darlegung Ihrem Empfinden und Ihrer persönlichen Meinung von einem modernen Tagblatt entspricht, dann begrüßen wir Sie als einen sehr willkommenen Mitarbeiter an unserem Werke.

Es haben sich gleichgesinnte Männer vornehmen Geistes gefunden, die ein Capital von K 2, 000.000 uns zur Verwirklichung dieses Gedankens bedingungslos zur Verfügung gestellt haben.

Auch von Ihnen erwarten wir ausgiebige Hilfe bei dieser schwierigen Arbeit.

Vor allem ersuchen wir Sie, in dem weiten Kreise Ihrer Bekannten und Freunde für die leitenden Gedanken unseres künftigen Blattes Anhänger zu werben.

Ferner bitten wir Sie, die beigefügte List mit Namen solcher Personen auszufüllen, die in der Lage sind, ein gutes Tagblatt zu halten, und von denen Sie überzeugt sind, dass sie für unsere Ideen und Neueinführungen zu gewinnen wären; auch Namen von Vereinen, öffentlechen Anstalten oder Localen, die eine bessere Zeitung halten, sind uns erwünscht.

Die Thatsache, dass wir, als erstes großes Blatt in Österreich, auf jene unlautern reichen Nebeneinkünfte verzichten wollen, welche dem Ansehen der Predde so unsäglich viel Schaden bereitet haben, erklärt, dass wir auch ungewöhnliche Propagandamittel für das Abonnement unseres Blattes in Bewegung setzen.

Wir danken Ihnen persönlich und im Namen der guten Sache, die wir zum Siege führen wollen, für jede Gefälligkeit, die Sie uns erweisen, für jede Arbeit, die Sie uns leisten, und zeichnen voll Hochachtung
Die Herausgeber der «Zeit»

Суворо конфіденційно!

Р. Т. (pro tempore)

З нашого тижневика «Die Zeit», до читачів якого ми Вас із задоволенням зараховуємо, Ви, мабуть, знаєте, що ми, починаючи з 1 жовтня поточного року разом із існуючим і надалі тижневиком будемо випускати щоденну газету, яка виходитиме двічі на день і яка також матиме назву «Die Zeit».

Ми вважаємо себе в праві вважати, що Ви погоджуєтеся з основними ідеями і дотеперішньою позицією «Die Zeit», і що ми також у нашій новій справі можемо розраховувати на Вашу підтримку.

Тому ми дозволяємо собі повідомити довірливо Вам деякі важливі подробиці цієї нової щоденної газети.

«Die Zeit» друкуватиметься у дещо більшому форматі, ніж інші віденські газети, висота – 51 $\frac{3}{4}$ см і ширина – 34 $\frac{1}{2}$ см, на чотирьох шпальтах, виразними, ретельно нарізаними, зручними для зорового сприймання і в естетичному сенсі відповідними літерами на хорошому папері, так, щоб раціонально була використана площа. «Die Zeit» за зовнішньою формою, і як за своїм змістом буде чесною і правдивою. Принцип «Die Zeit» – жодного оплачуваного рядка в редакційній частині і жодного замовлення з матеріальних, особистих чи політичних міркувань.

«Die Zeit» є абсолютно незалежною газетою, подібної до якої в Австрії ще не було; «Die Zeit» незалежна від урядів, незалежна від партій, незалежна від кланів, незалежна від банків і фінансових інституцій; «Die Zeit», нарешті, незалежна також своєю редакційною позицією в політиці, народному господарстві, мистецтві, взагалі по всій лінії від спонсорів, в чому кожен може переконатися, вивчивши в імператорсько-королівському комерційному суді публічно доступний статут, утвореного для заснування «Die Zeit» командитно-акціонерного товариства. Коштовний скарб незалежності «Die Zeit» використає повністю, щоб якнайкраще служити своїй публіці, як невідомими відображеннями суспільних подій, так і безстрашною критикою.

Це зовсім не нова програма, як і «Die Zeit» не є якоюсь новою справою. Уже вісім років «Die Zeit», як тижневик, обмежувався в своєму впливі рамками представників вищих духовних кіл суспільства, з їхньою програмою, якої вона дотримувалася; а зараз вона, як газета, звертатиметься популярною мовою до широких освічених кіл, які прагнуть сучасної Австрії, і до всіх, хто хоче непідкупної преси.

Коли перечислене відповідає Вашим уявленням і Вашій особистій думці про сучасну газету, тоді вітаємо Вас, як дуже дорогого співробітника, у нашій справі.

Знайшлися однодумці з благородною душею, які заради здійснення цієї ідеї без будь-яких умов віддали в наше розпорядження 2 000 000 К.

І від Вас ми чекаємо щедрої допомоги у цій важкій роботі.

Перш за все ми просимо Вас вербувати прихильників задуму нашої газети в середовищі своїх знайомих і друзів.

Далі ми Вас просимо написати список таких імен, які в змозі підтримувати добру газету.

Той факт, що ми, як перша в Австрії велика газета, хочемо відмовитися від тих нечистих щедрих побічних прибутків, які принесли так багато шкоди престижеві преси, ставить перед нами завдання пустити в хід надзвичайні пропагандистські засоби для абонементу нашої газети.

Ми особисто і від імені доброї справи, яку ми хочемо привести до переможного кінця, дякуємо Вам за будь-яку допомогу, яку Ви нам надасте, за будь-яку роботу, яку Ви виконаєте на нашу користь.

З повагою видавці «Die Zeit»

1 список,

1 конверт з маркою

Лл, ф. 3, № 1638, арк. 781–782. Машинопис. Оригінал. Лист написаний на стандартному бланку віденської щоденної газети «Die Zeit».

Переклад з німецької Івана Крася та Івана Горака

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Путівник по фондах відділу рукописів / Національна Академія Наук України. Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка. Фундація Омеляна і Тетяни Антоновичів. – К. : Видавничий центр «Спадщина», 1999. – С. 407–523.
2. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. – К. : Наукова думка, 1976–1986.
3. Франко І. Твори : у 20 т. – К., 1950–1956.

Стаття надійшла до редакції 10.05.2013

Прийнята до друку 20.10.2014

**«GUESTING WITH THE GERMANS»
(LETTERS OF THE EDITORIAL OFFICE OF THE «DIE ZEIT»
NEWSPAPER TO IVAN FRANKO)**

Roman HORAK

*Ivan Franko National Literary and Memorial Museum of Lviv,
150-152 Ivan Franko Str, Lviv, 79011, Ukraine*

This paper presents the first publication in Ukrainian of the letters of the «Die Zeit» newspaper's editorial board to Ivan Franko. Being a staff reporter since 1902, he dealt with various assignments of the board, which frequently ran counter to his personal interests, which fact led to controversies. However, Franko was unable to terminate the contract with the newspaper, as by that time he had started building his own house in Poniński Str. and was in a very bad need for money. He was burdened by a bank mortgage that was to be paid regularly on a monthly basis. Nevertheless, he was forced to terminate the contract, and it happened as late as ca.1904, even though Franko went on sending his articles to the newspaper from time to time. Most of the letters were published in German (language of the original) following the «Ivan Franko. Beiträge zur Geschichte und Kultur der Ukraine» edition, published in 1963, «Akademie Verlag» Publishers, without any reference to their storage place. The publications have been verified with the originals, filed and commented.

Key words: Ivan Franko, «Die Zeit», letters.